

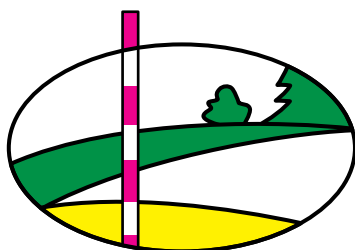

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

53

září 2005

POZEMKOVÉ ÚPRAVY

Pozemkové úpravy

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

- Ústřední pozemkový úřad

Těšnov 17 Tel.: 221 811 111
117 05 Praha 1 Fax: 224 810 478
E-mail: info@mze.cz, www.mze.cz

Září 2005

č. 53

ISSN 1214-5815

Obsah

1. **K činností a organizací pozemkových úřadů v nadcházejícím období**
Ing. Kamil Kaulich, MZE-ÚPÚ
4. **Hospodaření na nových pozemcích a pozemkových úpravách ve vztahu k poskytování dotací**
Ing. Petr Trombík, MZE-ÚPÚ
5. **Transformace podkladů ÚSES do reálné podoby pozemku v rámci KPÚ na příkladu Plzeňského kraje**
Ing. V. A. Mazín, Pozemkový úřad Plzeň
Ing. Lišková, GEOREÁL S.R.O. PLZEŇ
8. **TopoL xT, Katastr**
Ing. František Pivnička, TopoL Software S.R.O.
9. **Výstavba a rekonstrukce polních cest**
POZEMKOVÝ ÚŘAD V MLADÉ BOSLESLOVI
9. **Seminář východočeské pobočky Komory pozemkových úprav**
Ing. Vladimíra Dohnalová, Pozemkový úřad Hradec Králové
10. **Letošní konference „Voda a pozemkové úpravy“ byla letos již jubilejní desátou od roku 1994**
Ing. Petr Láznovský, Pozemkový úřad Kutná Hora
11. **Současné možnosti přenosu formátů dat do ISKN**
Milan Kocáb, VÚGTK Zdiby
Ivana Valdová, VÚGTK Zdiby
13. **Nutnost protierozních úprav na územích ohrožených erozí půdy**
Dr. Józef HERNIK, Akademia Rolnicza Krakowie, Polska
15. **ÚSES v KPÚ – střet metodiky s realitou**
Doc. Ing. Petr Sklenička, CSc., Fakulta lesnická a environmentální Česká zemědělská univerzita v Praze
17. **Podněty úprav a změn v krajině**
Ing. Vladimír Mackovič, U-24 S.R.O., Praha
21. **Zadávání pozemkových úprav dle zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách**
Miloslav Jebavý, Gepard S.R.O., Praha
24. **Co byste možná potřebovali vědět o tzv. „certifikaci ISO“**
Ing. Jiří Šebestík, Supervisory Board Czech Republic, NOVOTNĚHO LÁVKA 5, PRAHA 1
27. **Novinky v červnových verzích HSI pro Česko i Slovensko**
Ing. Jan Vorlíček, Ing. Daniela Kaufmanová, HSI S.R.O., Praha

Zajišťuje: Ing. Pavel Gallo - příprava a projektování,
Perucká 1, 125 00 Praha 2
Tel./fax: 224 253 194
E-mail: gallo@cmail.cz

Redakční kolektiv:

Ing. KAMIL KAULICH,
Ing. HELENA KMENTOVÁ,
Ing. MIROSLAV KNÍŽEK, CSc.,
Ing. PAVEL GALLO,
Ing. MILOSLAV VAŇOUS,
Ing. VÁCLAV MAZÍN

Za obsah článků odpovídají autoři.
Neprošlo jazykovou úpravou.
Vychází v nákladu 850 ks.

Tisk: TEMPO PRESS, polygrafický podnik,
Milan Jandík
Chmelová 2893, 106 00 Praha 10
Tiskárna: Kladenská 140, Úhonice,
Praha-západ
Tel./fax: 272 651 728
Mob.: 606 591 235
E-mail: tpress@centrum.cz

K činnostem a organizaci pozemkových úřadů v nadcházejícím období

Ing. Kamil Kaulich, Ústřední pozemkový úřad

Ústřední pozemkový úřad dostal v rámci MZe na počátku prázdnin úkol zpracovat stručnou a jednoduchou představu o činnostech, případně organizaci pozemkových úřadů v příštím období. Mělo jít o určitou koncepci mj. s přihlédnutím k tomu, že může trvat nedostatek finančních prostředků na jejich činnost vyplývající ze zákonů č. 229/1991 Sb. v pl.zn. a č. 139/2002 Sb., v pl. zn. a je tak nutno řešit otázku, jakou vlastně budou mít za daných okolností pracovníci pozemkových úřadů pracovní náplň. Zadání se postupně vyvíjelo a upřesňovalo, takže vznikaly různé verze textu (pokusy o „trefu“ do představ zadavatele). Máme za to, že pro čtenáře bulletinu může být zajímavé, jakými směry se úvahy na dané téma ubíraly. Pro tento příspěvek posloužila jako základ první verze „konceptce“, která obsahuje i připomenutí nedávného vývoje.

Vývoj a stávající situace v organizaci pozemkových úřadů

Pozemkové úřady (PÚ) byly v roce 1991 zřízeny jako samostatné referáty tehdejších okresních úřadů. Takové řešení bylo ve své době velmi racionální, neboť umožnilo, aby tyto úřady vznikly velmi rychle (s využitím již fungujícího správního aparátu a jeho zázemí) a mohly takřka okamžitě plnit úkoly, které jim byly svěřeny v oblasti restitucí. Systém se v zásadě osvědčil, po počátečních nejasnostech se v rámci okresních úřadů pozemkové úřady pevně zakotvily a staly se jedním z nejdůležitějších referátů těchto úřadů. To i přes to, že takové uspořádání pozemkových úřadů bylo zpočátku vnímáno jako přechodný stav, vynucený okolnostmi v daném čase.

Vždy ovšem existovala otázka, zda toto uspořádání bylo vhodné. PÚ totiž personálně a materiálně spadaly okresnímu úřadu, metodicky MZe. V tehdejších vztazích MZe-Ústředního pozemkového úřadu a jednotlivých okresních pozemkových úřadů však prakticky žádné problémy nebyly a to díky velmi dobrým a častým osobním kontaktům a dobrému porozumění i při řešení těch nejožehavějších problémů a především snad díky celkové úrovni pracovníků, kteří v této oblasti od založení úřadů pracují.

V roce 2002 bylo v případě pozemkových úřadů zvoleno v rámci reformy státní správy specifické řešení. Reálně byly uvažovány 2 varianty dalšího organizačního vývoje pozemkových úřadů po zániku okresních úřadů: zařazení pod krajské úřady s metodickým zastřešením MZe-Ústředním pozemkovým úřadem (což je model obdobný předchozímu) nebo začlenění do resortu zemědělství jako součást Ministerstva zemědělství. V rámci druhé uvedené varianty byly ještě zvažovány možnosti samostatného postavení v rámci resortu (obdobu např. Státní veterinární správy /SVS/) nebo přímé zařazení do struktury MZe. Kromě uvedené dvou variant řešení byly jen okrajově zvažovány možnosti zařazení těchto

to úřadů do struktury ČÚZK, vytvoření nového samostatného úřadu, popř. úřadu, kde by byly sloučeny kompetence pozemkových úřadů a Pozemkového fondu ČR.

Nakonec byla zvolena varianta zařazení pozemkových úřadů přímo do struktury MZe. Toto řešení bylo ovlivněno i rozhodnutím tehdejšího ministra zemědělství ohledně další existence zemědělských agentur, které se měly stát součástí tzv. Platební agentury. Pozemkové úřady, které jsou zřízeny zákonem (zák. č. 139/2002 Sb. v pl. zn.), se tak měly stát dle původní koncepce MZe místy, které kromě činností daných cit. zákonem převzou i určité zbytkové, pro rozhodování MZe ale důležité činnosti zem. agentur (v oblasti zjišťovací, informační, poradní). Tato koncepce však nebyla naplněna, bylo totiž rozhodnuto o jiném řešení tzv. Platební agentury; zem. agentury byly naopak zachovány a vykonávají dnes mj. servis pro Platební agenturu (SZIF).

Problém, který představovaly dva subjekty v regionech (zem. agentura jako stávající organizační útvar MZe a pozemkový úřad jako nově zákonem vzniklý subjekt) vyřešilo nakonec vedení MZe organizačně tak, že vytvořilo odbory ZA a PÚ, tzn. pozemkové úřady byly zařazeny jako složky (oddělení) těchto odborů. Na toto řešení je nutno nazírat jako na řešení náhradní - dané zásadní změnou původní koncepce v otázce Platební agentury. Nelze zcela přehlížet, že se opakovaně vynořují otázky, zda stávající postavení pozemkových úřadů odpovídá zákonu, zda jejich činnost odpovídá poslání, které tyto úřady mají, atd. Je ale možno konstatovat, že organizace pozemkových úřadů ve struktuře MZe je z praktického pohledu zvládnutá, fungující a pozemkové úřady pokračují v práci započaté pod původní hlavičkou okresních úřadů. Problémy, které se vyskytují, jsou problémy běžné, nikoliv zásadní a jsou průběžně odstraňovány.

K činnostem pozemkových úřadů

PÚ byly nuceny zprvu věnovat převažující část své pracovní náplně činnostem souvisejícím s restitucemi, nezbytnému vyměřování pozemků a dále řešení tzv. zatímního užívání pozemků v případech, kdy vlastníci nemohli užívat své pozemky z důvodu nepřístupnosti, rozdrobenosti, atd. Dnes představují hlavní a perspektivní činnost pozemkových úřadů zejména pozemkové úpravy; mohou totiž být v našich podmínkách realizovány teprve po návratu vlastnických práv k půdě, což je již v rozhodující míře zvládnuto.

K 1. 1. 2005 pracovalo na PÚ celkem 1170 osob. Jednotlivé základní činnosti a odpovídající počty pracovníků jsou v současnosti následující:

- řízení, sekretářky, účetní (155 prac.)

63 ředitelů PÚ + 97 osob, které zajišťují sekretářské a účetnické práce v souvislosti se zadanými zakázkami, dále práce dle aktuální potřeby.

- pozemkové úpravy (460 prac.)

Zajištění činností vyplývajících ze zákona pro jednotlivé části řízení - příprava spr. řízení, rekognoskace území, příprava podkladů o území, zadání cílů, zahájení řízení, jednání s dotčenými úřady, úvodní jednání, vybrání zpracovatele za podmínek dle zákona č. 40/2004 Sb., kontroly práce zpracovatele v průběhu poz. úpravy, vydání rozhodnutí o schválení návrhu poz. úprav, vydání rozhodnutí o výměně vlastnických práv, realizace společných opatření, zajištění technického dohledu na stavbě. Činnosti jsou zčásti administrativní, zčásti technického rázu.

Zvláště je nutno zmínit zajišťování dříve nevšedního objemu realizací společných zařízení ze schválených návrhů pozemkových úprav, na které lze čerpat dotace z programů EU.

Podmínky v jednotlivých okresech jsou velmi rozdílné, dané minulým vývojem. To se projevilo v rozdílných výchozích podmínkách pro řešení restitucí (co do kvantity i kvality) a projevuje se to nyní ve zcela rozdílném zájmu vlastníků a zejména v rozdílných objektivních potřebách řešení pozemkových úprav. Minulým vývojem a reflexí rozdílných podmínek také jednotlivé pozemkové úřady dospěly k rozdílným standardům svých činností. Rozdílné standardy jsou dány často specifickým stavem KN a z toho vyplývajícími specifickými požadavky katastrálních úřadů na výsledky, event. i průběh zpracování pozemkových úprav v detailu. Specifika činností PÚ je do značné míry podmíněna též skladbou pracovníků (jejich profesemi).

- restituce - majetkoprávní (165 prac.)

Vyřizování restitučních případů včetně souvisejících úkonů - zajištění zápisu do KN (včetně geom. plánů), vyjadřování, zda na určený majetek je (byl) uplatněn restituční požadavek, vymáhání nedoplatků přidělových cen, obhajoba u soudů, právní poradenství v rámci celého PÚ (ZA a PÚ). V současné době zbývá dorešit z původních téměř 232 tisíc případů jen několik stovek, jde o případy náročné a zvláště složité (velké šlechtické majetky, opakované soudní spory – nová rozhodnutí).

- lustrace (170 prac.)

Práce v této oblasti prolíná s činností na úseku majetkoprávním. Nutná je přímá spolupráce s katastrální úřady - prověřování složek listů vlastnictví ohledně jednotlivých nabývacích titulů, zjišťování souladů a rozporů, informování dotčených osob. Rozsah práce vyplývá z dohod ohledně výběru kat. území s PF ČR v jednotlivých okresech. Ročně je lustrováno na 50 tis. ha půdy (takový předpoklad až do r. 2009).

- aktualizace BPEJ (95 prac.)

Činnost dána vyhl. č. 327/1998 Sb. Jde o činnost spojitou administrativní a technickou za odborného dohledu VÚ-MOP; ročně jsou BPEJ aktualizovány na cca 13 tis. ha zemědělské půdy.

- činnost pro ZA (125 prac.)

Zapojení pracovníků PÚ zejména v oblasti aktualizací LPIS, práce s grafickými informacemi.

Výhled do budoucnosti

- obecně

Činnosti pozemkových úřadů budou vždy prolínáním odborných věcných přístupů s vlastní úřednickou činností. Podstatnou náplní budou úkoly v oblasti řešení pozemkových úprav a to se zaměřením na potřeby katastru. Nároky na personální (i technické) vybavení PÚ jsou mimořádné, také však přínos těchto úřadů pro společnost lze pokládat za nevšední a přesahující dnešní rámec resortu zemědělství.

Pokud jde o finanční prostředky, je možno uvažovat jejich zajištění ze zdrojů státního rozpočtu (SR), strukturálních fondů EU, Pozemkového fondu ČR a Ředitelství silnic a dálnic, které se podílí na financování pozemkových úprav, které jako stavebník vyvolal.

- z hlediska organizace PÚ:

PÚ jsou v současnosti stabilizovány ve struktuře MZe, úvaha o bezprostřední zásadní změně není na místě.

Lze samozřejmě v perspektivě uvažovat o organizačních změnách v souvislosti s vývojem činnosti zemědělských agentur jako servisu pro SZIF. Uvažuje se např. o zcela zásadních změnách dotační politiky v zemích EU (prakticky od-

bourání dotací); současný model ZA a PÚ nemusí mít pak opodstatnění. Pokud by se pak mělo uvažovat o zachování PÚ ve struktuře resortu zemědělství, bylo by vhodné posoudit možnost takového uspořádání, jaké dnes má např. SVS. Mělo by ale vždy být snahou MZe, aby PÚ byly součástí resortu. Jde totiž do značné míry o prestižní úřady s bezprostředním vlivem na vývoj zemědělské krajiny a života na venkově; činnost PÚ by měla být do budoucna posílena právě o složky, jimiž lze ovlivňovat vývoj venkova jako celku; současné pojetí s akcentem výhradně na úpravu vlastnických poměrů z pohledu ekonomie a ekologie hospodaření na půdě je vhodné rozšířit.

Pokud se změní společenské podmínky natolik, že PÚ by měly opustit resort zemědělství, lze uvažovat několik modelů, které byly zvažovány již v r. 2002 a které jsou nakonec zmíněny již výše. Ze současného zcela praktického pohledu by bylo možné nespíše uvažovat o zařazení PÚ jako součástí resortu zemědělství a katastru a to z toho důvodu, že jejich podstatná činnost v pozemkových úpravách v našich současných podmínkách představuje obnovu katastrálního operátu. Jak je obecně známo, pozemkové úpravy představují - kromě racionálního uspořádání vlastnických poměrů - zcela zásadní přínos pro KN, tj. odstranění chyb a nepřesností katastru, resp. nové mapování.

- z hlediska činností PÚ:

Činnosti týkající se lustrací, aktualizací BPEJ, aktivit pro ZA (+ řízení) jsou bez nároku na finanční prostředky; v současnosti zaměstnávají téměř polovinu pracovníků a v příštím období cca 5 let lze předpokládat stejné vytížení.

Činnosti v oblasti restitucí jsou závislé výhradně na zdrojích ze SR. Představuje to ročně zhruba 130 mil Kč ročně. Tyto prostředky je nutné bezpodmínečně zajistit. Jde především o pořizování geometrických plánů za účelem zápisu do KN a zajištění znaleckých posudků. Částka zahrnuje i minimalizovaný počet vytyčování pozemků pro vlastníky dle § 21a odst. 3 zákona o půdě. V období příštích nejméně 5 let nelze uvažovat se změnou situace.

Činnosti v pozemkových úpravách jsou dnes závislé na všech výše uvedených zdrojích finančních prostředků, kdy základ musí tvořit SR (v průměru za poslední léta cca 650 mil. Kč). PÚ využívají finanční prostředky z jiných zdrojů než ze SR následovně: ze zdrojů EU (Operační program Zemědělství) nejméně 600 mil. Kč průměrně ročně v příštích 3 letech, z rozpočtu PFČR cca 200 mil. Kč ročně a zhruba 100 mil Kč ročně ze zdrojů Ředitelství silnic a dálnic.

Pro další vývoj v pozemkových úpravách je třeba stanovit výchozí kritérium

- tím by mělo být udržení alespoň současného trendu postupu pozemkových úprav. Za takového předpokladu by zemědělská půda v celé ČR prošla pozemkovou úpravou za 200 let (za cca 10 let zpracováno 4 % zem. plochy ČR, další 4 % jsou rozpracovány). Při zajištění současného objemu finančních prostředků (celkově okolo 1,2 – 1,4 mld. Kč pro PÚ ročně) nelze předpokládat zásadní změnu dosavadního stylu práce PÚ. Je nutné vycházet z toho, že v rozhodující míře musí být zadávány projektové práce komerční sféře, i když již dnes jsou některé pozemkové úřady schopny zajišťovat dílčí projektové práce.

Další vývoj činností pozemkových úřadů v oblasti pozemkových úprav by měl sledovat větší standardizaci a sjednocení činností. Je nutné, aby pozemkové úřady bezproblémově zvládly část zadání pozemkové úpravy a zajištění a vyhodnocení podkladů a potom důslednou etapovitou kontrolu prací prováděných zpracovateli. Zároveň je žádoucí uvažovat posílení vlastní projektové činnosti pro případy, kdy zpracovatel nebude schopen dostát svých závazků, pro případy jednodušších akcí, kdy není efektivní vypisovat výběrové řízení na zpracovatele, a obecně pro případy nezajištění výše uvedeného min. objemu finančních prostředků pro pozemkové úpravy ze SR; přitom však nelze zahrnovat podstatnou část projekce, tj. zeměměřické činnosti, neboť pracovníci s přísl. geodetickým vzděláním a s razítkem ÚOZI (úředně oprávněný zeměměřický inženýr) jsou dnes především v komerční sféře; ve státním aparátu – konkrétně na PÚ jsou jen výjimečně.

Nové vyhlášky

Vyhláška č. 166/2005 Sb., publikovaná dne 28. dubna 2005 v částce 61 Sbírky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000. Vyhláška nabyla účinnosti dne 28. dubna 2005.

Vyhláška č. 192/2005 Sb., publikovaná dne 23. května 2005 v částce 70 Sbírky, kterou se mění vyhláška Českého úřadu bezpečnosti práce č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů. Vyhláška nabyla účinnosti dne 7. června 2005.

Vyhláška č. 137/2005 Sb., publikovaná dne 18. dubna 2005 v částce 49 Sbírky, kterou se mění vyhláška č. 240/2004 Sb., o informačním systému o zadávání veřejných zakázek a metodách hodnocení nabídek podle jejich ekonomické výhodnosti. Vyhláška nabyla účinnosti dne 18. dubna 2005.

Pro posílení standardizace činností PÚ včetně většího vředu do vlastního projektování je žádoucí dle jednotlivých PÚ provést následující zjištění a opatření:

- prověřit počet pracovníků s oprávněním k projektování pozemkových úprav a jejich rozmístění na PÚ; zajistit, aby všechny PÚ zaměstnávaly nejméně jednoho pracovníka s oprávněním k projektování pozemkových úprav; zajistit každoroční školení nejméně 30 pracovníků PÚ,
- provést průzkum využití současných kapacit PÚ s možností perspektivního zapojení více pracovníků v projektových činnostech; uvážit dle výsledků případné přerozdělení syst. míst na PÚ (ZA a PÚ).
- provést inventarizaci technického vybavení a nutného dovybavení,
- vypracovat metodikum v zájmu standardizace činností PÚ s cílem posílit zejména zadávací práce a kontrolní činnost PÚ.

Závěrem lze představu o další činnosti pozemkových úřadů vyjádřit v několika větech: PÚ vykonávají činnosti vyplývající ze zákona o půdě a zákona o pozemkových úpravách. Zhruba polovina pracovníků PÚ se nadále bude zabývat restitucemi, lustracemi pozemků pro PF ČR, aktualizací BPEJ a pomocí oddělení zemědělských agentur; tzn. polovina se bude věnovat pozemkovým úpravám. V pozemkových úpravách jsou využívány finanční prostředky ze státního rozpočtu, ze strukturálních fondů EU, z rozpočtu PF ČR a rozpočtu stavebníků, jejichž činností jsou vyvolány pozemkové úpravy – zejména Ředitelství silnic a dálnic. Za současného stavu finančních prostředků jsou pracovníci PÚ vytíženi, jen výjimečně zbývají kapacity na vlastní projektovou činnost. Prospěla by větší standardizace činností PÚ zejména na úseku zadání pozemkové úpravy, zajištění a vyhodnocení podkladů a potom kontroly prací prováděných zpracovateli. V případě volných kapacit – např. snížením objemu dalších činností PÚ, zmenšením toku fin. prostředků - bude posílena projekční schopnost PÚ. K tomu je nutné provést určitá technická a organizační opatření, protože ne na všech PÚ jsou podmínky k tomu, aby se mohly projektovou činností ihned zabývat.

Konference

● Stromy a jejich vliv na stavby

21. 9.-23. 9. 2005

Hotel Bezruč, Beskydy, Frýdlant nad Ostravicí
Konference věnovaná koexistenci stromů se stavbami a jejich vzájemnému příznivému i nepříznivému ovlivňování

E-mail: seycek.lustincova@tiscali.cz

Informace o 32. ročníku výstavy Země živitelka v Českých Budějovicích

Ing. J. Pivcová,
Ústřední pozemkový úřad

Ve dnech 25. - 31. 8. 2005 proběhl v Českých Budějovicích 32. ročník výstavy Země živitelka. Ve čtvrtek 25.8. byla výstava slavnostně zahájena za přítomnosti premiéra ČR Jiřího Paroubka, ministra zemědělství ČR Petra Zgarby, ministra Slovenské republiky Zsolta Šimona, hejtmána Jihočeského kraje RNDr. Jana Zahradníka, primátora města České Budějovice Doc. RNDr. Miroslava Tettera, CSc., předsedy zemědělského výboru Poslanecké sněmovny ing. Ladislava Skopala a předsedy Agrární komory ing. Jana Veleby.

Letošní expozice Ministerstva zemědělství byla tématicky zaměřena na rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. I v letošním roce se v rámci expozice MZe prezentovala Zemědělská agentura a Pozemkový úřad České Budějovice a samostatný stánek měl i Ústřední pozemkový úřad. Stánek ÚPÚ navštívili krátce po zahájení výstavy ministři zemědělství ČR Petr Zgarba a SR Zolt Simon.

Jako významná doprovodná akce se dne 30. 8. 2005 konal v pavilonu „Z“ seminář s názvem „Nejen chlebem živ jest člověk“. Seminář pořádal Spolek pro obnovu venkova pod záštitou Ministerstva pro místní rozvoj. Tematicky byl rozdělen do tří bloků, každý blok byl v gesci jednoho ministerstva (MMR, MŽP, MZe) a příslušný blok vždy zahájili ministři uvedených resortů. První blok patřil MMR a úvodní vystoupení měl ministr Radko Martínek. Blok byl zaměřen na regionální politiku a programy podpory regionálního rozvoje. Druhý blok byl zaměřen na životní prostředí ve venkovském prostoru, krajinné plánování a udržitelný rozvoj. Blok zahájil ministr životního prostředí Libor Ambrozek. Z dalších přednesených příspěvků zaujala zejména přednáška ing. P. Pařízka, ředitele odboru finančních nástrojů v ochraně přírody a krajiny MŽP na téma krajinnotvorné programy MŽP, který zdůraznil význam a přínos pozemkových úprav při realizaci těchto programů. V odpoledních hodinách navštívil ministr Ambrozek expozici MZe v pavilonu B4. Třetí blok proběhl v gesci MZe a celý byl zaměřen na využití Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) v letech 2007 – 2013. Úvodní přednášku měl ministr zemědělství Petr Zgarba na téma Péče o venkov – nová priorita MZe. Další příspěvky se týkaly přípravy programových dokumentů k tomu fondu a hovořili prezident Agrární komory ČR ing. Jan Veleba, ředitel VÚZE doc. ing. Dušan Vaněk, Ph.D. a někteří vedoucí pracovníci strukturální sekce MZe. Na závěr semináře proběhl „kulatý stůl“ na téma „Jak vidí český venkov podporu rozvoje venkova z EAFRDu v letech 2007 – 2013?“. Tohoto diskuzního fora se zúčastnil ministr zemědělství Petr Zgarba, předseda podvýboru pro rozvoj venkova PSP ing. Jiří Papež, představitelé krajů, MŽP, MMR, další pracovníci MZe, zástupci Spolku pro obnovu venkova i neziskových organizací. V diskuzi zazněl mimo jiné i příspěvek zástupce Jiho-moravské pobočky ČMKPÚ ing. J. Martinka na téma principu „doplňkovosti“ fondů EU, tzn., že finanční prostředky EU je možné získat především tehdy, poskytneme-li dostatečný objem zdrojů vlastních. Uvedl to právě na příkladu pozemkových úprav, kdy budeme moci čerpat v plné výši evropské prostředky na realizaci plánů společných zařízení pouze tehdy, budeme-li mít připraven dostatek kvalitních a schválených projektů pozemkových úprav. Celé diskuzní forum se neslo ve znamení nutnosti spolupráce všech resortů i zájmových skupin ve venkovském prostoru, abychom přípravu na využití podpory z Evropského fondu pro rozvoj venkova úspěšně zvládli.

Expozici Ministerstva zemědělství shlédli i prezident republiky Václav Klaus, který výstavu navštívil v sobotu 27. 8. 2005.

Hospodaření na nových pozemcích po pozemkových úpravách ve vztahu k poskytování dotací

Ing. Petr Trombik, MZe-ÚPÚ

V poslední době se Ústřední pozemkový úřad (ÚPÚ) zabýval na základě dotazů některých hospodářů problémem hospodaření na nově vytýčených pozemcích dle schváleného návrhu pozemkových úprav ve vztahu k poskytování dotací. Konkrétně šlo o otázku změny způsobu hospodaření na nových pozemcích, např. při rozorání travních porostů evidovaných v registru půdních bloků (LPIS) novými vlastníky pozemků nebo nájemci, kteří zahájili hospodaření na nově vytýčených pozemcích dle § 12 odst. 2 zákona 139/2002 Sb., v platném znění.

Z podaných dotazů vyplývalo, že provedení pozemkových úprav by mohlo mít nepříznivý dopad z hlediska přiznání dotací, případně by noví vlastníci při změně způsobu hospodaření na nových pozemcích museli dotace vracet.

Na základě posouzení příslušných právních předpisů a souvisejících pravidel pro zacházení s dotacemi bylo za součinnosti kompetentních odborů MZe vypracováno stanovisko, ze kterého vyplývá, že situace hospodářů není provedením pozemkových úprav a splněním určitých podmínek pro uznání dotací zásadně negativně ovlivněna. Navíc je nutno vzít v úvahu, že pozemkové úpravy se zpracovávají zpravidla několik let, během nichž je možné se na nové skutečnosti připravit.

Lze předpokládat, že s tímto problémem se budou hospodáři subjekty a také zpracovatelé návrhů pozemkových úprav a samozřejmě pozemkové úřady potkávat častěji. Proto předpokládáme, že stanovisko může být obecně zajímavé a uveřejňujeme jej i v tomto bulletinu.

Po schválení pozemkové úpravy, pokud se vlastníci pozemků nedohodnou jinak, zahájí noví vlastníci (vlastníci nových pozemků), respektive uživatelé, hospodaření na nově vytýčených pozemcích po sklizení úrody a provedení podmičky, tj. zpravidla k 1. říjnu běžného roku v souladu s ust. § 12 odst. 2 zákona č. 139/2002 Sb., v platném znění. U pozemku s travním porostem může nastat situace, že nový vlastník pozemku bude chtít tento pozemek užívat jako ornou půdu. Jedná se o případy, kdy předchozí vlastník tento pozemek zatravnil, ale změnu druhu pozemku nenechal zapsat do KN. V katastru je proto tento pozemek stále veden jako orná půda. V rámci pozemkové úpravy a konkrétně návrhu společných zařízení, není tento pozemek součástí protierozních opatření a v novém stavu je nadále veden jako orná půda. V LPIS je ovšem veden jako pozemek s travním porostem.

Dle § 3 odst. 5 písm. b) zákona č. 252/1997 Sb., v platném znění (zákon o zemědělství) dotace nebude poskytnuta, jestliže žadatel změni u půdního bloku nebo dílu půdního bloku vedeného v evidenci využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS) vedené podle tohoto zákona druh zemědělské kultury travní porost na druh zemědělské kultury orná půda.

Nastává tedy otázka, zda jak původní uživatel dotčeného pozemku, tak nový uživatel budou sankcionováni za to, že u daného půdního bloku v LPIS došlo k výše uvedené změně. K sankcím případně neposkytnutí dotace by mohlo dojít jednak u poskytování jednotné platby na plochu (SAPS), poskytování pomoci méně příznivým oblastem (LFA) a v rámci agroenvironmentálních opatření (AEO).

1. U SAPS musí žadatel prohlásit, že se zavazuje dodržovat dobré zemědělské a environmentální podmínky (§ 3 odst. 1 písm. c) nařízení vlády č. 144/2005 Sb., v platném znění). Toto je blíže specifikováno v § 4 odst. 3 tohoto naříze-

ní vlády, kde pod písm. d) jako jedna z podmínek je uvedeno vyloučení změny kultury travní porost na kulturu orná půda na obhospodařovaných půdních blocích (LPIS). **V příručce pro žadatele k poskytování dotací pro SAPS je mj. uvedeno v bodě 16, že uznání vyšší moci či mimořádných okolností může vést k neuplatnění některých sankcí. Mezi zásahy vyšší moci je vyjmenována i změna uživatele pozemku v souvislosti s uplatňováním komplexních pozemkových úprav.**

2. V nařízení vlády č. 241/2004 Sb., v platném znění (LFA), je v § 13 odst. 1 písm. b) stanovena podmínka pro poskytnutí vyrovnávacího příspěvku, a to plnit Zásady správné zemědělské praxe dle přílohy č. 3. Jednou ze Zásad (bod 8) je, že žadatel nesmí změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích (v LPIS) kulturu travní porost na kulturu orná půda. Pokud žadatel tuto podmínku poruší, neobdrží dotaci na půdní blok nebo díl, na kterém k tomuto došlo. V § 16 odst. 4 je stanoveno, v jakém případě nedojde k vrácení vyrovnávacího příspěvku z důvodu

a) porušení § 10 odst. 1 písm. c) /závazek hospodářit v LFA po dobu 5 let od poskytnutí prvního vyrovnávacího příspěvku/.

b) porušení § 13 odst. 1 písm. c) /podmínka zařazení půdních bloků v LPIS po dobu od 1.5. – 15.10. příslušného kalendářního roku/.

Jedná se o případy restituace, provedení pozemkové úpravy nebo zásahu vyšší moci.

3. V rámci AEO jsou uzavírány závazky na dobu 5 let. Během tohoto období musí žadatel mj. obhospodařovat zařazenou výměru a plnit Zásady správné zemědělské praxe (ust. § 4 odst. 2 písm. c) dle přílohy č. 1 nařízení vlády č. 242/2004 Sb., v platném znění.

Jednou ze Zásad (bod 8) je, že žadatel nesmí v průběhu trvání příslušného pětiletého období změnit na jím obhospodařovaných půdních blocích (v LPIS) kulturu travní porost na kulturu orná půda. Pokud žadatel tuto podmínku poruší, neobdrží dotaci na půdní blok nebo díl, na kterém k tomuto došlo. Bod 8 Zásad platí i pro LFA. Je třeba upozornit, že tento bod Zásad vychází z výše citovaného § 3 odst. 5 písm. b) zákona o zemědělství. Pro snížení výměry v rámci AEO navíc platí, že pokud žadatel prokáže, že v průběhu příslušného pětiletého období došlo ke snížení výměry zemědělské půdy zařazené do příslušného AEO na základě

- a) restituace, nebo
- b) provedení pozemkové úpravy v souladu se zvláštním právním předpisem, nebo
- c) zásahu vyšší moci, nebo
- d) provedení změny v evidenci půdy podle § 3h zákona, jestliže touto změnou nedošlo ke snížení výměry jednotlivého půdního bloku, případně jeho dílu o více než 5 % původní výměry tohoto bloku, případně jeho dílu, nebo
- e) zařazení půdního bloku, případně jeho dílu do programu na podporu zalesňování zemědělské půdy nejpozději do 9 měsíců ode dne, kdy ke snížení výměry došlo, nebo
- f) pozbytí právního důvodu užívání pozemku, nejvýše však do 5 % celkové výměry zemědělské půdy zařazené do tohoto opatření v rozhodnutí podle § 3 odst. 5; ke snížení výměry podle písmen a) až e) se nepřihlíží, bude výše dotace upravena podle nové výměry (např. po KPÚ) a tato skutečnost nebude důvodem pro snížení, neposkytnutí nebo vrácení vyplacené dotace.

Závěr k bodu 2 a 3:

Pokud původní uživatel přišel v rámci KPÚ o určitou „dotovanou“ výměru, nemusí za tuto výměru vracet již poskytnutou dotaci a výše dotace se mu upraví podle nové (snížené) výměry. Nový uživatel v roce nabytí pozemku musí s touto půdou zacházet dle kultury uvedené v evidenci půdy LPIS. Pokud tedy v rámci KPÚ přišel o určitou výměru orné půdy, ale zároveň získal pozemky s kulturou T, nemůže s nimi zacházet jako s ornou půdou. Rozoře-li na takovém pozemku travní porost (v LPIS je veden s kulturou T nebo T-SP), uplatní se na něj bod 8 Zásad, a to včetně příslušné sankce. Příznak rozorání travního porostu se v LPIS uchovává do konce kalendářního roku. V dalším kalendářním roce již tento pozemek může užívat jako ornou půdu a sankce za rozorání se na něj neuplatní.

Transformace podkladů ÚSES do reálné podoby pozemku v rámci KPÚ na příkladu Plzeňského kraje

V. A. Mazín, Pozemkový úřad Plzeň, Ing. Lišková, Georeál s.r.o. Plzeň

Anotace

Od počátku zrodu ÚSES po roce 1990, byly tyto chráněné segmenty krajiny dávány do souvislosti s pozemkovými úpravami. Územní systémy ekologické stability a pozemkové úpravy mají společné teoretické předpoklady (prostorové funkční optimalizace pozemků) ale také v rámci celostního krajinného plánu, je mezi nimi řada oborových profesních barrier. Tyto aspekty se otevřeně projevují až při konkrétním projednávání plánu společných zařízení pozemkové úpravy.

Po patnáctiletém vývoji ÚSES dochází k novým teoretickým přístupům především v pohledu na trasování „suchých řad“ což vyvolává potřebu změn jak v dokumentech oborových generelů ÚSES, tak v územních plánech obcí, krajů a komplexních pozemkových úpravách. Zdá se, že rozsáhlejšími změnami RÚSES a tím i LÚSES by mohlo dojít ke ztrátě jednotnosti plošného podkladového materiálu v rámci ČR, ale i ztrátě jeho důvěryhodnosti. Zkušenosti z pozemkových úprav na jižním a severním plzeňsku ukazují, že transformace aktualizovaných dokumentů ÚSES jak na regionální tak lokální úrovni, vyžaduje větší využívání principu polyfunkčnosti a relativního výběru méně hodnotných, ale funkčních společenstev v rámci biochory. Z celospolečenského hlediska je proto důležité se vyvarovat rigorózních přístupů a při projednávání návrhů a změn skladebných částí především na orné půdě, více spolupracovat s místní komunitou, která žije v krajině a pečuje o ni.

Trochu z historie ÚSES a KPÚ

Jestliže chceme v širších souvislostech pochopit vazby mezi krajinným plánováním, územním plánováním, pozemkovou úpravou a ochranou přírody a krajiny, je nutné se napřed vrátit k počátkům vzniku novodobého pojetí a přístupu po roce 1990.

Pokud se vrátíme do krátké minulosti územních systémů ekologické stability (ÚSES) a komplexních pozemkových úprav (KPÚ) je možné říci, že se narodili společně v roce 1991. Teoretické počátky ÚSES však lze zaznamenat již v roce 1985. Období aktivity skupiny odborníků v letech 1985 – 1988 seskupených okolo Agroprojektu Brno, bylo navrženo vydáním podnikové metodiky „Návod na navrhování ÚSES“, který na ucelených 38 stranách srozumitelně a prakticky popsal teoretická východiska a metodu vymezení ÚSES. Po roce 1989 se však věci ujalo nově vzniknuvší MZe ČR a celá záležitost již metodicky ztvárněná pro praxi byla znovu podstoupena rozborům a bádání jehož výsledky v roce 1991 byly pro praxi nepoužitelné jako např. 150-ti stránkový elaborát „Územní zabezpečení ekologické stability – teorie a praxe – MŽP ČR. V tomto momentě historického vývoje to s ÚSES vypadalo dost špatně. Byly sice posazeny do zákona „o ochraně přírody a krajiny“, (zák. č. 114/1992 Sb.) ale praktické naplnění jen nezbytných plánů ÚSES bylo velmi mlhavé.

V roce 1991 přišel na svět zákon o pozemkových úpravách, (zák. č. 284/1991, dnes 139/2002 Sb.) a ve své vyhlášce č. 427/1991 se zmiňuje o ÚSES jako o nezbytném podkladu pro KPÚ. Pozemko-

vé úpravy v roce 1991 byly společností vnímány jako politický úkol a priorita, která odstraní některé spáchané křivdy na vlastních půdách, ale i na poškozené krajině. A tak bylo logické a správné, že kromě protierozních opatření a obnovy polních cest se pozemkové úpravy staly nástrojem pro revitalizaci krajiny. Metoda tvorby ÚSES byla sestavena velmi systematicky vycházela z teorie geobiocenů, tedy půdních typů vyjádřených „Komplexním průzkumem zemědělských půd“ a „Lesních hospodářských plánů“. V roce 1991 však bylo potřebné rychle sestavit praktický návod na tvorbu generelů ÚSES, vyškolit a vyzkoušet projektanty a najít finanční prostředky nařízení těchto dokumentů, které by vstoupily do připravovaných KPÚ.

V roce 1992 vydalo MŽP ČR „Metodický pokyn k postupu zadávání, zpracování a schvalování dokumentace MÚSES“ – MŽP č.j. NM III/905/92, kdy se tento generel stal odborným podkladem pro územní plán a pozemkovou úpravu. Cena těchto dokumentů se pohybovala okolo 25 Kč/ha a schvalovala je oponentní rada, kterou jmenoval přednosta okresního úřadu. Dílo mohli zpracovávat pouze osoby s odborným oprávněním udělovaným Českou komorou architektů, které byly vázány při postupu metodickými pomůckami MŽP ČR. Zcela závazná pomůcka pak byla vydána v roce 1995 „Rukověť projektanta MÚSES“, která je jedinou platnou metodickou pomůckou až do dnešní doby. Finanční zabezpečení dokumentace generelů MÚSES bylo v období 1992 – 1996 převážně z prostředků státního rozpočtu přidělených na pozemkové úpravy, když se přitom vycházelo z předpokladu, že pozemkové úpravy se

budou postupně zahajovat v rámci převážné části katastrálních území ČR a především tam, kde je narušena ekologická rovnováha a biodiverzita. Lze konstatovat, že převážná část v současnosti platných generelů MÚSES v ČR byla financována z prostředků na pozemkové úpravy a nejen to, byla také z prostředků na pozemkové úpravy realizována. Jedny z prvních realizovaných biokoridorů a biocenter ÚSES byly v okresech Kutná Hora, Hradec Králové nebo Plzeň-jih a Plzeň-město, Domažlice, právě v rámci pozemkových úprav v období let 1993 – 1995. Jednalo se o desítky a stovky mil. Kč.

Další etapu vývoje lze zaznamenat od roku 1995, kdy bylo MŽP ČR nabídnuto přednostní řešení ÚSES v rámci „Programu revitalizace toků (říčních systémů po povodni 1997). I když investory realizace ÚSES a nadále některé pozemkové úřady zůstaly jako např. Okresní pozemkový úřad Prostějov, převážná část pozemkových úřadů se zařadila do role koordinátora, který vytváří podmínky, konkrétně řečeno pozemky pro budování ÚSES a protože v období 1995 – 2004 nemohly pozemkové úřady být žadatelem programu revitalizace či péče o krajinu, iniciovaly tuto aktivitu u obcí či správců toků.

V tomto období realizace ÚSES v rámci KPÚ probíhaly ve větší míře v období 1996 – 1998 na moravských okresech Bruntál, Opava, Hodonín, Vyškov, Zlín velmi masivní a rozsáhlé výsadby regionálních biocenter pak byly realizovány z finančních zdrojů EU programu Sapard v okrese Prostějov v letech 2000 – 2002.

Teoretické předpoklady a oborové barriery navrhování ÚSES při KPÚ

Pozemkové úpravy se provádí ve veřejném zájmu (§ 2 zák. 139/2002 Sb.) a územní systémy ekologické stability jsou předmětem státní ochrany přírody a krajiny (§ 2 zák. 114/1992 Sb.). Oba nástroje přeměny krajiny mají stejné základní principy či metody tvorby a to je prostorová a funkční optimalizace pozemků. Také dílčí cíle jsou stejné, tedy vytváření podmínek pro zvýšení stability krajiny a zlepšení životního prostředí. Podobně i způsob zpracování dokumentace ÚSES a KPÚ mají stejné stupně a to průzkumy a rozbor, plán a projekt. Pozemková úprava má přitom jedinečné možnosti, které žádný jiný institut našeho práva nemá, totiž přeměňovat polohu pozemků a dokonce i jejich vlastníky. Tuto výsadu má kromě pozemkových úřadů pouze soud. Dokonce může pozemková úprava vyměňovat pozemky mezi sousedními katastrálními územími jestliže v nich probíhá řízení. A ještě něco fenomenálního.

Zákony umožňují využít pro ÚSES při pozemkové úpravě státní či obecní půdu. Z prvního pohledu takto sestavených podobností a příbuznosti by se mohlo usuzovat, že při aplikaci podkladu ÚSES do reálné podoby KPÚ by neměly být žádné problémy.

Existuje však jeden, ale přitom zásadní problém, nelze říci rozpor, mezi ÚSES a KPÚ a to je ve funkci dotyčného geobiocenu skladebné části ÚSES, který je z hlediska KPÚ společným zařízením. Jestliže na skladebnou část ÚSES tedy biocentrum nebo biokoridor je projektantem ÚSES nahlíženo jako na ryze monofunkční prvek krajinné struktury, pak projektant KPÚ je nucen přistupovat k biokoridoru ÚSES jako k polyfunkčnímu prvku. A právě v momentě navrhování „plánu společných zařízení“ KPÚ se tyto dva pohledy střetávají a je nutné hledat řešení, které by zachovalo hlavně funkci skladebné části ÚSES, ale zároveň splňovalo nároky krajiny a jejich pečovatelů na ostatní funkce. Při řešení krajinného plánu kterým je KPÚ nebo ÚPD je totiž jakékoliv monofunkční řešení úkolů prostorově funkční optimalizace pozemků či krajinných segmentů chybné. Lze totiž vyzorovat zákonitost, že čím nižší stupeň subsystému krajinné sítě (polní cesty, ÚSES, toky, protierozní opatření, protipovodňové), tím vyšší jsou nároky na jeho polyfunkčnost. Tento problém mezi oborovým dokumentem ÚSES a celostním dokumentem KPÚ na úrovni regulačního plánu ÚPD vyplývá z podstaty a rozdílnosti stupňů a druhů dokumentace.

Je zřejmé, že KPÚ musí být kolektivní práce celé skupiny odborníků, kdežto ÚSES je věcí jednoho specialisty. Střet zájmů je tedy vlastně zákonitý a překonat jej lze pouze vhodně vedenou koordinací a kooperací týmu projektantů a úředníků. Je přirozené, že se v této fázi řešení narazí na bariéru nedorozumění mezi profesními odborníky. Zadání pro projektanta ÚSES je totiž ryze resortní, sledující jen jeden z dílčích cílů. V tomto střetu je „ze zákona“ hlavním koordinátorem komisař pozemkové úpravy, tedy pověřený zástupce ředitele pozemkového úřadu, jenž je členem sboru zástupců vlastníků a je zodpovědný za řízení a organizaci celé pozemkové úpravy. On je zodpovědný za to, že několika miliónová státní zakázka, která uvádí do života všechny předešlé studie, plány a projekty od ÚPD, ÚP VÚC, ÚTP RÚSES MMR ČR, a přes generel ÚSES, bude v souladu se všemi zákony dovedena do reálné podoby v krajině. A to se netýká jen biokoridorů a biocenter, ale všech společných zařízení, která jsou veřejným zájmem a stupněm důležitosti mnohdy vyšším než ÚSES.

V souvislosti s teoretickými a profesními předpoklady navrhování a projektování ÚSES při KPÚ je třeba se zmí-

nit o dvou teoretických pohledech na ÚSES. Je zřejmé, že i když metodika ÚSES je velmi dobře a systémově zkonstruována, má jako každá metoda prostor pro tvůrčí, osobitý rukopis projektanta. Od samého počátku tvorby metody ÚSES však existovaly dva odlišné názory. První vycházel ze snahy zachovat a iniciovat aktuální stav přírodě blízkých, byť běžných společenstev a druhý, který rigorózně dbal na přírodovědných hodnotách ve smyslu zachování či vytváření genofondových ploch ryze původních druhů na typických či representativních geobiocenech. Výsledné generely ÚSES zpracované druhou skupinou profesních odborníků někdy dopadaly tak, že ÚSES byl převážně na lesních půdách a v ZPF zcela chyběl, nebo byl naopak veden v maximalistické podobě „suchých řad“ po nejúrodnějších půdách, bez ohledu na možnosti variantního řešení v rámci daného STG nebo biochory. Právě tyto případy ÚSES postrádající polyfunkčnost narazí v případě KPÚ na velmi vážný střet zájmů a oborovou bariéru.

Současné snahy o aktualizaci podkladů ÚSES na krajské úrovni

Průběh zpracování generelů ÚSES v bývalém Západočeském kraji a celé ČR byl následující. V roce 1993 se překotně začaly zpracovávat generely LÚSES, ale zjistilo se, že vlastně chybí to nejpodstatnější a to je generel RÚSES a NRÚSES. Proběhla tedy velmi rychlá akce v rámci celé ČR, kdy koncem roku byla zpracována ÚPD RÚSES a NRÚSES pod resortem MMR ČR. Tento dokument se stal od roku 1996 závazným jak pro další zpracování generelů LÚSES, tak pro ÚPD a vstupoval i do ÚP VÚC na krajské úrovni. Mezitím však byly zpracovány v řadě biochov LÚSES, bez návaznosti na RÚSES. V období let 1998 – 2000 byly pak v rámci okresů dopracovávány tzv. „Okresní generely ÚSES“, které měly odstranit nesoulady a navázat prostorově síť ÚSES na okresních a krajských hranicích ale i disproporce mezi jednotlivými zpracovateli. Takto dokončené kompletní elaboráty ÚSES byly v roce 2002 při reformě veřejné správy předány z okresních úřadů společně s kompetencemi na obce III. typu. Jedno pare generelů LÚSES, které financovali pozemkové úřady bylo předáno na územní odbor agentur MZe ČR. Kompetence k výkonu státní správy jsou tedy v současnosti takové, že k NRÚSES se vyjadřuje MZP ČR, k RÚSES krajské úřady a k LÚSES obce s přenesenou působností výkonu státní správy. Jelikož se zjistilo, že po přenesení kompetencí a předání podkladů z okresních úřadů na obce III. vyvstala potřeba sjednocení veškerých podkladů ÚSES zpracovaných v období 1992 - 2002, byla MZP ČR pověřena Agentura OPK Brno zkompletováním materiálu v rámci krajů a ČR. Do současnosti ke sjednocení a uvažované digitalizaci nedošlo.

V této poměrně nepřehledné situaci byl Krajským úřadem Plzeňského kraje zadán v roce 2005 Generel RÚSES a to na základě schválené „Koncepce ochrany přírody a krajiny Plzeňského kraje „č. u. 560/04 z 9. 3. 2004 s tím, že vymezení skladebných částí RÚSES z ÚTP RÚSES MMR ČR – 1996 je schematické a nepřesné.....

Zkušenosti z 36 KPÚ na okresech Plzeň – jih, Plzeň – sever a Plzeň – město dokazují, že přitom když stanovují orgány ochrany přírody podmínky pro provádění pozemkových úprav je sice kompetentními orgány poukazováno na podklad generelů ÚSES, ale k dispozici mnohde není. Jinde je generel ÚSES a ÚTP RÚSES MMR ČR transformován do ÚPD nebo US, ale zpracovatel územního plánu pozměnil trasu biokoridorů a lokalizaci biocenter bez širších územních vazeb na okolní obce a bez vyjádření MZP ČR.. Další změny pak vyvolal v Plzeňském kraji návrh Generelu RÚSES, kterou zadal krajský úřad ve snaze celou věc zkvalitnit, ale poměrně zásadní změny v metodickém přístupu zpracovatele těchto změn především u „suchých řad“ vyvolaly potřebu změn sítě LÚSES v poměrně širokém území okolo RBK a RBC. Zároveň hrozí nebezpečí, že ÚSES aktualizovaný podle nové „teorie suchých řad“ nebude navazovat na ÚSES sousedních krajů, kde k aktualizaci RÚSES podle nejnovější teorie nedošlo. Tyto nové návrhy již ale nejsou jen věcí oborového dokumentu jak tomu bylo v počátcích zpracování po roce 1992, ale zasáhnou i do schválených ÚPD a ohrožují i prostorové a funkční propojení již vybudovaných částí ÚSES při KPÚ.

Po reformě veřejné správy také nefunguje předávání informací o provádění pozemkových úprav mezi orgány ochrany přírody a orgány územního plánu a pozemkovými úřady, tak jako tomu bylo do roku 2002, kdy tyto orgány státní správy byly pod jednou střechou okresních úřadů. Vzhledem k této situaci ve státní správě, je možné se setkat při KPÚ s případy, kdy zpracovatel ÚPD změnil či upřesnil tra-

16. Mezinárodní stavební veletrh

FOR® ARCH 2005
20.-24. 9. 2005

Pražský veletržní areál Letňany

www.forarch.cz

Tel.: 222 891 130-2

Fax: 222 891 198-9

E-mail: forarch@abf.cz

sování oproti ÚP RÚSES MMR a převedl vlhký biokoridor mimo část obce, kterou vyhodnotil jako antropogenní bariéru, ale při aktualizaci Generelu RÚSES kraje byl biokoridor navrácen zpět na původní trasu a zároveň byly zrušeny navazující LBK vlhké řady a nahrazeny suchými biokoridory, které je kolmo kříží. Řešení by bylo dotáhnout dobře míněnou aktualizací RÚSES až na lokální úroveň, celoplošně změnit síť, promítnout tyto změny do ÚPD obcí a v tomto aktualizovaném nově platném stavu stanovovat podmínky a poskytovat závazné informace pozemkovým úřadům při KPÚ. Finanční zdroje pak lze hledat v rozpočtech krajů, které by obcím III. mohly poskytnout prostředky. Objem prostředků však by bylo nutné kalkulovat na desítky milionů v rámci ČR a přirozeně se nabízí otázka, zda by nebylo již konečně moudřejší vynaložit tyto finance na realizaci ÚSES, nikoli aktualizaci podkladů. Podobně se nabízí navrhnout v majetkoprávní řešení ÚSES, kdy krajské úřady jsou účastníky řízení KPÚ jako vlastníci půdy v obvodu pozemkové úpravy mohou na ně být převáděny pozemky z PF ČR. Tyto pozemky je možné i v rámci KPÚ doplatit státu prostřednictvím pozemkového úřadu. V důsledku však by bylo žádoucí, aby kraj převedl realizovaný ÚSES na obec či jiný subjekt, který by spravoval a pečoval o ÚSES v místě, nikoli z pozice města vzdáleného desítky km.

A tak z poměrně kompaktního a jednotného podkladového materiálu, který byl k dispozici pro územní plánování, pozemkové úpravy a ochranu přírody se během deseti let stává pro praxi diskutabilní záležitost, se kterou si neví rady především ti, kteří mají ÚSES realizovat a přesvědčit o jeho smysluplnosti a potřebnosti místní komunitu. Bylo by škodou pro celou společnost, aby tento materiál ztratil vypovídací hodnotu, jednotnost a hlavně důvěryhodnost. Zdá se, že by v tomto směru postačilo respektovat „Návod na užívání ÚPD RÚSES a NRÚSES ČR“ z roku 1998, které vydalo MMR ČR a ke změnám ÚSES přistupovat jen vyjíměčně.

Nebezpečí nových teorií a rigorózních přístupů

Je velmi obtížné přijmout po deseti letech praxe s ÚSES novou teorii a neoficiální metodu, která tvrdí, že suché a vlhké řady biokoridorů na lokální úrovni spolu komunikovat vůbec nemohou a potoky se svými depresiemi a mokřady směřujícími k lesním biocentrům na hřebenech partií tudíž nejsou biokoridory ÚSES, jak tomu bylo před deseti lety. Je velmi obtížné po zkušenosti s realizací 11 LBK a 5 LBL na okresech PJ, PS a PM a provedených 3 revitalizací toků vysvětlit zemědělcům, že přirozený po-

tok s břehovým porostem a mokřady není biokoridor, ale protože potřebujeme propojit suchá biocentra, musíme biokoridor vést o 30 m výše na intenzivně využívaném poli, což obnáší zábor kvalitní zemědělské půdy, nebo její zatrávnění a převod do trvalých travních porostů.

Ještě, že máme princip polyfunkčnosti a můžeme tento suchý lokální biokoridor využít jako protierozní opatření. Je velmi obtížné přesvědčit venkovany, kteří žijí v krajině a jejichž předci byli všichni zemědělci, aby zatrávnili pole na nejvyšším místě a říkali tomuto suchému biocentru, když ví, že tráva na tomto místě bude žít a schnout tak, že jí stěží jedenkrát posejou. Je velmi obtížné obhájit teoretické tvrzení, že doprostřed pole je nezbytné umístit RBC, jen z toho důvodu, že by nebyla dodržena maximálně přípustná délka RBK o 20 m.

Na druhé straně je překvapující jak s některými vlastníky pozemků a zemědělci je možné se rozumně domluvit a posunout trasu RBK na místa méně úrodných půd. Vždy je přitom však nutné mít představu o cílovém společenství skladebné části ÚSES. Pro místní komunitu je mnohdy přijatelnější osázení dřevinami či lesem, než zatrávnění. Navržení cílového stavu společenstva je ve fázi tvorby plánu ÚSES nebo plánu SZ KPÚ nezbytné pro návrh změny druhu pozemku, který je pak závazný pro zápis do KN a dále se od něj odvíjí způsob využití, daň z nemovitosti a možnosti využití podpůrných dotačních programů ČR a EU výše nájmu, ceny pozemku a další.

Všechny rigorózní přístupy k navrhování a projektování ÚSES se nejeví jako nebezpečné ve fázi zpracování dokumentace, ale ohrožují reálné provedení v krajině. Například v k.ú. Mířovice okres Plzeň - jih v podmínkách relativně zachovalé krajiny, bylo novým Generem RÚSES Plzeňského kraje navrženo převedení stávajících vlhkých biokoridorů na suchou řadu orné půdy v rozsahu 14,8 ha k zatrávnění a 7,3 ha k výsadbě dřevin, což by vyžadovalo zisk celkem 4.180.000,- Kč a to bez ceny nezbytné 5ti leté popěstební péče. Teprve opakovaným projednáváním při zpracování plánu SZ KPÚ bylo dosaženo snížení výměr, částečné změny trasy a zvýšení polyfunkčnosti celého prvku. Nezanedbatelné bylo i snížení ceny celého společeného zařízení.

Není třeba být zastáncem čistě rigorózních přírodovědeckých přístupů k navrhování ÚSES a přesto vyvstává v praxi řada diskutabilních problémů jako například:

- každá vlhká řada STG na lokální úrovni končí v horních úsecích buď v suchém sedle, hřebenu, nebo pod suchým pahorkem lesního společenstva a proto je slepá a nepoužitelná pro LBK?

- protože vlhký a suchý biokoridor, které jsou vedeny paralelně vedle sebe mají různá cílová společenstva, opravdu nemá smysl je propojovat „příčnými“ biokoridory?
- jak funguje komunikace v místech kolmé křížení suchého a vlhkého biokoridoru?
- je nezbytné a funkčně limitující lokalizovat biocentrum na teoreticky nejsušší typ půdy dle BPEJ, když v rámci půdních asociací se nabízí méně konfliktní řešení. Jinými slovy je biogeografická diferenciaci na lokální úrovni důležitější než princip relativního výběru méně hodnotných, ale funkčních společenstev v rámci biochovy?
- stačí jako cílový stav u RBC suché řady založení travních společenstev, které budou monokulturní?
- má smysl realizovat osetí suchého biocentra či biokoridoru zakládáno na intenzivním poli speciální květnatou směsí, když druhová diverzita porostu je vzhledem k zásobě živin ohrožena a tato drobná enkáva nemá šanci proti invazi okolních ruderalních druhů bylin?

Tyto otázky se dotýkají především těch nejproblematictějších modelových situací ÚSES a to jsou suché řady a jejich BK + BC na intenzivně využívané převážně odvodněné půdě, která má shodou okolností nejvyšší agronomickou hodnotu v obci, což působí přímo proti přirozené a legitimní potřebě zemědělců obdělávat půdu.

Při transformaci podkladů ÚSES do reálné podoby pozemků KPÚ jsou právě tyto nejexponovanější části ÚSES podrobeny požadavkům na polyfunkčnost a to především z hlediska ochrany půdy (eroze) a vody (infiltrační zóny zranitelných oblastí). Prostorové parametry ÚSES je žádoucí v těchto případech pokud možno přizpůsobit i dalším funkcím (např. zasaťovací pás, vřetolam, doplňková cesta na TTP apod.). Toto je cesta jak získat argumenty pro realizaci nejpotřebnějších nefunkčních částí ÚSES, byť některé prostorové parametry neodpovídají předpisu, tedy Rukověti projektanta MÚSES – MZP ČR.

Celospolečensky a profesně přijatelné dlouhodobé řešení

Z půdněekologické a geomorfologické charakteristiky území ČR vyplývá, že největší potřeba realizace ÚSES je v zemědělské části krajiny, konkrétně na suchých řadách intenzivně využívaných, převážně odvodněných půd. Shodou okolností se z hlediska vodního hospodářství jedná o infiltračně zranitelné zóny ať již na mělkých skeletovitých půdách rozvodnic, nebo v akumulčních zónách niv, kte-

rá jsou zároveň pásma ochrany vod a povodňově ohrožená inundační území. Je zřejmé, že nástroje pozitivních změn obnovy a nové tvorby krajiny jsou dlouhodobou, cílevědomou činností několika generací lidí. V tom případě však musí být jasná vize, koncepce, cíle a k nim stanovené způsoby tedy metody dosažení cílů. Nelze je proto v krátkém průběhu deseti let zásadně měnit, byť by došlo k novým teoretickým poznatkům z dlouhodobého pohledu mají úspěšnost ty podklady, které byly zpracovány celostátně, podle jednotné metody a s oporou v příslušných zákonech.

Aby byl ÚSES přijatý místní komunitou a nestaly se pouze akademickou disciplínou, je konečně nezbytné, aby zpracovatelé plánů a projektů ÚSES začali nahlížet na jednotlivé skladebné části jako na polyfunkční prvky krajinné struktury, které neexistují a nefungují izolovaně a odděleně od matrice krajiny. Tato potřeba změny myšlení a názoru na kulturní krajinu bude stále více aktuální, tak jak bude postupovat civilizace v rámci evropského prostoru. Krajina nepatří ani akademikům a přírodovědcům, kteří v ní nežijí, ale ani vlastníkům zapsaným v katastru nemovitostí, natož novým nájemním „velkostatkářům“ pobírajícím dotace na půdu. Je třeba v tomto směru uplatňovat od zpracovatelů více výběr funkční kostry a stanovovat minimálně nároky na funkci, nežli rigorózní a maximalistické požadavky, které se stávají neproveditelné a neefektivní z hlediska dlouhodobých cílů.

Jestliže pro projektování ÚSES jsou již pro praxi první zkušenosti shrnuté do „Praktické příručky pro projektanty ÚSES a pozemkových úprav“, – BRNO 2002, tak pro navrhování a tvorbu Plánu ÚSES – tedy vytvoření pozemku s jasně vymezeným cílovým druhem (kulturou) nemá praxe pozemkových úprav žádný metodický materiál, kromě „Rukověti projektanta MÚ SES“ 1995.

Před novelizací této rukověti pro praxi, by bylo žádoucí se zamyslet nad realizační silou a realizačním efektem celého procesu ÚSES a využít dosavadních zkušeností s realizací především v rámci KPÚ, které jsou jako zpětná vazba pro teoretická východiska velmi málo využívána, okres Plzeň-sever.

Přílohy dokumentující výše uvedené zkušenosti

- 1) KPÚ Hradiště u Kasejovic okres Plzeň-jih
 - předložená trasa RBK vlhké řady
 - zrušené vlhké LBK
 - nově instalované suché LBK
 - mezistupeň transformace ÚTP RÚSES MMR ČR do ÚPD obce
- 2) KPÚ Mířovice okres Plzeň-jih
 - radikální změna trasy vlhkého RBK

na suchou řadu přes pole s potřebou vybudování RBC při návrhu Generelu RÚSES Plzeňského kraje

- transformace návrhu RBC do polyfunkční podoby společného zařízení KPÚ
 - následné změny navazujícího LÚSES
- 3) KPÚ Radimovice
 - zrušení vlhkých LBK příčně propojujících vlhký RBK a suchý RBK
 - 4) KPÚ Pastuchovice okres Plzeň-sever
 - transformace RBK suché řady do lokality méně úrodných orných půd po dohodě se sborem zástupců vlastníků

Literatura a informační zdroje

- LÖW:** Rukověť projektanta MÚSES ČÚOP Praha 1995 MŽP ČR
- Uhlířová, J. Mazín, V.:** Metodika studie širších územních vazeb ochrany půdy a vody v KPÚ VÚMOP Praha 2005 – ISBN 80-239-4848-8
- Mazín, V.:** Praktické příručky zpracování širších územních vazeb na ZPF při pozemkových úpravách č.j.: 40246/03-7170 MZe ČR Praha 2003
- Weber, M., Mazín V., A. Divila, J.:** Metodika integrace krajinného plánování do procesu KPÚ MZe ČR 1998, NASZV EP 096 6404
- Zimová, E. a kol.:** Zakládání MÚSES na zemědělské půdě ISBN 80-86386-31-7 ÚAE LF ČZU a firma LÖW Brno 2002

TopoL xT, Katastr Ing. František Pivnička, TopoL Software s.r.o.

Firma TopoL Software s.r.o. nabízí novou aplikaci pro práci s daty katastru nemovitostí. Jedná se o nadstavbu programu TopoL xT. Je nabízena ve dvou variantách. První varianta umožňuje pouze data prohlížet a provádět požadované výstupy (výpisy, tisky, atd.). Druhá varianta umožňuje provádět i přípravu dat a projektů.

Příprava dat

TopoL xT umožňuje provést import dat katastru nemovitostí z formátu VFK a to jak dat popisných tak i dat grafických (pokud existují). Data jsou naimportována do MDB souboru. Grafická data jsou uložena do MDB souboru dle specifikace OpenGIS. Se soubory tohoto typu je možno v TopoL xT normálně pracovat. Nadstavba Katastr potom obsahuje speciální funkci, která převede grafická data z MDB souboru do formátu TopoL BLK, nastaví příslušné značky pro jednotlivé druhy parcel a automaticky vytvoří i databázový model, takže je možno popisné informace použít pro speciální dotazy, popisy nebo si případně vytvořit

vlastní informační formuláře. Další metoda přípravy grafických dat je převod katastrální mapy v dgn formátu do formátu BLK. Systém automaticky zapločuje parcely, vytvoří a vyplní potřebné databázové položky parcel pro možnost propojení alfanumeriky s grafikou. To samé jako pro dgn soubory platí pro soubory ve formátu MISYS/KOKEŠ VYK. Systém umí přímo pracovat s daty ve formátu VYK, ale doporučujeme provést import, protože se při importu vytvoří plochy, které mnohem lépe reprezentují parcely než textové popisy. Pokud si uživatel data vytvoří sám vektorizací rastrové mapy musí daný blok obsahovat body nebo plochy reprezentující parcely a ty musí mít tyto databázové položky

KATUZE	typ celočíselný	kód katastrálního území dle ISKN
PAR_TYPE	typ řetězcový	může být PKN pro parcely katastru nemovitostí nebo PZE pro parcely zjednodušené evidence
PARSKUP	typ celočíselný	kód druhu číslování dle ISKN
PARCIS	typ celočíselný	kmenové číslo parcely
PARPOD	typ celočíselný	poddělení čísla parcely (pokud není 0)
PARDIL	typ celočíselný	díl parcely (tato položka není povinná pokud data obsahují pouze parcely KN)
PAR_ID	typ řetězcový	identifikátor parcely dle ISKN (tato položka není povinná). Pokud není v datech, nefunguje funkce Informace o parcele v mapě – Info o parcele ČÚZK. Je možno ji pomocí funkce Příprava dat – Vyplň položku PAR_ID dle SPI do dat doplnit)

Jakmile jsou data otevřena v projektu a je vytvořen potřebný databázový model (ať již přímo při importu a nebo funkcí Vytvoření nového modelu, jsou podporovány i MDB soubory vytvořené systémem MISYS), je možno použít funkce pro zobrazení popisů (například budov na parcelách), barevné odlišení parcel (například dle druhu pozemku), výběr parcely v mapě, v jakýkoliv moment přesunout výřez na zvolenou parcelu, zablikat s ní, vybrat ji nebo ji permanentně vysvětlit. Takto se dají například permanentně vysvětlit všechny parcely konkrétního listu vlastnictví a potom se může provést tisk.

Zobrazování

Samozřejmě je možno si nadefinovat jakýkoliv popis a barevné odlišení parcel. Funkce nadstavby Katastr umožní nastavit některé

předdefinované automaticky pro všechna otevřená data. Nadstavba Katastr umožňuje takto zobrazit textové popisy k jednotlivým parcelám a to

- Parcelní číslo
- Druh pozemku
- Výměra
- List vlastnictví
- Ochrana
- Budovy na parcele

Parcely je možno také barevně odlišit dle

- Druhu pozemku
- Druhu číslování pozemků

Výstavba a rekonstrukce polních cest

Pozemkový úřad v Mladé Boleslavi

Jako řada ostatních pozemkových úřadů i Pozemkový úřad v Mladé Boleslavi využil možnosti financovat výstavbu nebo rekonstrukce polních cest, navržených v rámci KPÚ, z prostředků Evropské unie, pomocí Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.

V rámci podopatření 2.1.1. Pozemkové úpravy přihlásil PÚ Mladá Boleslav v I. kole, které se konalo v červnu roku 2004, dva projekty na výstavbu a rekonstrukci polních cest v k.ú. Hrušov nad Jizerou a v k.ú. Zdětín. Oba projekty byly schváleny a v březnu letošního roku byly podepsány podmínky o poskytnutí finanční pomoci v celkové výši 18.054.953,- Kč.

Největší objem této částky připadá na projekt výstavby polní cesty C 2 a rekonstrukci a výstavbu polní cesty C 3 v k.ú. Hrušov nad Jizerou. Z výběrového řízení vzešla vítězná firma COLAS CZ, a.s., která nabídla nejnižší nabídkovou cenu -13.647.220,- Kč, a nejkratší dobu realizace díla – 4 měsíce. Veřejná zakázka byla zadána v jednacím řízení bez uveřejnění podle zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů.

Záměrem stavby této polní cesty je zpřístupnění přilehlých zemědělských pozemků pro 40 vlastníků o celkové výměře pozemků 151 ha podle schválené a zapsané komplexní pozemkové úpravy, vytvoření výrazného liniového prvku (včetně oze-

lenění) pro zvýšení ekologické stability a prostupnosti krajiny. Cesta bude především sloužit k dopravě zemědělských produktů a hmot z těchto okolních pozemků, ale rovněž bude sloužit jako procházková nebo cyklistická trasa, neboť probíhá okolo místní krajinné zajímavosti „Pod kovárnou“. První část cesty C 2 jde z obce, v trase stávající úvozové cesty jižním směrem až do lokality „Ve žlábků“, odtud vede druhá, nově navržená část cesty do svahu až na katastrální hranici s k.ú. Horky nad Jizerou, pokračuje po hřebenu svahu, kde se napojuje na třetí hlavní cestu. Cesta C 3 odbočuje vlevo ze silnice, pokračuje dál na Chotětov, kde se napojuje na cestu C 2.

Celková délka této cesty, C2 a C3, je 3,7427 km. Jedná se o polní cestu jednopruhou s šířkou koruny 4 m, obsahující celkem 12 výhyben a 19 sjezdů, z toho 11 sjezdů s propustkem DN 300 mm s čely z betonu. Sjezdy byly naprojektovány v místech, kde byly určeny schválenou KPÚ nebo kde na komunikaci navazují stávající polní cesty. Zároveň se předpokládá, že tato cesta bude napojena na

síť polních cest v sousedním katastrálním území Chotětov, kde se KPÚ zpracovává.

Dne 25. 5. 2005 bylo staveniště cesty předáno zhotoviteli stavby – firmě COLAS CZ a.s., která ihned začala se stavebními pracemi. Vzhledem k tomu, že stavba probíhá za plné vegetace, bylo nutné, aby stavební firma nepoškodila porosty obilovin a ozimé řepky na okolních pozemcích. S tím si firma poradila na výbornou, když veškeré přejezdy techniky byly prováděny v trase budované cesty. Rovněž umožnila přístup zemědělcům na pozemky, kde bylo nutné sklídit úrodu. Část cesty v délce cca 1500 m byla dokončena do fáze uzavíracího živичného nátěru, zbytek byl ponechán s podsypem ze štěrkopísku a postupně se navázala vrstva drceného kameniva, aby mohly přejíždět zemědělské stroje.

Druhým schváleným projektem je projekt na výstavbu polní cesty C 7, objekt 1 v k.ú. Zdětín. Stavbu provádí firma H-INTES, s.r.o., vítěz veřejné soutěže. Jedná se o projekt hlavní polní cesty jednopruhou, s šířkou koruny 4 m. Celková délka cesty je 1,1396 km, v návaznosti na tento projekt by postupně mělo být zrealizováno prodloužení této polní cesty v souladu se schváleným návrhem komplexní pozemkové úpravy až na délku 1,6139 km, která po schválení KPÚ v k.ú. Chotětov bude navazovat na cestní síť v k.ú. Chotětov.

□ □ □

Seminář východočeské pobočky Komory pozemkových úprav

Ing. Vladimíra Dohnalová, Pozemkový úřad Hradec Králové

Komora pozemkových úprav, východočeská pobočka, uspořádala dne 7. června tradiční seminář k aktuální problematice. Ta je dána skutečností, že na pomezí okresů Hradec Králové a Pardubice je vedena liniová stavba dálnice D11. Na Královéhradecku je dotčeno její výstavbou 17 katastrálních území a na Pardubicku 7 katastrů. Ve všech 24 katastrálních územích byly téměř současně zahájeny komplexní pozemkové úpravy. Na Hradecku/ východním směrem na Jaroměř/ je v přípravné fázi studie dalších 11 katastrálních území. Okresy Náchod a Trutnov řešení této problematiky čeká v nejbližší době.

Aktuální problematika, medializace jednání kolem strategie směn a výkupů a hlavně profesní zájem přivedly na seminář kolem stovky členů východočeské pobočky Komory pozemkových úprav.

Jednání proběhlo v obci Roudnice, v mysliveckém zařízení, zbudovaném soukromou aktivitou, ale pod nepřehlédnutelným vlivem společenského ovzduší a impulsů tehdy probíhající pozemkových úprav. KPÚ byly v tomto katastru a přilehlých částech sousedních katastrů /cca 1.000ha/ dokončeny v roce 2002. A že komplexní pozemkové úpravy probíhaly a byly dokončeny v přátelské atmosféře dokládá i vstřícný přístup vedení obce Roudnice i soukromých hospodářů k dalším aktivitám pozemkového úřadu, k nimž patří i tento seminář. K dopolednímu i večernímu volnému programu bylo připraveno příjemné prostředí.

Po zahájení jednání předsedou pobočky ing. Tmějem a přítvíní starostou obce následovaly zásadní odborné referáty ředitelů Pozemkových úřadů v Hradci Králové a Pardubicích ing.

Tylše a ing. Janů. V dalším programu semináře vystoupil pracovník Ředitelství silnic a dálnic pan T. Herman, dále ing. Chmelík, ředitel Katastrálního úřadu K1 Pardubice a ing. Kaulich z vedení Ústředního pozemkového úřadu v Praze. Dopolední část programu zakončil předseda komory pozemkových úprav ing. Burian, který se zabýval zhodnocením dosavadní činnosti a výhledem naší profesní organizace do budoucna.

Odpoledne se v medardovském počasí uskutečnila exkurze na dálniční staveniště. Zájem byl tak velký, že přistavený autobus, v situaci, kdy je na stavbu zakázáno vjíždět soukromými vozidly, jen stěží kapacitně obstál.

Odborný výklad pana Hermana a stavbyvedoucích jednotlivých navštívených úseků přiblížil problematiku stavby. Nám všem byla milá slova zástupce ŘSD Praha, který na otevřeném fóru konference prohlásil, že jen ve spolupráci s pozemkovými úřady vidí budoucnost dalších podobných staveb. Narážel na skutečnost, že úpravy vlastnické držby jsou výkupy oni schopni /a ze zákona jen mohou/ zabezpečit pouze v tělese dálnice. Řešení dalšího širšího území dotčeného stavbou umí jen pozemkové úřady v rámci řízení KPÚ. Kladně byl v této souvislosti hodnocen přístup a umění komunikace pozemkových úřadů s vlastníky pozemků při projednávání jejich nároků a požadavků.

Věříme, že tento jasný společenský požadavek bude i dostatečným argumentem při jednáních o přidělování financí do aktivit pozemkových úřadů.

Po shlednutí mnoha jednotlivých detailů stavby a při respektování impozantnosti stavby jako celku si i my Východočeši můžeme jen přát, aby byla stavba dokončena dle harmonogramu.

Letošní konference „Voda a pozemkové úpravy“ byla letos již jubilejní desátou od roku 1994

Ing. Petr Lázňovský, Pozemkový úřad Kutná Hora

Když jsme na přelomu roku 1993 a 1994 měli již realizovanou naši 1. komplexní pozemkovou úpravu (kat. území Přítoky) požádal mne ředitel ÚPÚ ing. Stanislav Jelen, abych uspořádal nějakou akci, kde bychom tuto KPÚ prezentovali a ukázali nejen kolegům z jiných pozemkových úřadů, ale také veřejnosti, že lze pozemkové úpravy provádět i podle tehdy platných právních předpisů. Jelikož jsme v té době jako oblastní sdružení vodohospodářů ČR měli již devítiletou zkušenost s pořádáním podobných akcí, nebylo pro nás příliš složité uspořádat celostátní seminář zabývající se touto problematikou. I v dalších letech se nám dařilo ukončovat další KPÚ, proces provádění pozemkových úprav se velmi kvapně vyvíjel, bylo stále o čem hovořit a přemýšlet. Konference se účastní pracovníci pozemkových úřadů, projektanti pozemkových úprav, ale i zástupci obcí nebo organizací, jejichž činnost nějakým způsobem souvisí s pozemkovými úpravami. Účast kolísá mezi 100 až 200 účastníky.

Letošní akci jsme se rozhodli uspořádat společně s XX. setkáním vodohospodářů ČR. Účelem bylo především přiblížit problematiku pozemkových úprav i skupině lidí, která se účastní setkání vodohospodářů a naopak využít zkušeností této skupiny lidí s problematikou vodního hospodářství pro její přiblížení účastníkům konference „Voda a pozemkové úpravy“.

Úvodní úterní odpoledne měly obě skupiny přednášky odděleně (v budově bývalého okresního úřadu – pozemkové úpravy, v kulturním domě Lorec – XX. setkání vodohospodářů) a dále (středa, čtvrtek) pokračovaly obě akce společným programem.

1. den konference „Voda a pozemkové úpravy“ zahájil úvodním slovem ředitel odboru ZA a PÚ Kutná Hora ing. Josef Viktora.

Po jeho vystoupení již následovaly jednotlivé přednášky. Jako první vystoupil ředitel ústředního pozemkového úřadu ing. Jiří Hladík (Aktuální témata – pozemkové úpravy). Ve svém příspěvku krátce zhodnotil činnost pozemkových úřadů od jejich vzniku v roce 1991. Dále účastníci seznámili s aktuálním stavem finančního zabezpečení pozemkových úřadů v letošním roce.

Na příspěvek ředitele ing. Hladíka navázala svou přednáškou ing. Pivcová (Využití národních i evropských dotací v pozemkových úpravách) a seznámila účastníky s možností čerpání finančních prostředků na realizace pozemkových úprav z jiných prostředků, než těch přímo vyčleněných pro financování pozemkových úprav ze státního rozpočtu prostřednictvím pozemkových úřadů.

Jedná se především o národní zdroje z MŽP program péče o krajinu (ochrana krajiny proti erozi) a program revitalizace říčních systémů a ze státního fondu životního prostředí, a to program péče o půdu, program zakládání prvků ÚSES.

Evropské zdroje – zde paní ing. Pivcová popsala jednotlivá podopatření „Ope-

račního programu zemědělství“, ze kterých lze čerpat finanční prostředky na realizaci pozemkových úprav. Dále ve svém příspěvku zmínila i „Horizontální plán rozvoje venkova“ se svými opatřeními:

Agro-environmentální opatření (podopatření péče o krajinu, zatravňování orné půdy a tvorba travnatých pásů na svažitých půdách a opatření „Lesnická“ se svým podopatřením zalesňování zemědělských půd).

Dále vystoupil pan docent JUDr. Pekárka (Věcná břemena a neznámí vlastníci v pozemkových úpravách). Ve svém příspěvku objasnil účastníkům problematiku věcných břemen ve vztahu k pozemkovým úpravám. Nejprve rozebral typy jednotlivých břemen z hlediska jejich vzniku, aby následně mohl vysvětlit, která z těchto břemen může tudíž pozemkový úřad v procesu pozemkových úprav rušit a která nikoli. Popsal, kdy věcné břemeno zaniká, respektive, kdy zaniká předmět, ke kterému se toto břemeno vztahuje a vysvětlil, která břemena může pozemkový úřad zřizovat z hlediska velmi strohému ustanovení zákona 139/2002 Sb., kterého se tato problematika týká.

S přednáškou pana docenta Pekárka tématicky souvisela přednáška ing. Háby (Oceňování věcných břemen v pozemkových úpravách). Ten velmi podrobně vysvětlil, jak stanovovat újmu vyplývající z věcných břemen a tedy i stanovování úplaty, která z existence věcných břemen vyplývá. Účastníky zajímala především zemědělská půda, kde přednášející na konkrétních případech předvedl způsob výpočtu jejího ocenění.

Ing. Jaroslav Kostka z Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrálního pracoviště Benešov (Záznam KPÚ do katastru nemovitostí) ve svém příspěvku popsal proces přejímky elaborátu KPÚ sloužící pro obnovu katastrálního operátu, jeho náležitosti i jeho kontrolu.

O zkušenosti s prováděním pozemkových úprav vyvolaných stavebníkem se s účastníky podělila ing. Jana Zajícová (Zkušenosti s prováděním pozemko-

vých úprav vyvolaných stavebníkem). Zkušenosti kolínského pozemkového úřadu popsala na příkladech tří akcí. A to stavby dálnice D 11 Praha-Hradec Králové, průmyslové zóny Kolín-Ovčáry a stavby obchvatu města Kolín.

Na paní ing. Zajícovou navázal pan ing. Jindřich Holinský z firmy Agroplan Praha (*Studie vlivu liniových staveb na okolí*). Ten se věnoval nejen účelu, ale i náležitostem této studie, rozsahem a zásadami jejího zpracovávání a samozřejmě i jejím projednáváním.

Na závěr 1. dne byl připraven společenský večer v kulturním domě Lorec s hudebním doprovodem pana Matury. Velmi mile nás letos překvapila účast na této společenské akci, kdy se téměř stovka účastníků nenechala lákat jinými stylovými kutnohorskými hospůdkami či jinými pozoruhodnostmi středověkého města a přišla se pobavit do Lorece.

2. přednáškový den, společný s XX. setkáním vodohospodářů ČR, byl převážně zaměřen na problematiku vodního hospodářství. Se svými příspěvky vystoupili:

RNDr. Pavel Punčochář CSc. (České vodní hospodářství po prvním roce v Evropské unii) se shrnutím situace ve vodním hospodářství a prioritních úkolech vodního hospodářství do roku 2010.

JUDr. Ing. Emil Rudolf (Právní předpisy v oblasti životního prostředí rok po vstupu do Evropské unie), který kriticky zhodnotil uplatňování právních norem v oblasti životního prostředí po našem vstupu do EU.

Ing. Jiří Halačka CSc. (Záplavová území a vodní díla k vodohospodářským melioracím), se věnoval stanovení záplavových území pro povolování a užívání staveb.

Ing. Magda Horská (Stanovení újm v ochranných pásmech povrchových a podzemních vodních zdrojů), seznámila přítomné s vyhlášováním ochranných pásem. S tím, jakým způsobem může vodoprávní úřad omezit užívání nemovitostí v ochranných pásmech a zároveň i stanovení náhrady, kterou jsou povinni hradit vlastníci vodních děl vlastníkům nemovitostí, které se nacházejí v těchto ochranných pásmech.

Na přednášku ing. Horské tématicky navázala Dr. Jaroslava Níetcheová (Ochranná pásma vodních zdrojů) a podělila se s účastníky o zkušenosti s vyhlášováním větších pásem ochranných vodních zdrojů.

JUDr. Martina Děvěrová (Některá problémová ustanovení zákona o veřejných zakázkách) se ve své přednášce zaměřila na některá, v praxi problematičtější, ustanovení zákona č. 40/2004 Sb. o veřejných

zakázkách a na základě vlastních zkušeností poradila účastníkům, jak v těchto případech postupovat.

Prof. Ing. Miroslav Janeček DrSc. (Zahraniční příklady využití nádrží k snížení povodní) uvedl příklady protipovodňových opatření realizovaných v zahraničí na řešení přívalových dešťů. Přednáška byla doprovázena zajímavou projekcí.

Ing. Václav Mazín (Vymezení citlivých zón podle propustnosti půd) se věnoval metodě ochrany vody, která se začíná v současné době více využívat a to prostřednictvím vymezení citlivých zón, tedy míst se zvýšenou infiltrací.

2. den byl již tradičně završen varhanním koncertem v chrámu sv. Barbory v podání Ireny Chříbkové na varhany a barytonu Oldřicha Kříže.

3. den se konala exkurze na vodárenskou nádrž Švihov s úpravou vody Želivka, která se setkala s velkým zájmem účastníků a pro velké množství dotazů se nám jen stěží dařilo dodržovat časový rozvrh.

Po oficiálním ukončení konference se odpoledne vypravilo asi dvacet účastníků spolu s organizátory podívat na bílé jeleny do Žehušické obory (která je jinak pro veřejnost uzavřena).

Přestože se obě akce částečně prolínaly a pro nás pořadatele bylo jejich propojení náročnější než jindy, kdy jsou pořádány samostatně, byla akce hodnocena účastníky kladně, což je pro nás odměnou a zároveň závazkem do dalších let, kdy se budeme snažit desetiletou tradici konferencí zabývajících se problematikou pozemkových úprav a vodního hospodářství nadále rozvíjet. Všem účastníkům děkujeme za účast a těšíme se na setkání u příležitosti XI. konference v roce 2006.

**ČESKÝ SVAZ GEODETŮ
A KARTOGRAFŮ**

**si Vás dovoluji pozvat
na odborný seminář**

NOVÁ PROVÁDĚCÍ VYHLÁŠKA KE KATASTRÁLNÍMU ZÁKONU A ZÁKONU O ZÁPISECH VLASTNICKÝCH A JINÝCH VĚCNÝCH PRÁV K NEMOVITOSTEM A OBNOVA A VEDENÍ KATASTRÁLNÍCH MAP V DIGITÁLNÍ FORMĚ

Seminář se koná v pondělí 31. října 2005 v budově ČSVTS Na Novotného lávce 5, v Praze 1

Zahájení 9.30 hod.

Prezence od 8.30 hod.

Mediální partner: **Zeměměřič**

Současné možnosti přenosu formátů dat do ISKN

Milan Kocáb, Ivana Valdová, VÚGTK Zdíby

Klíčová slova: výměnný formát dat, informační systém katastru nemovitostí (ISKN), změnová data

Úvod

Český úřad zeměměřický a katastrální provedl v průběhu roku 2001 implementaci nového Informačního systému katastru nemovitostí (ISKN). Ještě před zprovozněním systému ISKN byla zveřejněna první verze dokumentu „Popis struktury výměnného formátu ISKN“. Od té doby proběhlo několik aktualizací výměnného formátu a jeho popisu. ISKN v současné době poskytuje výstupy v „novém“ výměnném formátu NVF (soubor *.vfk), ale i výstupy ve „starém“ výměnném formátu SVF (soubor grafiky *.vkm a soubory NYS.xxx.DBF). Podpora „starého“ výměnného formátu byla vyhlášena na dobu tří let od zavedení nového ISKN. Tato doba byla považována za dostatečně dlouhou pro tvůrce aplikačních SW pro zpracování dat katastru nemovitostí širokou odbornou veřejností na úpravu svých produktů tak, aby zpracovávaly data KN na úrovni zpracování VF ISKN.

V současnosti, tedy po uplynutí tříletého období užívání VFK, se ukazuje obtížnost plnohodnotného zpracování nového výměnného formátu ISKN celou řadou dodavatelů SW. Stále existuje mnoho odběratelů dat katastru nemovitostí, kteří požadují předání dat ve starém výměnném formátu i za cenu nižší obsahové kvality.

Zpracování výměnného formátu katastru nemovitostí (NVF)

ČÚZK podporuje vydávání dat Katastru nemovitostí výměnnými formáty. Výměnný formát lze použít pro poskytování dat za účelem poskytování informací pro další zpracování a následnou aktualizaci ISKN. V současné době na trhu existuje několik SW pro zpracování dat katastru nemovitostí.

Největší problémy, které katastrální úřady mají, vznikají z pomalého tempa řady klíčových dodavatelů dat, tj. pozemkových úřadů - dodavatele pozemkových úprav a středních a malých geodetických firem - dodavatele geometrických plánů, realizovat dodávky digitálních dat pro ISKN v novém výměnném formátu VFK.

Dalším problémem je velmi nízká úroveň veřejně dostupných informací o kvalitě dat připravených pro import do ISKN. Většina autorů SW, kteří se snaží vybudovat informační systém pracující s NVF má problémy již při zpracování dat za účelem poskytování informací. Tvorba externího systému pro kvalitní zpracování dat a vyhotovení změnových dat NVF, kterou bude možné úspěšně importovat do ISKN, je řádově ještě složitější. Vysoká složitost vyplývá zejména z nedokonalé popsaného „interface“, tedy pravidel pro import dat do ISKN.

Aktualizace informačního systému katastru nemovitostí probíhá denně a celý systém je datově velmi živý, neboť zde probíhá mnoho změn. Dodavatel změn KN který pracuje s daty vždy mimo informační systém může mít s velkou pravděpodobností problémy s aktuálností dat. Tyto nesrovnalosti jsou způsobeny změ-

nami dat během doby zpracování změn v zájmovém prostoru. Pokud po zpracování změn KN bude externí zpracovatel dat importovat změnovou větu do informačního systému ISKN s výchozím stavem, který již v ISKN není platný, budou data hned na vstupu odmítnuta. Tento problém se ještě plně nerozvinul, protože jediným velkým dodavatelem externích dat, je systém MicroGEOS Nautil pro obnovu katastrálního operátu, který užívají samotné katastrální úřady. Organizačně jsou pak schopny zajistit v zájmovém prostoru stop stav a zajistit tak, že nedojde k takzvané změně kontextu návrhu změny.

Další problémy mohou mít někteří odběratelé s obsahem. Ve VFK není definována datová skupina pro přenos informací přehledové mapy a tato skutečnost velmi omezuje navigační schopnosti externích SW při prohlížení grafických dat.

Řada zákazníků není schopna z popisu NVF kvalifikovaně definovat nezbytnou optimální množinu datových skupin, které potřebuje pro činnost svého informačního systému.

Definice NVF nevychází z žádného všeobecně uznávaného standardu. Všichni tvůrci SW, kteří tento formát zpracovávají, jsou proto nuceni investovat mnoho energie na vytváření interface pro zpracování dat. U takového typu výměnného formátu neexistuje prakticky žádná možnost realizovat nezávislou kontrolu obsahu datového souboru. Z absence této nezávislé kontroly plynou problémy s kvalitou jak na výstupu z ISKN, tak zejména při vstupu zpracovaných změn do ISKN, což je potenciální problém, který stojí před katastrálními úřady. Pokud externí autor dat (geodet, pozemkový úřad atd.) nemá možnost provést základní kontroly kvality přenosu připravených dat, bude tato činnost ponechána na pracovnících katastrálních úřadů. Při velkém množství dat z různých SW produktů a od mnoha zpracovatelů dojde k dohadům, v které části zpracování se chyba nachází. Proces zpracování dat ovlivňují tyto subjekty: zhotovitel ISKN - pracovník ka-

tastrálního pracoviště geodetická firma - dodavatel SW - autor externího geodetického SW). Zpětná vazba mezi tvůrci SW bude o stupeň komplikovanější. Jelikož výměnný formát není otevřeným formátem dle OGC standardů není možné vytvoření validačního dokumentu pro ověření importů a exportů dat mezi jednotlivými systémy. Při využití uznávaného standardu, kterým je např. popis výměnného formátu pomocí jazyka XML, je možné vytvoření oficiálního validačního dokumentu XSD, kterým si geodetická firma může ověřit nezávislou kontrolu kvality SW, který využívá.

Možnosti výběru dat z ISKN

Současná verze ISKN umožňuje několik zadání výběrových podmínek. Za základní výběrovou podmínku považujeme omezení seznamem katastrálních území, přičemž pokud je seznam požadovaných katastrálních území v působnosti jednoho pracoviště, je možné odebírat data přímo na daném pracovišti. V případě, kdy zákazník vyžaduje data s územní působností několika katastrálních pracovišť, je výhodné odebírat data z centrální databáze. Odběratel dat se tak vyhne problémům při spojování více zdrojů v jedné cílové databázi. Problém spojování je po procesu sladěním územní působnosti, kdy došlo k přesunu mnoha katastrálních území, komplikovanější, protože může nastat situace, že dva VFK soubory ze dvou pracovišť budou obsahovat duplicitní záznam. Další výběrovou podmínkou je omezení na oprávněný subjekt. Tato výběrová podmínka je vhodná pro takzvané podnikové informační systémy. Podnikový systém má pak k dispozici informace o stavu vlastních nemovitostí vedených v katastru nemovitostí. V případě velkých podniků s působností větší než je rozsah působnosti pracoviště je opět vhodné odebírat data z centrální databáze.

Výběrová podmínka omezení seznamem parcel je v současnosti málo využívána. Tato podmínka bude vhodná zejména pro typy informačních systémů, které potřebují evidovat nemovitosti v nájmu. Může se jednat o zemědělská družstva, která hospodář na cizích pozemcích, dále myslivecká sdružení pro evidenci honiteb apod.

Poslední výběrovou podmínkou je grafický výběr pomocí definovaného polygonu. Tuto výběrovou podmínku lze v současné době s úspěchem použít jen v prostorech s digitální katastrální mapou. V prostoru, kde není tato mapa vedena, není možné vybrat data písemného operátu, protože v současné době katastr nemovitostí neobsahuje definiční body nemovitostí. V případě, že tyto lokalizační informace budou doplněny ke všem parcelám a to včetně parcel evidovaných zjednodušeným způsobem, bude možné provádět výběry dat SPI pomocí polygonu. Výběr polygo-

nem bude od verze 5.0 APV ISKN umožňovat i export seznamu souřadnic z prostoru, kde je k dispozici registr souřadnic. Výběrové podmínky lze i v omezené míře kombinovat.

Možnosti výběru změněných údajů z ISKN od zadaného data

Nový výměnný formát ISKN poskytuje data ve dvou režimech. Základním režimem jsou data stavová, která vyjadřují stav vybrané množiny dat ke zvolenému časovému okamžiku. Po odběru stavových dat již může zákazník odebírat pouze změnová data požadované množiny. V takovém případě obdrží zákazník pouze seznam změn za požadované období. Což je možné za splnění podmínek neměnnosti výběrové množiny a seznamu odebíraných datových skupin. A dále časové návaznosti odběrů dat. Řada zákazníků však neumí změnová data zpracovat ve zveřejněném popisu struktury dat.

Požadavky pro rozšíření obsahu a struktury VFK

Poskytovaná data prostřednictvím výměnného formátu z pohledu obsahu, jsou pro realizaci pozemkových úprav i rozsáhlých geometrických plánů zcela dostačující. Jediným místem pro rozšíření struktury výměnného formátu ISKN je pravděpodobně možnost předávat do ISKN z geodetických SW kompletní výpočetní protokoly. Jedná se o výpočetní protokol výměr a zápisníky měření. ISKN by pak mohlo zajišťovat i kompletní digitální dokumentační fond těchto geodetických činností. Dnes je možné tyto dokumenty ukládat pouze ve scanované podobě, což je jistě velká škoda, zejména pokud jsou tyto výstupy již běžnou součástí geodetických SW, totálních a GPS stanic.

Velkým úskalím pro tvorbu aplikací je dokonalé pochopení struktury uložených dat. Dále je nutné proniknout do fungování změnových dat NVF, protože cílem aplikace je vytvořit právě soubor změn určených pro naplnění návrhu budoucnosti. Kvalitní výsledek je podmíněn již kvalitním návrhem databáze. Jestliže existující SW vycházející ze starého výměnného formátu několika DBF tabulek a ze specifikace VKM 1.3 pro grafická data s doplněným interface pro VFK, budou mít tyto SW nástroje velké problémy produkovat kvalitní výstup pro ISKN.

Problémy, jsou především v nemožnosti interaktivnější spolupráce ISKN s externími systémy z pohledu aktualizace změn v externím systému.

Využití formátu XML a webových služeb ve státní správě zeměměřictví a katastru

XML jako obecný formát pro uložení a výměnu dat, který lze využít v resortu ČÚZK pro nejrůznější úkoly souvise-

jící s výměnou dat, ať už v rámci resortu nebo mimo něj. Hlavní využití XML lze rozdělit do následujících bodů:

- export/import hromadných dat katastru nemovitostí, zejména pak změnová data
- poskytování informací z katastru nemovitostí pomocí WEB Services
- popis struktury VFK
- základní informace z dat katastru nemovitostí: parcela, budova, jednotka, řízení

Pro využívání datového formátu XML je vhodné definovat XSD dokument, který by jednoznačně popisoval strukturu dat. Pomocí tohoto XML schématu lze mimo jiné bez problémů popsat vztahy mezi jednotlivými datovými bloky, tj. nadefinovat referenční integritu, definovat rozsah přípustných hodnot jednotlivých elementů, vkládat poznámky a využívat libovolného národního kódování, které XML podporuje. V rámci XML lze přenášet i binární data zkonvertovaná např. do kódování BASE64. XML data lze jednoduše pomocí XSD dokumentu validovat a proto není zapotřebí programovat zvláštní aplikaci, stačí využít možnosti standardních XML parserů. V současnosti existuje však řada problémů, které brání kvalitní jednoznačné definici XSD pro výměnný formát ISKN XML. VÚGTK v současné době řeší úkol společnosti, zadaný Akademií věd ČR s názvem „Systém přenosu dokumentačních dat pro aktualizaci informačního systému státní správy zeměměřictví a katastru“. Tento úkol by měl navrhnout podmínky datové aktualizace informačního systému katastru nemovitostí.

LITERATURA:

1. Hejplík V., 2004, Možnosti rozšíření MicroGEOS Nautil o vybrané formáty ze zpracovaných pozemkových úprav a GP, VÚGTK, Výzkumná zpráva
2. Hejplík V., 2004, Metadata o katastrálních územích, VÚGTK, Výzkumná zpráva
3. Hejplík V., 2003, Vytvoření programové aplikace XML pro práci s daty katastru, VÚGTK, Výzkumná zpráva
4. Kocáb M., 2002, Katastr nemovitostí ČR jako informační systém, který pomocí identifikátorů komunikuje s jinými informačními systémy. Cadastral of real estates of the Czech Republic is upkept as an information system which allows data connection with other information systems through identifiers, Cadastral of Real Estates in Digital Format for Needs of Municipalities, 142, 1, Prague
5. Kocáb M., 2002, Obnova katastrálního operátu novým mapováním. Process of data base quality improvement is mostly executed in form of renovation of the cadastral documentation which is executed by new mapping, file of survey data reprocessing into numeric expression or on the base of land adaptation, New Exchange Format for Cadaster of Real Estates and Land Adatation, 12, 3, Prague, Mze ČR - Ústřední pozemkový úřad.
6. Kocáb M., a kol., VÚGTK, Řešení projektu AV ČR Informační společnost s názvem „Systém přenosu dokumentačních dat pro aktualizaci informačního systému státní správy zeměměřictví a katastru“. Začátek řešení - r. 2005.

Nutnost protierozních úprav na území ohrožených erozí půdy

Dr. Józef Hernik, Akademia Rolnicza a Krakowie, Polska

1. Úvod

Smyslem příspěvku je analýza ochrany pozemků proti erozi pomocí protierozních úprav. Pro podrobnější průzkum byly vybrány dvě obce v Malopolském vojvodství: obec Miechów, příměstská lokalita v severní části vojvodství (kraje), a obec Wiśniowa na jihu vojvodství. V obou obcích hrozí nebezpečí eroze půdy, což představuje vážný problém pro zemědělskou výrobu, krajinu a úpravy venkovského prostoru.

Současný systém, opírající se o kompetentní orgány při řešení protierozní ochrany půdy (obce, okresy, samosprávná vedení vojvodství, ministerstvo zemědělství a rozvoje venkova), je málo efektivní a značně roztržitý. Jmenované orgány při plnění úkolů protierozních opatření vzájemně spolupracují. Složky veřejné správy často ani neznají úkoly jiných orgánů, působících v této oblasti. Jejich činnost je tak rozptýlena a nepřináší žádoucí výsledky. Pokud jde o erozi půdy, má každý evropský stát jiné problémy, a proto se soustřeďuje na různé aspekty její ochrany spojené s právními akty a kompetencemi kontrolních orgánů, odpovědnosti jednotlivých vlastníků i nájemců, kteří obhospodařují pozemky, ohrožené erozí.

2. Materiály a metody

Příspěvek popisuje výsledky průzkumu, týkající se zejména problémů úprav v těch oblastech, kde hrozí půdní eroze. Snažili jsme se na základě empirických výzkumů především stanovit, jak se bude dále rozvíjet venkovský prostor, ohrožený erozí a jaké možnosti získání finančních prostředků má obec nebo okres na konkrétní akce ochrany pozemků před erozí. Proto v příspěvku převažuje vlastní kvalitativní analýza.

Průzkum byl prováděn ve dvou již uvedených obcích – Miechówě (Miechowski okres) a obci Wiśniowa (Myslenický okres) v Malopolském vojvodství v období od roku 2002-2004. Jako podklad byly použity následující dokumenty:

- Program ochrany životního prostředí a Plán hospodaření s odpady pro Miechowski okres na léta 2004-2015
- Program ochrany životního prostředí pro Myslenický okres na r. 2004-2011
- Sektorový operační program restrukturalizace a modernizace potravinářského sektoru a rozvoj venkovského prostoru na období 2004-2006 (program EU)
- Plán rozvoje venkovského prostoru na l. 2004-2006 (program EU)
- Rozpočty a realizované investiční akce analyzovaných obcí v l. 2002-2004

Další informace poskytli pracovníci ochrany životního prostředí, komunálního hospodářství a investic.

3. Výsledky

Na území obce Miechów je největším nebezpečím povrchová vodní eroze, která znehodnocuje půdní vrstvu. Značná část pozemků leží na svazích se sklonem více než 6 stupňů. V takových podmínkách dochází ke smyvu půdy, která

se usazuje na úpatí nebo na jiných místech, kde pak brání rychlejšímu odtoku vody. Hlavním klimatickým faktorem, který způsobuje vodní erozi, je množství a intenzita srážek při jarních záplavách. V této lokalitě hraje navíc významnou roli „úvozová eroze“. Naproti tomu v katastru obce Wiśniowa je velkým problémem eroze půdy ovlivněná svažitost kopcovitého terénu. Aby byla půdní eroze omezena, jsou nezbytná následující opatření:

- změna hranice zemědělských pozemků a lesa,
- zvětšení výměry lesních pozemků na úkor zemědělských ploch
- rozšíření ochranných lesních pásem,
- výsadba dřevin a údržba stromové vegetace mezi zemědělskými pozemky.

V terénu o sklonu od 10 do 20 stupňů je nutná změna orné půdy na trvalé travní porosty. Volíme takové osetí postupy, které zabráňují erozi, používáme nejvhodnější agrotechniku a zemědělské využití půdy po terénních úpravách (terasy).

4. Diskuse

V lokalitách vybraných k průzkumu neprovádělo vedení obcí žádná opatření ochrany půdy proti erozi. Navíc starostové nerealizovali ani základní opatření ochrany půdy, přestože ohrožení erozí bylo značné, zvláště pak v obci Miechów. Nabízí se proto otázka, proč se neprovádějí ani neplánují konkrétní investiční akce související s protierozní ochranou?

- Obce nemají žádné podklady vyznačující místa ohrožená erozí.
- Chybí informace, jakým způsobem získat finanční prostředky na plnění úkolů protierozní ochrany půdy. V situaci, kdy finanční rozpočty obcí ani okresů nepočítají s vysokými finančními

částkami na realizaci těchto projektů, je proto třeba posoudit, jaké jsou možnosti získání prostředků např. z fondů EU.

Z analýzy dvou programů EU a to:

- Sektorového operačního programu (SOP – restrukturalizace a modernizace potravinářského sektoru a rozvoj venkovského prostoru na r. 2004-2006)
- Plánu rozvoje venkovského prostoru (PROW) vyplývá, že okresy i obce mohou získat prostředky na protierozní investiční akce v rámci operačního programu SOP při pozemkových úpravách, čímž je umožněn přístup k finančním prostředkům ve výši 100 % nákladů určených na scelování a výměnu pozemků, které mohou zahrnovat i protierozní opatření.

Příjemce finančních prostředků pro tuto činnost může být vedení okresů. Předpokladem je ovšem těsná spolupráce mezi okresem a obcí, čímž jsou tyto zdroje optimálně využity. Velký důraz je kladen na to, aby finanční zdroje byly vždy optimálně využity.

Finančními prostředky mohou disponovat pouze okresy a obce. Naproti tomu nemohou být bezprostředně využívány finanční prostředky z PROW na protierozní ochranu. Mohou však mít přímý vliv na zemědělce, kteří zamýšlejí zalesňovat zemědělskou půdu v oblastech, které nejsou vhodné pro zemědělskou výrobu, nebo chtějí využívat zemědělsko-ochranné programy. Pro zahájení protierozních úprav je nejdůležitější plán rozvoje venkovského prostoru (krajiny), ohroženého půdní erozí. Takový plán je možné vypracovat za pomoci Univerzálního vyrovňovacího úbytku půdy (Universal Soil Loss Equation – USLE). Je to nejpopulárnější model prognózování ztrát půdy, způsobených erozí. FAO doporučuje tento model k všeobecnému použití v zemědělské praxi. USLE je uznáván jako základní model prognózování půdních ztrát, zaviněných erozí, jímž se poměřují a hodnotí nově zpracované a zdokonalené modely erozní činnosti. USLE rovněž nabízí východiska k vytváření mnoha nových modelů a jeho jednotlivé faktory se často jen s drobnými modifikacemi používají i u nových modelů.

V současné době používá USLE následující vzorec: $E = RKLSCP$, při čemž jednotlivá písmena označují toto:

- E - ztráta půdy (průměrné roční množství erodované půdy za několik let z jednotky půdního povrchu [$Mg\cdot ha^{-1}\cdot rok^{-1}$])
- R - ukazatel erozních důsledků deště a smyvu [$MJ\cdot ha^{-1}\cdot cm\cdot h^{-1}\cdot rok^{-1}$])

- K - ukazatel způsobilosti půd k povrchovému odtoku [$\text{Mg} \cdot \text{ha} \cdot \text{h} \cdot \text{MS}^{-1} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{cm}^{-1}$]
 L - ukazatel délky svahu
 S - ukazatel svažitosti
 C - ukazatel rostlinného porostu a obdělávání půdy
 P - ukazatel protierozních zásahů

Podrobné průzkumy, prováděné od r. 2002 ve vybraných obcích naznačují, že pro oblasti ohrožené erozí je takovýto plán nezbytný. Proto se provádí speciální průzkum na využití USLE a chystají se publikace, obsahující další výsledky průzkumu pro aplikaci USLE.

5. Závěry

V polských lokalitách, vybraných pro průzkum bylo zjištěno, že obce ani okresy neuplatňovaly zásadní opatření na ochranu půdy proti erozi přesto, že její nebezpečí, zvláště v obci Miechów, je značné. Starostové, jako činitelé, odpovědní za protierozní ochranu nevyvíjejí tímto směrem žádnou aktivitu. Financování úkolů, daných ochranou půdy proti erozi je v Polsku obtížné. Okresy ani obce nemají možnost získat finanční prostředky zvenčí, včetně fondů EU na protierozní opatření. Jediným východiskem jak pro okresy, tak i obce je čerpat prostředky na tato opatření z fondů, určených pro pozemkové úpravy, zahrnující i protierozní opatření. Pro realizaci protierozních úprav je možné vycházet z plánu rozvoje venkovského prostoru ohroženého erozí půdy. Tento plán lze vypracovat pomocí programu USLE.

6. Literatura

- 1) Bingner R. L. 1990. Comparison of the components used in sediment yield models. *Trans. Of ASAE*, vol. 33(4), 1229-1238.
- 2) Chisci G., Stalanga M., Torri D. 1985. An experimental model for evaluating soil erosion on a single-rainstorm basis. [in:] *Soil Erosion and Conservation*, Arkeny, 558-565.
- 3) Hernik J., Dautrebende S., Dresser M., Trisorio Liuzzi G., Omert J., Rickson J., Todorovic M. 2005. Instruments of Soil Protection Against Erosion in Chosen European Countries Part 1 – Policies. 175-182. *Scientific Papers of the Agricultural University of Cracow*.
- 7) Pawel Licznar. 2003. Modelowanie erozji wodnej gleb. Wyd. AR we Wrocławiu.
- 8) Moreira Madueño J. M. 1991. Capacidad de uso y erosion de suelos. Una aproximación a la evaluación de tierras en Andalucía. *Agencia de Medio Ambiente, Sevilla. Espania*.

Všem čtenářům připomínáme, že

Silniční konference 2005

se koná ve dnech 18. a 19. října 2005 v Karlových Varech v hotelu Thermal.

Další informace získáte na webových stránkách

www.silnikonference.cz

Informace o aktivní účasti českých specialistů na slovenské národní pedologicko-ekologické konferenci s názvem „IV. pôdoznalecké dni na Slovensku“

Ing. Karel Voplakal, CSc., VÚMOP Praha

Ve dnech 14.-16.června.2005 se v Čingově u Spišské Nové Vsi konala národní slovenská pedologicko-ekologická konference „IV.pôdoznalecké dni na Slovensku“ se zahraniční účastí, organizovaná Výzkumným ústavem pôdoznalectva a ochrany půdy Bratislava a Katedrou přírodního prostředí Lesnické fakulty TU Zvolen.

Stalo se již tradicí, že i letos byli přizváni k aktivní účasti čeští půdoznalci, specialisté na pozemkové úpravy, na půdní průzkum, na genezi, kartografii a bonitaci půd, na problematiku z oblasti jak půdní fyziky (např. hydrologie a protierozní ochrana), tak i půdní chemie (např. režim rostlinných živin v půdě, problémy acidifikace, monitoring a ochrana půdy proti kontaminaci rizikovými prvky i organickými polutanty apod.) i na další související disciplíny z českých vědecko-výzkumných institucí (výzkumných ústavů a zemědělsko-lesnických univerzit a fakult), z ústředních úřadů pro zemědělství i životní prostředí, z pozemkových úřadů i zemědělských závodů.

Jednání konference (prezentace příspěvků ústních i posterových) bylo předběžně rozčleněno na následující klíčové tematické okruhy:

I. Ochrana a využívanie pôdy;

II. Poľnohospodárska produkcia vo vzťahu ku pôde a regiónom;

III. Produkcia lesnej biomasy vo vzťahu ku pôde a regiónom.

Řízení jednotlivých konferenčních sekcí bylo svěřeno špičkovým slovenským odborníkům v dané problematice (P.Bielek, D. Thalmeierová, B. Juráni, M. Džatko, J. Vilček, J. Gregor, V. Pichler).

Česká účast byla na konferenci poměrně významná – jak co do počtu delegátů, tak i z hlediska počtu příspěvků, tvořících poměrně vysoký podíl v rámci všech tří konferenčních tematických okruhů:

I.: 7 z celkově 19 ústních prezentací a 3 z celkově 9 posterů (celkem 36 % příspěvků):

Ovlivnění transformace organické hmoty v půdoochranných systémech (Horáček, J.-Ledvina, R. et al); Antropogenní půdy a jejich využívání v regionu severních Čech (Vráblíková, J.-Vráblík, P.-Hlávka, M.); Zatravňování a zalesňování zemědělské půdy (Novák, P.); Ochrana půdy v agroenvironmentálních programech (Uhlířová, J.-Novotný, J.); Antropizace půdy v povodí Trkmanky-Středomoravské Karpaty (Obršlík, J.-Czelis, R.); Hydrologické „armatury“ zemědělské krajiny (Vašků, Z.); Využití půdy v méně příznivých oblastech pro zemědělství v ČR (Štolbová, M.); Doporučené obsahy POP v kalech ČOV pro aplikaci na zemědělské půdě (Vácha, R.-Horváthová, V.-Vysloužilová, M.-Čechmáňková, J.); Změny půdních vlastností vlivem odvodnění na modelovém území v ČR (Vopravil, J.-Khel, T.-Kuchařová, K.); Legal aspects of Phosphorus related problems in a farm practice at EU Member States level (Voplakal, K.-Lagová, J.).

II.: 1 z celkově 12i ústních příspěvků (autor poměrně významného referátu z problematiky stanovení půdní bonity musel z vážných důvodů od účasti na konferenci odstoupit), resp. 2 z 9i posterů (v průměru tedy 14 %):

Vliv útlumu hospodaření na vlastnosti rizikových prvků v půdě (Vácha, R.-Horváthová, V. - Vysloužilová, M.-Čechmáňková, J.); Otázky stanovení bonity půdy pro pozemkové úpravy (Tomiška, Z.-nepředneseno); Determination of climate change influence on wind erosion in chosen areas of Southern Moravia (Dufková, J.); Projevy eroze na zemědělské půdě (Pacola, R. – Štefaňáková, R.).

III.: 3 ze 18i referátů a 2 ze 4 prezentovaných posterů; celkem tedy 23 %:

Lesní půdy a jejich produkce v Čechách (Hanuš, M. - Hlávka, M.); Rekultivace půd na Slovensku (Vráblíková, J.-Hlávka, M. – Vráblík, P.); Srovnání skarifikovaných ploch mezi dozerovými valy a přirozeným edafonem 7. LVS západní části Krušných hor (Vavříček, D. – Šimková, P.); Limitující faktory lesní produkce v územích ovlivněných těžbou polymetalických rud (Šarapatka, B. – Bussinow, M.); Využití půd v Podkrkonoší zemědělstvím (Vráblíková, J.).

Celkově tak podíl příspěvků české delegace dosáhl v průměru 25,4 %; z toho u ústních příspěvků činil 23 % a u posterů 32 % prezentací.

Naši účastníci velmi ocenili možnost prezentovat své poznatky před slovenskými kolegy a navázat případně i spolupráci v řešení některých problematik zajímavých obě strany. Ocenili vysokou odbornou úroveň konference a její bezchybnou organizaci. Přínos účastníků z České republiky hodnotili organizátoři konference velmi pozitivně.

ÚSES v KPÚ - střet metodiky s realitou

Několik problémových případů zavádění ÚSES do KPÚ

Doc. Ing. Petr Sklenička, CSc., Fakulta lesnická a environmentální, Česká zemědělská univerzita v Praze

Dosavadní metodické postupy projektování ÚSES (aktuálně Rukověť projektanta ÚSES) byly napsány vesměs kolektivem autorů, z jejichž specializací vyplynula spíše tendence prosazovat ÚSES prostřednictvím územních plánů. Proces KPÚ byl od počátku zmiňován okrajově. Na rozdíl od nich si myslím, že hlavní roli v období mezi generelem a realizací ÚSES musí převzít KPÚ formou plánu společných zařízení. Pro podporu tohoto tvrzení mohu uvést několik zásadních argumentů:

- Územní plán není mimo zastavěná území obcí vyhotoven v měřítku katastrální mapy. Rozlišení prvků na jednotlivé vlastnické parcely a tím i identifikace dotčených vlastníků je proto nemožné.
- Návrh územního plánu není projednán s vlastníky pozemků.
- Územní plán nedisponuje možnostmi refundace či kompenzace záboru dotčených pozemků.
- KPÚ nabízí polyfunkčnost řešení, kdy prvek ÚSES se současně stává např. prvkem protierozní ochrany území, prvkem protipovodňové ochrany, izolační zelení, doprovodnou vegetací polní cesty apod.

V současné době se katastry, kde probíhá KPÚ dají počítat na stovky. S jejich rostoucím počtem sledují i stoupající úroveň zapracování ÚSES do KPÚ. Přesto se stále vynořují praktické problémy, pro jejichž řešení nelze nalézt jednoznačnou oporu v metodice. Pokusil jsem se zde uvést svůj pohled na některé z nich.

Případ první – Vodní tok jako biokoridor prochází obcí, kde nemohou být s ohledem na zástavbu podél koryta splněny minimální prostorové parametry.

Vodní toky plní funkci biokoridoru již ze své podstaty, ať už je projektant do map nakreslí či ne. Procházejí však i zastavěným územím obcí, které vesměs tlumí jejich ekologické funkce. Zpracovatelé generelů ÚSES, ale i ti, kteří je zadávali nebo schvalovali, se v podobných případech rozdělili do dvou skupin, z nichž ta první respektuje trasu toku, byť značně stísněného, druhá skupina chápe tuto cestu jako neplnohodnotnou a prosazuje jakýsi obchvat obce.

Jsem přesvědčen, že logickým a jediným správným řešením podobných případů je pokračování biokoridoru obcí v trase vodního toku. V takovém případě sice nebude biokoridor zcela plnit svo-

ji roli, jeho funkce je však možné dále posílit několika způsoby. Nedá se například rezignovat na hydrologicky bezpečné, přitom ekologicky a esteticky citlivé revitalizace regulovaných vodních toků v obcích. Představa, že pouze „tvrdě“ opevněné koryto bez vegetačního doprovodu je schopno neškodně provést velkou vodu obcí, se stává ve vyspělých zemích již překonanou. Revitalizace těchto úseků vodních toků může nejen zvýšit funkčnost biokoridoru, ale i celkově zkvalitnit bydlení a život obyvatel obce. Domnívám se, že v tomto smyslu velká část územních plánů ve své úloze selhává a ne zcela zhodnocuje potenciál vodních toků a jejich pobřežních partií. Vidím i nutnost souhry obou forem krajinného plánování v zájmu dosažení maximální funkčnosti biokoridoru v celé jeho trase.

Odborníci, kteří prosazují „obchvaty“ obcí mají také svůj díl pravdy. Souhlasím s nimi, že je možné posílit funkci biokoridoru i tímto způsobem. Při nedostatku místa na březích toků v obcích může být jako doplňující tato cesta poměrně příznivá pro část bioty pohybující se či existující mimo vodní prostředí biokoridoru. Takovýto „obchvat“ je navíc možné úspěšně zařadit do koncepce městské zeleně.

Samotný „obchvat“ nelze považovat za dostatečné řešení. Metodicky „čistý“ ÚSES by v takovém případě měl mít na vstupu do obce i výstupu z ní zakomponovány dvě kontaktní biocentra vzhledem k překonávání bariér tvořených strmým gradientem hydricity, příp. troficity. I přesto by bylo takovéto řešení umělé, málo funkční a alibistické.

Případ druhý – Biokoridory na regulovaných tocích se zorněnou nivou.

Myslím, že zásadním požadavkem, ze kterého nelze slevovat, by měla být revitalizace toku včetně celé údolní nivy (mimo zástavbu, chmelnice apod.). Jakýkoliv skladebný prvek ÚSES by měl být téměř vždy vymezen v šířce celé nivy. Vodní tok s pobřežními pásy definovanými tak, aby prvek splňoval limitní šířku biokoridoru, je z funkčního hlediska řešení polovičaté. Údolní niva s vodním tokem fungují jako dva neoddelitelné přírodní fenomény.

Mám osobní zkušenosti s mnohdy problematickým prosazováním tohoto principu v KPÚ. Je třeba si však uvědomit, že zornění údolní nivy je vážným negativním zásahem do životního prostředí, který s sebou nese mikro- i mezoklimatické dopady, ekologické, hydrologické, ale i estetické konsekvence. Vymezení celé nivy ja-

ko prvku ÚSES má ještě jednu, z projektčního hlediska praktickou výhodu. Vymezením nivy v celé její šířce tak jasné definujeme maximální prostorové požadavky pro budoucí revitalizaci vodního toku samotného. Bez znalosti konkrétního řešení revitalizace v době zpracování plánu společných zařízení (PSZ) je tak možné v návrhu KPÚ vytvořit parcely, v rámci nichž se jakákoliv varianta revitalizace posléze odehraje. Výjimkou mohou být malé vodní toky s údolní nivou užší než je minimální šířka příslušného biokoridoru.

Ze zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jsou tyto krajinné složky významnými krajinnými prvky. Hranice údolních niv lze identifikovat nejlépe vzájemným porovnáním několika pramenů, především pak mapy BPEJ (hlavní půdní jednotky geneticky podmíněné periodickými záplavami), mapy pozemkového katastru, případně stabilního katastru (hranice parcel včetně kultur zde poměrně věrně kopírují hranice nivy) a zátopové čáry pro Q_{100} .

Případ třetí – Spojitý nebo ostrůvkovitý biokoridor?

Červená šipka označující v generelu navržený biokoridor znamená pouze směr, v kterém je nutno propojit dva skladebné prvky ÚSES. Znamená také, že projektant KPÚ by měl v PSZ tento prvek rozpracovat tak, aby došlo k plně funkčnímu propojení. Tento postup je logický navíc vzhledem k možnostem, které PSZ projektantovi dává, pokud se týká polyfunkčního charakteru jednotlivých prvků.

Obecně vžitá představa, že jediným správným řešením v těchto případech je spojitý pás zpravidla dřevinné vegetace o šířce 15-20 m (s dalšími variacemi pro různé typy a hierarchické úrovně biokoridorů) není vždy pravdivá. Některé studie potvrzují v podobných případech, s výjimkou vodních toků, dokonce větší ekologický efekt nespojitých, tedy ostrůvkovitých koridorů. Některé z nich dokonce hovoří o částečném bariérovém efektu spojitých biokoridorů ve směru kolmém na jejich trasu. Hovoříme-li s oblibou o polyfunkčním charakteru prvků ÚSES, nemůžeme opominout jejich estetickou funkci. Velmi často působí nově navržený spojitý biokoridor v dané krajině nepůvodně, zvláště v případech více fragmentovaných krajin.

Při volbě ostrůvkovitých biokoridorů je velmi problematické, přitom však klíčové, definovat prostorové parametry ostrůvků a vzdáleností mezi nimi. Stávající metodika ÚSES je v tomto smyslu velmi neurčitá či spíše flexibilní a ani zahraniční vědecké studie tuto problematiku příliš neřeší. Jak jinak považují metodiku ÚSES za velmi zdařilé dílo, v otázce přípustného přerušení biokoridorů místního významu (15-2000 m) bych s autory polemizoval. Vždy je nutné přihléd-

nout k matici (nejčastěji orná půda) a navrženému společenstvu, ale i k dalším okolnostem (reliéf, míra destabilizace území, ...). Osobně se v takovýchto případech snažím držet následujících limitů: velikost ostrůvku minimálně 0,2 ha, maximální vzdálenost mezi ostrůvky 100 m.

Případ čtvrtý – *Kruhový tvar navrženého biocentra je v rozporu s požadovanými tvary pozemků.*

Metodika ÚSES uvažuje minimální velikosti biocenter pro případy kruhového tvaru, který má minimální poměr obvodu prvku k jeho ploše. Stejně tak z estetického hlediska působí většinou lépe prvky se zaoblenými tvary. Proti tomu však stojí požadavek na relativně pravidelné tvary pozemků orné půdy z hlediska efektivnosti jejich obdělávání, ale i z hlediska geodetického zpracování.

Domnívám se, že je možné sladit tyto protichůdné požadavky. Parcela pro nové biocentrum, ale i interakční prvek typu remíz či ostrůvek nespojitého biokoridoru, může mít čtvercový nebo obdélníkový tvar. Požadovaného zaoblení tvarů vlastních prvků ÚSES lze pak docílit kombinací stromové, keřové a bylinné vegetace. Jinými slovy realizační projekt prvku může tvořit i pracovat s pravoúhlými parcelami návrhu KPÚ tak, že využije prostorovou, především pak vertikální diferenciaci navržených porostů. Tím ovšem netvrdím, že neexistují případy, kdy i nezaoblené tvary prvků ÚSES mohou působit v konkrétní krajině přírodně. Vždy je však třeba mít na paměti, že v případech jiných než kruhových tvarů biocenter je nutné uplatnit velikost prvku větší, než která je definována jako minimální (blíže případ pátý).

Případ pátý – *Minimální výměra biocentra při jiném tvaru než kruhovém.*

Minimální velikosti biocenter, stejně jako další limitní parametry prvků ÚSES nezaručují vždy plnou funkčnost. Nežádá se projektantovi KPÚ stane, že nemůže navrhnout biocentrum přibližně kruhového tvaru ať už z důvodu stanovištních, vlastnických nebo estetických. V takovém případě je nutné přiměřeně zvětšit velikost prvku.

Kruhový tvar byl zvolen jako základní pro stanovení mezní velikosti biocenter, protože minimalizuje podíl ekotonů uvnitř prvku ve prospěch vnitřního prostředí (jádra). Rozhodujícími faktory, které podíl ekotonů, resp. vnitřního prostředí determinují, jsou velikost prvků, jejich tvar a ekologický kontrast/podobnost sousedních ekosystémů. Z hlediska velikosti vnitřního prostředí je pak nutné sledovat především vzdálenost od okraje a podobnost sousedních ekosystémů. Tříhektarová lesní enkláva výrazně protáhlého tvaru může mít výhradně ekotonální charakter. Stejně tak je zřejmé, že v případě, kdy sousedí les s polem, bude při stejných parametrech prv-

ku vnitřní prostředí lesa menší než v případě, kdy sousedí les s extenzivní loukou.

Nechci zde provádět výklad metodiky ÚSES, přesto cítím potřebu v intencích jejích teoretických východisek alespoň orientačně odvodit změny velikosti biocenter při různých tvarech. Prostředí ekotonu a lesního jádra lze rozlišit již od velikosti prvku kolem 1,5 ha. 3 ha by již měly zaručovat vnitřní prostředí pro úplnou druhovou skladbu.

120 m je přibližně minimální šířka biocentra, aby mohlo vzniknout vnitřní prostředí. Aby vnitřní prostředí mělo plochu jako v případě 3 ha kruhového tvaru (cca 0,6-0,8 ha), lze akceptovat následující limitní rozměry protáhlého tvaru biocentra: šířka 120 m, délka 300 m, výměra 3,6 ha. U složitějších tvarů je možné prosazovat 120 m jako minimální vzdálenost mezi nejbližšími dvěma okraji biocentra.

„Krajina jako předmět krajinného plánování“

Reakce na článek Ing. D. Stejskalové

Doc. Ing. Petr Sklenička

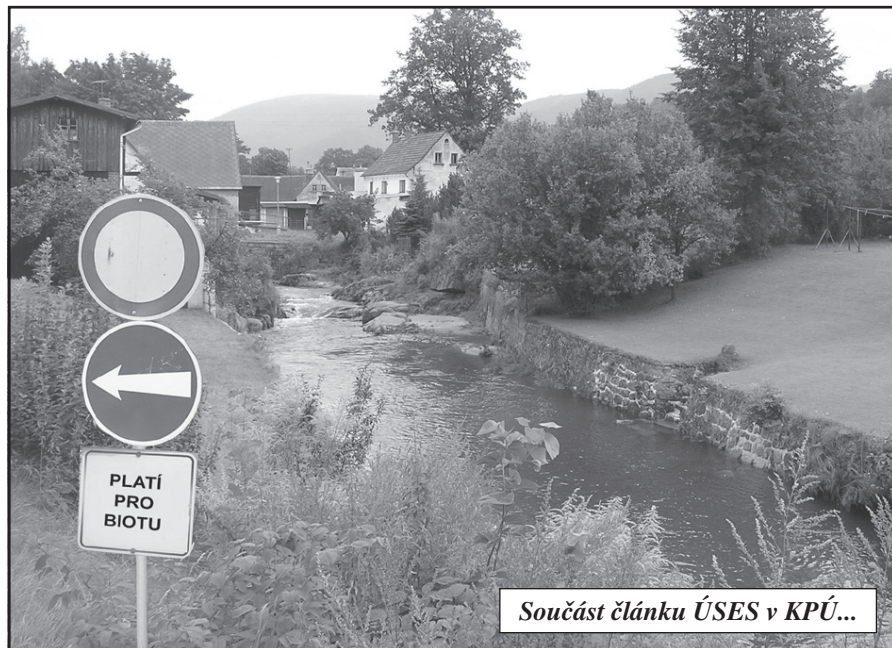
V časopise Pozemkové úpravy č. 52 vyšel článek Ing. Dagmar Stejskalové „Krajina jako předmět krajinného plánování“. Zaujal mě už svým názvem, protože je shodný s kapitolou knihy „Základy krajinného plánování“, kterou jsem napsal a vydal v roce 2002 (1. vydání), resp. v roce 2003 (2. vydání). Poněkud jsem znervózněl, když jsem si všiml i totožné struktury prvních deseti (z jedenácti) kapitol se zcela shodnými názvy. Když jsem zjistil, že i text těchto deseti kapitol je identický se stranami 8 – 14 mé knihy (vypuštěno bylo jen několik vět), dlouho jsem nevěděl, co si mám myslet.

Pominu-li do očí bijící porušení autorských práv, přemýšlím, proč něco podobného člověk udělá. Říkám si, že si paní inženýrka snad ani nemohla myslet, že se na to nepříjde. Několik reakcí z mého okolí svědčí o tom, že jsem si takto zřetelného porušení autorské etiky nevšiml jen já sám. Považuje snad paní inženýrka podobnou praxi za běžnou? Četl jsem vícekrát vědecké nebo odborné články, jejichž pasáže se nápadně podobaly textům jiných autorů. Vždy šlo jen o větu, maximálně odstavec. Paní inženýrka však opsala rovnou téměř celou kapitolu, čítající sedm stran (!). Nezanebdatelným aspektem v podobných případech může být znevážení jinak velmi dobrého jména časopisu, stejně jako pracoviště autorky.

Musím se ptát, jaký smysl má opisovat již vydané texty a vydávat je za své. Každý autor je jistě rád, jsou-li jeho myšlenky dále prezentovány jinými kolegy z oboru. K tomu slouží starý dobrý institut citování dotyčného autora, který má svá poměrně přísná pravidla. Jde však vždy o citace krátkých úseků textu. Paní inženýrka uvádí citace hned 17 titulů, z nichž všechny jsou „převzaty“ z mé knihy. Paradoxně právě má kniha mezi citovanými tituly chybí. Navíc řada referencí byla oproti originálu přepsána s chybami ve jménech (Borek, Norberg-Schulz, ...) i v názvech publikací samotných.

Poslední subkapitola textu paní inženýrky (2.9 Duchovní potenciál krajiny mikroregionu) z mé knihy opsána nebyla. Její zařazení se z hlediska struktury tváří jako doplnění dalšího pojetí krajiny. Jde přitom o úvahu zcela vybočující z předchozího konceptu.

Možná se paní inženýrka domnívá, že má-li zmíněná část knihy do určité míry rešeršní charakter, nic se tak hrozného neděje. Kvalitní rešerše je však jako nedílná součást vědecké práce někdy zdouhavější a pracnější než vlastní tvůrčí část. Jde o svébytné dílo autora, na které se vztahují zákon autorský i nepsané zákony etické. V kvalitní vědecké literatuře jsou samostatné bibliografické přehledy psány vždy osobnostmi z oboru, které garantují jejich úroveň. Jakékoliv opisování podobných děl je považováno za hrubý profesní prohřešek.

Součást článku ÚSES v KPÚ...

Podněty úprav a změn v krajině

Ing. Vladimír Mackovič, U-24 s.r.o., Praha

Úvod

V čísle 52 jsem si se zájmem přečetl příspěvek Ing. Dagmar Stejskalové na téma „Krajina jako předmět krajinného plánování“. V článku jsou přehledně a srozumitelně analyzovány záležitosti související s pojmem krajina. Na provedenou analýzu by mělo navazovat řešení zjištěných problémů. A tady se objevuje otázka, jakým způsobem? Dále uvedený text prezentuje další souvislosti pojmu krajina a charakterizuje jeden z možných metodických přístupů k podnětům úprav a změn krajiny.

Historia magistra vitae, aneb jak to tenkrát v krajině začalo

Krajina byla pro člověka v prvé řadě zdrojem. Začínal jako sběrač a lovec. Casem se naučil cílevědomě pěstovat rostliny a chovat zvířata. K tomu potřeboval přizpůsobit své okolí. Ždálil les pro svá políčka, vytvářel pastviny. S rozvojem zemědělské výroby se vyvíjely i požadavky na krajinu. Rozšiřoval se podíl orné půdy, upravoval se vodní režim území.

S nástupem řemesel začala sloužit krajina také jako zdroj dřeva. Lesy se začaly kácet nejen kvůli vzniku nových zemědělských pozemků. Dřevo se začalo používat jako vstupní materiál pro řadu řemesel. Dřevem se topilo, ze dřeva se stavěly domy, lodě apod. Přírozená obnova lesů přestává místy postačovat tempu a rozsahu těžby. V krajině vznikají trvale pozměněné biotopy (v území se změnil půdní pokryv, vodní režim, mikroklimatické podmínky, zastoupená přírodní společenstva apod.).

S rozvojem úrovně lidského poznání začíná využívání nerostů. Získávání z povrchu, v místech jejich výskytu, přechází později v těžbu. S rozvojem poptávky se těží stále hůře dostupné suroviny. Těžba na dlouhou dobu mění vzhled a funkci těžené části krajiny. Změny krajiny (jejich charakter a rozsah, jejich doba trvání) závisí na způsobu těžby (povrchová, hlubinná), na jejím rozsahu, na použité technologii apod.

Charakter krajiny se postupně mění. Dle současně používané terminologie hodnocení krajiny, přibývá v území krajinných segmentů, které lze označit jako exploatované území. V krajinné mozaice však převažují prostory přírodního a přírodě blízkého charakteru.

Skutečnost, která podmiňuje a motivuje utváření krajiny souvisí s institutem vlastnictví. Vlastník rozhodoval a rozhoduje o využití území, kterému patří. Dědění majetku představuje silné vazby jednotlivých generací k vlastněnému území (snaha majetek zachovat ve stejné či lepší kvalitě a kvantitě, případně rozšířený předat svým dětem). To vytváří předpoklad pro realizaci časové a finančně náročných úprav krajiny. Jejich výsledný efekt zůstane v „rodině“ (např. děd sázel les pro vnoučata).

Mezi vlastníky s velkým rozsahem pozemků, čili s předpokladem ovlivnit větší část krajiny, patřily v evropských podmínkách panovnické rody, šlechta, církve a později města. Někteří větší vlastníci využívají své pozemky nejen pro hospodářský efekt. Vznikají záměrné úpravy krajiny vhodné pro trávení volného času (procházky, společenské hry jízdy na koni, lov apod.).

Poznámka:

V tomto příspěvku není záměrně komentováno využívání území pro výstavbu, pro vytváření sídelní struktury. Stavební pozemky mají řádově vyšší finanční hodnotu než pozemky tvořící „volnou krajinu“, na kterou je příspěvek zaměřen.

Historie ne tak dávná

S narůstajícím stupněm lidského poznání, technickými, technologickými možnostmi narůstá intenzita a rozsah exploatovaných částí krajiny. V evropských poměrech exploatace a urbanizace území dosáhla takové intenzity, že krajinné segmenty přírodního a přírodě blízkého představují nepodstatnou část území. Současně s exploatací území se rozvíjí ochrana mimoprodukčních funkcí krajiny.

V druhé polovině dvacátého století došlo na území Československa v důsledku společenských změn následně i ke změnám v užívání krajiny. Jedná se zejména o:

- potlačení institutu soukromého vlastnictví a jeho nahrazení celospolečenským vlastnictvím krajiny (zemědělských pozemků, lesů, vod, chráněných území přírody apod.) se všemi důsledky, které souvisí se zainteresovaností vlastníka, s jeho právy a povinnostmi
- snaha zajistit soběstačnost v produkci potravin mírného pásma se promítá do forem zemědělského hospodaření a následně do hospodářských úprav krajiny.

Tyto skutečnosti se v krajině projevovaly:

- postupným odstraňováním hraničních prvků v krajině, které vyznačovaly v území rozsah vlastnictví (hraniční meze, hraniční stromy apod.)
- postupným zvětšováním zemědělských pozemků a upravováním jejich tvaru se snahou dosáhnout parametrů vhodných pro obhospodařování velkovýrobní technikou
- některé pozemky orné půdy i trvalých travních porostů, které byly původně obhospodařovány ručně nebo malovýrobní technikou, přestávaly být obhospodařovány a postupně zarůstaly dřevinami (začal na nich proces sukcese)
- zvyšuje se podíl orné půdy v krajině, což přispívá k její ekologické labilitě
- ke snižování heterogenity krajiny přispívá nejen rozšiřování orné půdy, ale i chemizace výroby (hnojení, chemická ochrana rostlin), která snižuje spektrum organismů zastoupených v zemědělské krajině
- administrativně pojatá ochrana zemědělského půdního fondu reaguje na zvyšující se úbytky zemědělské půdy nařízením o náhradních rekultivacích. Obvykle jsou převáděny na ornou půdu přírodně hodnotné lokality jako jsou údolní nivy nebo jsou na ornou půdu převáděny trvalé travní porosty ve vyšších nadmořských výškách (například za záborů pro výstavbu v Praze byly provedeny náhradní rekultivace na Šumavě, kde se rozorávaly louky)
- podíl jednotlivě hospodařících zemědělců na zemědělské produkci je zanedbatelný. Zemědělské hospodaření zajišťují státní statky a zejména jednotná zemědělská družstva. Jejich práce se svým režimem (pracovní doba, práce na směny, dovolené apod.) přibližuje zaměstnancům ve městě. Je přerušen pocit sounáležitosti s celým zemědělským provozem, který je charakteristický například pro rodinné farmy.
- hospodářské obvody družstev byly několikrát administrativně zvětšeny. Jejich rozsah postupně přesáhl území jedné obce. Jsou oslabeny, či zcela zrušeny, vazby mezi venkovským osídlením, navazující zemědělskou krajinou a subjekty, kteří v ní hospodaří. To se mimo jiné promítá do socioekonomických poměrů venkovských obcí (například z množství účelových cest, které byly potřebné k obsluze zemědělských pozemků postačuje jen několik, které tvoří hranice jednotlivých bloků).
- sílící tlak na hospodářské využití zemědělské půdy vyvolává „protitlak“. Zvyšuje se pozornost mimoprodukčním funkcím krajiny. V osmdesátých letech minulého století například dostává konkrétní základy teorie ÚSES.

Tradiční venkovské hodnoty, které se vyvíjely do té doby postupně (evolučně) byly změněny skokem. Byl přerušen institut vlastnictví a s ním i generační vazby k venkovské krajině, k venkovskému osídlení.

Historie téměř současná

Po roce 1990 dochází k další „skokové“ změně v přístupu k zemědělství, k užívání krajiny. Jedná se především o dále uvedené důvody, důsledky a souvislosti:

- Byl obnoven institut soukromého vlastnictví. Realizuje se mimo jiné restituce zemědělského majetku. K předpokládané obnově rodinných farem ve větším rozsahu však nedochází. Stávající organizace zemědělských podniků byla opuštěna, vznikají nové hospodářské subjekty.
- Výrazně se snižuje podíl pracovníků v zemědělství. Tradiční zemědělské oblasti ztrácejí hlavní zdroj pracovních příležitostí v zemědělské výrobě. Dále se oslabují každodenní vazby obyvatel na sídlo a jeho zázemí. Výrazně stoupá počet venkovských obyvatel, kteří vyjíždějí každodenně za prací.
- Podstatně se mění příměstská krajina. V malých venkovských sídlech v zázemí větších měst rychle rostou „noclehárny“ pro obyvatele měst. Stavební boom „nocleháren na ležato“ vyvolaly především tyto skutečnosti:
 - vysoká poptávka městských obyvatel po bydlení v RD
 - levnější pořízení bydlení než ve městě
 - restituované zemědělské pozemky získávají řádově vyšší cenu, pokud se z nich stanou stavební pozemky
 - územní plány malých obcí se snáze pořizují, snáze projednávají a snáze se schvalují. Zastupitelstva malých obcí se snáze získají pro přísliby realizace chybějící vybavenosti apod.
 - Trh se zemědělskou půdou, který podmiňuje, jak zemědělské podnikání, tak úpravy v krajině vzniká pomalu (*neukončené restituce, pomalu postupující evidence obnovených vlastnických vazeb*). Zemědělská půda ve vlastnictví státu je privatizována, i když počáteční představy po roce 1990 předpokládaly, že část státní půdy bude využita pro krajinářská opatření
 - Byla opuštěna strategie soběstačnosti v produkci potravin. Nová strategie zemědělství v ČR stále krystalizuje. Trh potravinářských komodit dostává po vstupu do EU evropské parametry. V EU probíhá diskuse o změně společné zemědělské politiky. Výrazně se snížil stav skotu, což se projevilo sníženou poptávkou po pícninách. Tato skutečnost se následně promítá do struktury pěstovaných plodin. Část trvalých travních porostů přestává mít hospodářské využití. Snižuje se celkový stav chovaných zvířat, který se promítá do snížených požadavků na produkci krmných plodin pěstovaných na orné půdě.
 - Do roku 1990 patřily mezi významné krajinotvorné faktory trvalé zemědělské kultury tj. chmelnice a intenzivní ovocné sady. Produkce chmele i ovoce není v tomto období dostatečně konkurenčně schopná. Ovocnářství i chmelařství stagnuje. Jejich dlouhodobá perspektiva je nejistá. Tradiční krajinářské rysy chmelařských a ovocnářských oblastí se mohou podstatně změnit.
 - Vstupy do zemědělské výroby se cenově rychle vyšplhaly na evropskou úroveň. Tato skutečnost se promítla do výrazného snížení aplikace hnojiv a chemické ochrany rostlin. Z krajinářského hlediska se jedná o příznivý stav.
 - Kromě tradičního (konvenčního) zemědělství, zaměřeného na potravinářské komodity, se stoupající intenzitou (*zejména po vstupu do EU*) je podporováno ekologické zemědělství. Experimentuje se s chovem netradičních zvířat na zemědělské půdě (*pštros, lama, daněk apod.*). Zvyšuje se podíl pěstovaných nepotravinářských komodit (*biomasa, technické plodiny, plodiny využitelné pro energetiku*).
 - zvýšená investiční činnost vyvolává poptávku po zemědělské půdě. Výstavba na „zelené louce“ je jednodušší ve srovnání s výstavbou v sídlech. Utváření krajiny, zejména v zázemí větších měst, ovlivňuje „restituční a realitní urbanismus“.

- V souvislosti s podporou podnikání, jsou v krajině územně připravovány průmyslové zóny. Zejména zahraniční investoři využívají možnost realizovat plošně náročné stavby. Ty jsou obvykle v jejich mateřských zemích obtížně realizovatelné (*přísnější ochrana ZPF, výraznější vlastnické vazby, vysoký cenový rozdíl při pořizování potřebné plochy*)
- v krajině jsou intenzivněji sledovány její mimoprodukční funkce. Teorie ÚSES se začíná promítat do praxe. V evropském měřítku probíhá akce NATURA 2000. Území ČR postihnou dvě katastrofické povodně. K jejich příčinám je přiřazována i snížená retenční schopnost krajiny.
- Ke stávajícím formám rekreace v krajině (*chataření, chalupaření, turistika apod.*) přibývají nové formy. Mezi plošně nejnáročnější patří golfová hřiště, jejichž realizace byla v předchozím období prakticky nemožná. Z liniových staveb jsou realizovány ve větším rozsahu cyklistické stezky. Finance na jejich realizaci nepatří obvykle mezi priority a tak nabídka nepostačuje poptávce. S finanční náročností souvisí i skutečnost, že plocha pod cyklostezkou by měla být vlastnický vyřešena. U liniových se jedná o náročnou záležitost.
- V oblastech, kde se vyskytují ve větší míře ložiska nerostných surovin patří těžba mezi výrazné krajinotvorné faktory. Například těžba štěrkopísku výrazně ovlivňuje utváření krajiny například na Mělnicku, Nymbursku, Litoměřicku, ale i na jihu Čech nebo v nivě řeky Moravy. Nevýhradní nerosty jsou součástí pozemku a patří tedy jeho vlastníku. Tržní prostředí na jedné straně je podnětem pro zahájení těžby, ale zároveň může těžbu utlumit a v krajině zůstávají opuštěné těžebny.
- utváření krajiny zásadně ovlivňuje budování nadřazené dopravní a technické infrastruktury, která v území působí jako bariéra, přispívá k další fragmentaci krajiny a ovlivňuje krajinový ráz. Poloha ČR v těžišti Evropy vyvolává tlak na budování nadřazených dálničních i železničních tahů. Opět se projevuje možnost realizace kanálu Dunaj-Odra-Labe.

Motivem přístupu ke krajině se stává udržitelný rozvoj, který má spočívat na třech pilířích tj. na environmentálním, ekonomickém a sociálním. Tyto pilíře mají být ve vzájemné rovnováze. Indikátory udržitelného rozvoje mají dosud velmi orientační charakter, zejména úrovní obcí.

A co bude dál?

Na základě vyhodnocení dosavadních trendů, daných skutečností a očekávaných předpokladů lze formulovat orientační vize dalšího vývoje krajiny v ČR.

- zemědělská půda se podílí více než 50 procenty na celkové výměře ČR. Odborná literatura uvádí, že k produkci potravin mírného pásma postačuje v ČR cca poloviční výměra zemědělské půdy. Větší produkce potravinářských komodit se obtížně uplatňuje na trhu a nadprodukce potravin je z tohoto hlediska nežádoucí. Z této skutečnosti vyplývají otázky. Na jedné polovině zemědělské půdy se budou komerčně vyrábět potraviny. Bude veřejným zájmem ovlivnit určení prostorů, ve kterých se bude zajišťovat zemědělská prvovýroba? (*vazby na osídlení, koordinace s mimoprodukčními funkcemi zemědělské půdy apod.*). Nebo o této skutečnosti rozhodnou podmínky trhu? A co s „druhou polovinou“ zemědělské půdy? Nebylo by prozíravé se potenciálu zemědělské půdy jednou pro vždy zbavit jejím zastavěním, zpevněním apod. Zemědělská půda plní řadu mimoprodukčních funkcí. Její nezbytný rozsah z tohoto hlediska nelze dosud stanovit. Nabízejí se mimo jiné následující možnosti, které se v reálu zřejmě budou kombinovat:

- část zemědělské půdy bude zalesněna a budou tak zachovány mimoprodukční funkce krajiny. Je ve veřejném zájmu ovlivňovat rozmístění ploch k zalesnění? Nebo se vše bude odvíjet od iniciativy vlastníků?
- na zemědělské půdě budou pěstovány nepotravinářské komodity. S postupující energetickou krizí bude ekonomicky únosné využívat různé formy biomasy pro energetické účely. Pěstováním biomasy na zemědělské půdě bude zajištěna i „údržba krajiny“. Obdobně může být část zemědělské půdy využívána k produkci technických plodin. Opět závisí na velikosti poptávky trhu po těchto produktech nebo na motivačních opatřeních státu.
- z pokračující analýzy mimoprodukčních funkcí krajiny a vyhodnocení dosavadního vývoje území vyplyne nezbytnost zajistit optimalizaci rozmístění druhů pozemků a ve vybraných segmentech krajiny zajistit specifický režim (*zvýšení retenční schopnosti krajiny, ochrana lokalit NATURA 2000 apod.*). Z veřejných prostředků budou tyto funkce krajiny zajištěny (*pokrytí vzniklé újmy vlastníkům, zajištění potřebného managementu apod.*)
- výrazněji bude podporováno ekologické zemědělství, jehož produkce potravinářských komodit má extenzivnější charakter. Takže pro zajištění potřebného množství potravinářských komodit bude využit větší podíl zemědělské půdy. Ekologická potravinářství jsou zdravější a ekologická forma hospodaření citlivější k ostatním funkcím krajiny.
- Na části zemědělské půdy, kde se bude komerčně hospodařit, lze předpokládat intenzivní, velkovýrobní formy hospodaření s prioritou tržně konkurenceschopné produkce. V krajině se bude projevovat tento trend mimo jiné zvyšováním chemické výživy a ochrany rostlin, snahou zajistit velkovýrobní parametry obhospodařovaných pozemků (*pro efektivnější využití zemědělské techniky*). Tím se zvýší riziko negativních vlivů na vodní režim území (*erozivní ohroženost pozemků*), kvalitu podzemních i povrchových vod, poškození sousedících přírodních společenstev v případě nevhodné aplikace apod.
- Druhým výrazným faktorem, který může ovlivnit utváření krajiny jsou záležitosti, související s ochranou přírody a krajiny.
 - Jedná se zejména o lokality zahrnuté do NATURY 2000. V současné době probíhají teprve počáteční fáze promítnutí této celoevropské koncepce do území. Předpokládá se, že vlastníků bude nahrazena případná újma, která by jim vznikla zahrnutím jejich pozemků do lokality NATURA. Návrh lokalit je již k dispozici. Zatím však nebylo provedeno vyhodnocení těchto lokalit v celoevropských poměrech, z čehož může vyplynout, že ne všechny lokality budou zařazeny do celoevropské soustavy. I z toho důvodu není dosud znám rozsah finančních prostředků potřebný na pokrytí újmy, která vznikne vlastníků.
 - Další významné krajinné opatření představuje územní systém ekologické stability. Teorie ÚSES se začala do reality promítat počátkem devadesátých let. Teoretické základy však nejsou dále rozpracovávány (*například průchod ÚSES zastavěným územím, parametry interakčních prvků*) a nedostatečně je vyhodnocována zpětná vazba z vymezování ÚSES v různých plánovacích materiálech a z jeho realizace. Domnívám se, že v současné době není k dispozici alespoň orientační informace o plošných nárocích ÚSES, náklady na získání potřebných pozemků a náklady potřebné k uhrazení újmy vlastníků či pro případnou následnou údržbu prvků ÚSES.
- Třetí faktor ovlivňující uspořádání krajiny, který bude zřejmě neaktuálnější, představuje celková revitalizace krajiny

s cílem zvýšit její retenční schopnost a optimalizovat její vodní režim. Tento faktor má globální charakter (*změny celoplanetárních klimatických poměrů tj. zvyšování průměrné teploty, zvyšování četnosti výskytu extrémních situací tj. prodloužení období sucha nebo přísušků, nárůst počtu četnosti přívalových dešťů a s nimi související riziko povodní*), ale jeho řešení musí začít na místní úrovni. Nedoostatek vody nebo naopak vysoká pravděpodobnost povodní jsou jevy, které v relativně blízkém období, se stanou běžnou součástí existence lidské společnosti. Ta by měla, vedena pudem sebezáchovy, realizovat opatření, která by eliminovala a nebo alespoň snížila míru těchto rizik. V současné době probíhá, na základě ustanovení vodního zákona, k vyhodnocování stavu jednotlivých dílčích povodí. Výsledkem by měl být, mimo jiné seznam potřebných opatření v území, kterými by se zlepšily vodo hospodářské poměry v krajině. I v tomto bodě platí otázka, zda na potřebná opatření bude mít tato společnost potřebné prostředky.

- Neopominutelnou aktivitu, která na jedné straně využívá stávající hodnotné krajinné segmenty a na straně druhé vyvolává změny v krajině, představuje cestovní ruch a rekreace. Na území ČR se vyskytuje množství prostorů s rekreačním potenciálem. Přibývá volného času a ve spojení s požadovaným zdravým životním stylem, který je mimo jiné vázán na sportovní a rekreační aktivity ve zdravém prostředí, lze očekávat poptávku po různých formách rekreace ve „volné“ krajině. S rekreací a cestovním ruchem souvisí zajištění související vybavenosti a zvýšené zatížení území.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že v krajině trvale probíhá řada činností, které vyžadují její změny či úpravy a výrazně ovlivňují její charakter. Část těchto činností vyplývá z aktivit osob (*fyzických i právnických*), část lze označit jako aktivity ve veřejném (společném) zájmu. Je otázkou, zda a jaké vazby mají či měly by mít tyto činnosti a plánování krajiny?

Závěr

V závěru je formulován jeden z možných přístupů k „plánování krajiny.“ Z hlediska obsahu, zaměření a míry podrobnosti řešení je vhodné rozlišovat „plánování krajiny“ a „projektování krajiny“.

„Plánování krajiny“ v tomto pojetí zahrnuje:

- **funkční členění území** (*diferenciace území s rozlišením ploch, segmentů či oblastí v krajině; použitá terminologie závisí na míře podrobnosti řešení; dle jejich dominantní či převažující funkce*)
 - funkční členění území probíhá na základě:
 - přírodních daností a limitů
 - stávajícího stupně urbanizace území
 - znalosti deficitů, potřeb, priorit a požadavků vztahujících se k posuzovanému území a vazeb vztahujících se na okolní území
 - hodnot zastoupených v území (přírodních, kulturních, technických, estetických, rekreačních, půdních, vodo hospodářských, nerostných apod., včetně dohody o principech řešení jejich vzájemných střetů)
 - vyhodnocení dosavadních trendů jeho vývoje a jejich předpokládaného dalšího vývoje (případně ve variantách)
 - cílem funkčního členění území je
 - formulování, respektive aktualizace či upřesňování jeho priorit, a pokud to lze, jejich rámcové promítnutí do území
 - hledání kompromisní shody na výhledovém využití území. Všechny zainteresované strany si musí

být při jednání vědomi nejen svých práv, ale i svých povinností. Každý by měl klást takové požadavky, které je schopen zajistit svými prostředky. A nebo z přijatého kompromisu bude zřejmé, jak (z jakých prostředků) bude zajištěn (v jakém poměru se zainteresované strany budou na jeho zajištění podílet).

Poznámka:

Například stát nemůže svým rozhodnutím omezit vlastnictví, aniž by vzniklou újmu dotčeným vlastníkům nahradil. Nebo investor by neměl očekávat, že vícenásledky vyvolané realizací jeho záměru uhradí někdo jiný (například obec či stát).

■ Kompromis by měl být přijatelný pro:

- stát (zastupovaný obvykle dotčenými orgány státní správy), který by měl prezentovat zejména celostátní potřeby (vyjádřené například v resortních koncepcích a strategiích), mezinárodní závazky, potřeby budoucích generací
- orgány samosprávy, které prezentují zájmy a potřeby obyvatelstva jejich volebního obvodu
- vlastníky pozemků, které tvoří posuzované území
- fyzické a právnické osoby, které mají v posuzovaném své zájmy a záměry

- **formulace územních regulativů**, které budou limitovat funkční využití a činnosti, aktivity v rozčleněných částech území. Přijaté územní regulativy či pravidla by měla zajistit, že přijatý kompromis bude dodržován. Jeho změna by musela projít stejným procesem, který předcházal přijetí kompromisu.

Proces funkčního členění území by měl probíhat v několika úrovních. Nabízí se například celostátní, krajská a obecní úroveň. S přibývajícím mírou podrobnosti by bylo funkční členění území upřesňováno. Při funkčním členění se musí posuzovat souvislé území (tj. *ne samostatně „volnou krajinu“ a samostatně sídla*). Při hledání kompromisu je nutné například hledat a řešit územní vazby mezi sídly (či sídelní strukturou) a jejich zázemím. Rozvoj sídelní struktury a vývoj přírodních složek v intenzivně využívaném území je nezbytné koordinovat. (V současné době stupeň znalostí podstaty, principů fungování a zejména míry ohrožení přírodní soustavy není dostatečně znám. V každém případě jsou pozorovány projevy jejího ohrožení v lokálním, regionálním i celoplanetárním měřítku. Její zhroucení bylo předpovídáno již mnohokrát. I když dosud nedošlo k celoplanetární katastrofě, jsou pozorovány změny v globálním měřítku, např. oteplování, díry v ozónové vrstvě apod.).

Každá úroveň by se měla zabývat odpovídajícími záležitostmi. Například na celostátní úrovni vzájemně koordinovat průmět celostátních koncepcí a strategií. (Na úrovni obce lze například obtížně ověřovat varianty řešení střetu celostátní dopravní koncepce s celostátní koncepcí ochrany přírody). Principy přijatého řešení na jedné úrovni by neměly být zpochybňovány při hledání kompromisu na nižší úrovni.

Na všech úrovních lze rozlišit v území části, které ve zvýšené míře plní jeho základní funkce:

- přírodní funkce krajiny (zahrnuje přírodní danosti tj. například přírodní a přírodě blízká společenstva, kritická místa pro vodní režim území apod.)
- sídelní funkce krajiny (zahrnuje sídelní strukturu se všemi jejími požadavky, které se musí promítnout do území)
- hospodářská funkce krajiny (zemědělská výroba, produkce dřeva, těžba nerostů)

V některých částech území jsou funkce zastoupeny v takovém poměru nebo rozsahu, že nelze jednostranně preferovat jen jednu funkci na úkor ostatních. Tyto výrazně smíšené části území potřebují také nalézt kompromis, který by v dané části území umožnil dlouhodobou existenci požadovaných funkcí (například zázemí velkých měst).

Prezentovaný přístup umožňuje systémová řešení, která nelze dosáhnout u opačného přístupu, tj. „ad hoc“ řešení. V něm je nutné každou připravovanou změnu v území ověřovat ve všech souvislostech a úrovních individuálně. V tak exponovaném a intenzivně využívaném území, jakým je evropský kontinent, jsou pravidla týkající se využití a změn v území nezbytná. Jen tak lze do území promítnout nezbytná systémová opatření.

Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí s komentářem

Libor Dvořák

Cílem publikace je osvětlit právní aspekty procesu posuzování vlivů na životní prostředí a tím napomoci k pochopení podstaty a smyslu tohoto institutu. Současně má publikace být i praktickým rádcem pro jednotlivé fáze celého procesu, a to pro odbornou i laickou veřejnost. Z tohoto hlediska je určena zejména investorům, pracovníkům orgánů veřejné správy a nevládním organizacím. Může být však i užitečným zdrojem právních informací též pro autorizované osoby v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí, studenty středních a vysokých škol i pro širokou veřejnost.

Publikace obsahuje podrobný komentář k jednotlivým ustanovením zákona č. 100/2001 Sb., dále uvádí prováděcí právní předpisy k tomuto zákonu a rovněž vybraná ustanovení jiných právních předpisů, která se blíže týkají problematiky posuzování vlivů na životní prostředí. Je-li to vhodné v zájmu snadnějšího pochopení daného ustanovení, uvádí autor v rámci komentáře rovněž odkaz na příslušnou evropskou legislativu, která je zákonem č. 100/2001 Sb. Trasponována, resp. I na mezinárodní smlouvy v této oblasti, které Česká republika ratifikovala.

V závěrečné části publikace je v českém jazyce uvedeno úplné znění obou směrnic Evropských společenství v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí.

Cena: 250 Kč

Nakladatelství ARCH, edice Stavební právo
Prodej: distribuce@alf.cz

Seminář

„Geodézie a katastr nemovitostí ve stavebnictví, právní předpisy a normy, praxe, jakost ceny“, termín: 26. 9. 2005, 9.30-16.00, místo: Novotného lávka 5, odborní garanti: Doc. Ing. Jaromír Procházka, CSc. e-mail: jaromir.prochazka@fsv.cvut.cz, Ing. Jiří Bureš, e-mail: bures.j@fce.vutbr.cz

Seminář

„Novela katastrálního zákona o nová vyhláška, tvorba a obnova katastrálních map v digitální formě“, termín: 31. 10. 2005, 9.30-16.00, místo: Novotného lávka 5, odborný garant: Ing. Jiří Rydval, e-mail: jiri.rydval@csgk.cz

Nový zákon

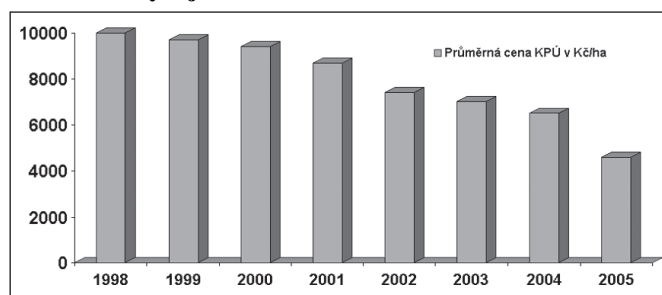
- Zákon č. 169/2005 Sb., publikovaný dne 27. dubna 2005 v částce 62 Sbírky, kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přidacích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon nabyl účinnosti dne 1. května 2005.

Zadávání pozemkových úprav dle zákona č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách

Miloslav Jebavý, Gepard s.r.o., Praha

Vstup České republiky do Evropské unie s sebou přinesl i nutnost sladit právní normy v oblasti zadávání veřejných zakázek se směrnicemi EU a nahradit stávající zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Nový zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách (dále jen zákon), je účinný od 1. května 2004 a přinesl do procesu zadávání zásadní změny. Vyšší informovanost o veřejných zakázkách, otevřenost zadávacích řízení a celkové zvýšení transparentnosti patří k nejdůležitějším atributům aplikace nového zákona. Zájem zpracovatelských firem o veřejné zakázky z oboru pozemkových úprav a prudké snížení nejnižších nabídkových cen zaskočilo některé uchazeče i zadavatele.

Dosavadní vývoj cen KPÚ

Na zobrazeném grafu jsou znázorněny průměrné ceny KPÚ v daném roce přepočítané na 1 ha upravovaného území. Z grafu je patrné, že se ceny KPÚ neustále snižují.

Co tyto ceny ovlivňuje?

Na navýšení ceny působí zvětšující se nároky na odbornost, obsáhlost a preciznost zpracování návrhu pozemkových úprav. Tento trend, který úzce souvisí s budováním prestiže a společenského uznání našeho oboru, je potřeba posilovat a v budoucnu by měl být hlavním faktorem cenového vývoje.

Zejména v poslední době (v důsledku zadávání zakázek dle nového zákona) nepříznivě ovlivňují náklady na zhotovení zakázky některá kvalifikační kritéria (pojištění, certifikát jakosti), soutěžní kritéria (výše bankovní záruky), smluvní podmínky (pozastávky, smluvní pokuty, prodlužující se splatnost faktur, délka záruky) a jejich celková nevyváženost. Všechny tyto skutečnosti se musí promítnout do ceny zakázky jejím navýšením.

Na navýšení ceny působí i některé další skutečnosti, se kterými jsme se ještě nedokázali zcela vypořádat: nejasnosti v legislativě, v zadání zakázky, nejednotnost v požadavcích na náležitosti návrhu, tzv. „katastrální folklor“.

V dlouhodobém horizontu jsou ceny ovlivněny mírou inflace.

V současné době jsou však rozhodující trendy co cenu snižují:

Zásadní upřesnění legislativního rámce procesu zpracování KPÚ (nařízení vlády č. 4/2000 Sb., novely vyhlášky 190/1996 Sb., zákon 139/2002 Sb. a vyhláška 545/2002 Sb.), umožnilo vznik nových technologií zpracování KPÚ a jejich postupnou automatizaci. To se odrazilo na prudkém poklesu cen po r. 2000.

Ovšem výše cen zakázek dosud přidělených v r. 2005 se vymyká i tomuto sestupnému trendu. Tento další cenový skok směrem dolů padá na vrub zadávání veřejných zakázek dle nového zákona a následnému výraznému zvýšení konkurence na trhu. Bohužel toto tvrdé konkurenční prostředí vede k cenovému podbízení některých uchazečů.

Zakázky přidělené v zadávacím řízení dle zákona č. 40/2004 Sb.

Na centrální adrese bylo k 1. 9. 2005 zveřejněno 61 oznámení zadávacích řízení a 18 výsledků zadávacích řízení na přidělení veřejné zakázky - návrhu KPÚ.

Po „smršti“ zadávacích řízení v březnu a dubnu 2004, kdy bylo ještě možno zadávat zakázky dle zákona č. 199/1994 Sb., bylo do konce r. 2004 zveřejněno pouze 6 zadávacích řízení dle nového zákona, oznámených převážně v závěru roku. V r. 2005 se už zadávání KPÚ rozběhlo obvyklým tempem.

Z 61 zadávacích řízení jich bylo 50 (82 %) vypsáno jako otevřené řízení, 11 (18 %) jako užší řízení. Ve 33 případech (54 %) byla jediným hodnoceným kritériem nabídková cena, ve 28 případech (46 %) byla hodnocena ekonomická výhodnost nabídky.

Dosud zveřejněné výsledky 18 zadávacích řízení jsou uvedeny v tabulce č.1.

V tabulce jsou uvedeny tyto údaje: pořadové číslo, sídlo pozemkového úřadu, katastrální území, zda kritériem zadání byla ekonomická výhodnost nabídky nebo nejnižší cena, cena vybraného dodavatele, počet nabídek, zda byla vznesena námítka proti rozhodnutí zadavatele, nejvyšší nabídka a její procentuální vyjádření vůči ceně vybraného dodavatele, nejnižší nabídka a její procentuální vyjádření vůči ceně vybraného dodavatele, předpokládaná cena a její procentuální vyjádření vůči ceně vybraného dodavatele, vybraný dodavatel.

Podbarvená řízení se netýkají kompletní dodávky prací (zpravidla jde pouze o projektové práce) a údaje nejsou zahrnuty do výpočtu průměrných hodnot.

Co z údajů uvedených v tabulce vyplývá? Především to, že pozemkové úpravy jsou zadávány skutečně za ceny mimořádně nízké, které se vymykají všem dosavadním zkušenostem.

Ze 14 zadávacích KPÚ uvedených v tabulce vychází průměrná cena za ha upravovaného území cca 4600 Kč (rozpětí 3500 – 7700 Kč).

Zadávacích řízení se účastní větší počet uchazečů (průměrný počet uchazečů z 37 známých zadávacích řízení je 12).

Proti úkonům zadavatele byly podány ve 3 případech (17 %) námítky. Je ovšem otázkou, zda důvodem zatím nepříliš velkého počtu zveřejněných výsledků řízení není právě řešení námitek uchazečů. Z podnětu uchazeče již bylo v tomto roce zahájeno i řízení o přezkoumání úkonů zadavatele Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže.

Z procentuálního vyjádření nejnižší nabídky vůči ceně vybraného dodavatele je patrné, že pouze ve třech případech nebyla zakázka přidělena uchazeči s nejnižší nabídkovou cenou.

Z procentuálního vyjádření předpokládané ceny vůči ceně vybraného dodavatele je zřejmé, o kolik byla předpokládaná cena vyšší než cena vybraného dodavatele (průměr 59 %). Označené atypické hodnoty ze zadávacích řízení s nestandardním průběhem nebyly do výpočtu průměru zahrnuty.

Z tabulky je dále patrný nepřírozeně velký rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší nabídkou (průměr 62 % ceny vybraného dodavatele, vyskytují se ale i hodnoty okolo 100 %). A to jsou z nabídkových cen zpracovaných v tabulce již vyloučeny mimořádně nízké ceny (pokud se toho zadavatel odvážil) a nabídkové ceny uchazečů, kteří nesplnili kvalifikační kritéria. Příčinou značného cenového rozptýlu nabídek může být nejasnost zadání, nezkušenost některých uchazečů nebo cenové podbízení neseriózních uchazečů. K potlačení tohoto jevu by napomohlo vydání návodu k ocenění nabízených výkonů s přesnou specifikací předávaných výsledků činností.

Předpokládaná cena

Dle zákona posuzuje zadavatel přiměřenost cenové nabídky vzhledem k předpokládané ceně zakázky. Ani nabídky, které byly menší než polovina předpokládané ceny, nebyly zadavatelem ze soutěže vyřazeny. Zadavatel pravděpodobně akceptoval uchazečovo zdůvodnění mimořádně nízké nabídkové ceny.

V několika případech byla předpokládána cena stanovena zadavatelem nepřiměřeně nízká. Uchazeč, který nabídne cenu vyšší než je předpokládána cena zakázky, dává zřetelně najevo svůj názor, že zadavatel stanovil předpokládanou cenu chybně. Výrazně vyšší nabídkové ceny než cena předpokládaná se objevily v několika případech.

Stanovením nepřiměřeně nízké předpokládané ceny zadavatel odradí většinu seriózních zájemců o zakázku od podání nabídky.

Kritéria pro zadání veřejné zakázky

Zákon říká, že základním kritériem pro hodnocení nabídek je ekonomická výhodnost nabídky nebo nejnížší nabídková cena. Volba jednoho z těchto kritérií je ve výlučné pravomoci zadavatele. V dosud oznámených zadávacích řízeních byla obě tato kritéria užitá zhruba stejně často.

Dá se předpokládat, že zakázky, kde bude výše nabídkové ceny jediným hodnoceným kritériem, budou přidělovány uchazečům za nižší ceny než zakázky, kde bude hodnocena ekonomická výhodnost nabídky. Dlužno přiznat, že soubor 18 dosud známých výsledků řízení je tak malý, že toto pravidlo nepotvrzuje.

Úkolem zadavatele ale není přidělit zakázku za co nejnížší cenu. Zadavatel je povinen ctít zásadu optimálního vynaložení veřejných prostředků, tj. provést výběr takové nabídky, u které je předpoklad získání co největší užité hodnoty za vynaložené peníze.

Užití nejnížší nabídkové ceny jako jediného hodnoceného kritéria, je vhodné zejména u zakázek, kde je přesně specifikován výsledek plnění. Kterýkoliv dodavatel se za rozdílnou cenu dopravuje ke stejnému výsledku. Z veřejných zakázek zadávaných v současnosti pozemkovými úřady to může být například vytyčování lesních pozemků. Rozhodně to ovšem není případ pozemkových úprav. Projektování pozemkových úprav vyžaduje rozsáhlé odborné znalosti i tvůrčí dovednosti. Nenajdou se dva dodavatelé, kteří by vytvořili identické dílo. Úkolem zadavatele pozemkových úprav je zvolit taková dílčí kritéria hodnocení, která by mu umožnila poznat, co který uchazeč nabízí, a posoudit ekonomickou výhodnost nabízeného díla vzhledem k nabízené ceně. To není snadný úkol a dosavadní průběh zadávání pozemkových úprav někdy budí rozpaky.

Nejnižší nabídková cena

Nejnižší nabídkovou cenu jako jediné hodnocené kritérium volí zadavatelé často proto, aby si usnadnili proces zadání veřejné zakázky a jednoznačným vyhodnocením nabídek omezili možnosti podání námitek uchazeči nespokojenými s rozhodnutím zadavatele. I použití tohoto kritéria má však svá úskalí.

Dle požadavku zadavatele je nabídková cena vypočtena buď ze závazných jednotkových cen a předpokládaného počtu měrných jednotek nebo je stanovena součtem pevných cen za jednotlivé pracovní etapy.

Výpočet ceny z nabízených jednotkových cen je častější. Pro zadavatele je tento způsob pracnější (musí stanovit předpokládané počty měrných jednotek). Účtování dle skutečného počtu měrných jednotek lépe vystihuje množství odvedené práce. Počty měrných jednotek stanovené v zadávací dokumentaci jsou pro uchazeče závazné a nemůže je měnit, ani když jsou dle jeho názoru stanoveny chybně. Úprava zadání uchazečem musí mít za následek vyřazení jeho nabídky.

Pokud je cena v zadávací dokumentaci a nabídce odvozena z jednotkových cen, měla by být takto vyjádřena i ve smlouvě o dílo. Při rozdílném názoru na předpokládaný počet měrných jednotek může být následná dohoda s vybraným uchazečem o pevných cenách za pracovní etapy problematická.

Počet měrných jednotek (ha) pracovních etap geodetické zaměření skutečného stavu upravovaného území a plán společných zařízení je vhodné a obvyklé v zadávací dokumentaci stanovit pro celé upravované území. Uchazeč si stanoví stupeň obtížnosti a nabídne jednotkovou cenu. Někteří zadavatelé uvádějí v zadávací dokumentaci menší výměru s odůvodněním,

že uvedené práce nebudou probíhat všude. To vede ke zbytečným zmatkům a konstrukcím neobvyklých jednotkových cen. Pokud zadavatel v nabídce požaduje pouze uvedení pevných cen za pracovní etapy, jsou případné údaje o počtu měrných jednotek v zadávací dokumentaci pro uchazeče pouze nezávaznou pomůckou ke stanovení ceny.

Pravděpodobnost mimořádně nízkých nabídkových cen nabídnutých méně zkušenými uchazeči je při takovém způsobu zadání větší. Čím více činností je požadováno v nabídce ocenit, tím je zpravidla celková nabídková cena vyšší.

Ekonomická výhodnost nabídky

Posouzení nabídek dle jejich ekonomické výhodnosti umožňuje zadavateli mimo nabídkové ceny zohlednit i jiná dílčí kritéria. Výběr dílčích kritérií a přiřazení váhy k jednotlivým dílčím kritériím má zásadní význam. Výše nabídkové ceny musí být vždy jedním z kritérií. Je to základní a nejdůležitější kritérium. Tomu by mělo odpovídat i přiřazení jeho váhy.

Dalšími užívanými dílčími kritérii jsou: doba plnění, délka záruky, výše smluvní pokuty, výše bankovní záruky, plán jakosti.

Ukážeme si, v čem je užití některých těchto kritérií problematické.

Doba plnění

Obvyklé dílčí kritérium, nejčastěji užívané. Jeho užití je však pro zadavatele často kontraproduktivní. Závěrečnou etapou pozemkových úprav bývá zpravidla vytyčení nových pozemků. Tyto práce je třeba přizpůsobit agrotechnickým lhůtám. Vytyčuje se po sklizni, před započatím dalšího hospodářského roku. Vhodné termíny jsou pevně dané. Pozemková úprava je radikálním zásahem do vlastnických vztahů. Prosazení nového návrhu uspořádání pozemků u vlastníků vyžaduje svůj čas není vhodné tento proces uspěchat. Obvyklá doba plnění zakázky je dle velikosti upravovaného území 2 – 4 roky. „Práce kvapná, málo platná“ platí pro pozemkové úpravy dvojnásob.

Zadavatel má zpravidla jasnou představu o optimálním termínovém průběhu zakázky. Je jednodušší vtělit požadované termíny do zadávací dokumentace. Výsledek bude pro všechny strany přijatelnější.

Délka záruky

Velmi často užívané dílčí kritérium. Bohužel jeho uplatnění vede pouze ke spekulacím a nijak nesouvisí s výběrem kvalitní nabídky. Záruka za dílo v oboru pozemkové úpravy je termín dost nejasný. Případ reklamace vadného díla z titulu, že je dosud v záruce, pravděpodobně není znám. Uchazeči se nerozpakují nabídnout cokoliv. Objevují se záruky na mnoho desetiletí i „neomezené“. Kritérium je pouze předmětem spekulací, kdo se nezapojí, prohrává.

Výše smluvní pokuty

Při užití tohoto dílčího kritéria uchazeči riskují. A někteří hodně. Objevují se nabídky smluvních pokut ve výši až 5 % ceny za den prodlení. V obvyklé kombinaci s dílčím kritériem doba plnění má vybraný uchazeč (to bude ten nejdůležitější) zajištěno, že pro něj bude plnění zakázky vzrušující záležitostí. Pravděpodobně se nebude nudit ani zadavatel.

Problémem výše uvedených tří dílčích kritérií je, že někteří uchazeči vedeni touhou zvítězit nabídnou nereálné nadsazené hodnoty, které by ve standardní smluvním vztahu nikoho nenapadlo použít. Zadavatel má možnost, v daném dílčím kritériu přidělit těmto neseřízným uchazečům nula bodů. Kde jsou ty důležité hranice, kde se na jedné straně vítězí a krok za hranicí je vše ztraceno, se neví. Pokud zadavatel tyto mezní hodnoty oznámí předem (asi by to měl udělat), nabídne většina uchazečů tyto mezní hodnoty (a zajistí si tím maximální počet bodů). Výsledek bude stejný, jako kdyby zadavatel tato kritéria vůbec nepoužil. Pokud

zadavatel mezní hodnoty neoznámí, jde o vzrušující hru. S výběrem kvalitní nabídky to nemá nic společného. Mnoho lze zachránit (nebo taky pokazit) stanovením váhy těchto dílčích kritérií. Zadavatel by neměl přeceňovat význam těchto kritérií přiřazením rozhodujících váhových koeficientů.

Výše bankovní záruky

V nabídce bankovní záruky postupují uchazeči velmi uvážlivě. Většina z nich na to totiž nemá. Užití tohoto dílčího kritéria vede k navýšení ceny zakázky. Náklady na poskytnutí bankovní záruky musí uchazeč do ceny zakázky promítnout. Banky užití tohoto dílčího kritéria vítají. Kritérium výše bankovní záruky lze doporučit snad jen pro mimořádně velké a důležité zakázky. Běžně užívaný systém smluvních sankcí a pozastávek je pro standardní zakázky dostačující. Zadavatel by měl uvážit, jaký koktejl pojištění a sankčních nástrojů chce pro danou zakázku namíchat a volit prostředky přiměřené velikosti zakázky.

Pokud chce zadavatel z uchazečů selektovat větší a finančně silné firmy, je toto dílčí kritérium ideálním nástrojem.

Plán jakosti

Plán jakosti patří mezi tzv. nečíselná kritéria. Pořadí nabídek se zde neurčuje výpočtem postupem, ale rozhoduje o něm zadavatel. V oznámeních zadávacích řízení se objevila i další nečíselná kritéria jako „obsahová náplň dokumentace, přehled postupu prací a způsob provedení“ a „zajištění organizačního servisu“. V zadávací dokumentaci by měl zadavatel tato kritéria blíže specifikovat a upřesnit co bude hodnotit.

Zařazení nečíselného kritéria nelze než doporučit. Je to jediný způsob, jak může zadavatel do hodnocení vnést svůj subjektivní názor. Může konfrontovat představy uchazečů o plnění zakázky se svými a volit nejvhodnější nabídky.

Volba dílčích kritérií hodnocení nabídek je výlučnou pravomocí zadavatele, který je stanoví s ohledem na daný předmět veřejné zakázky a své potřeby. Kritéria hodnocení nejsou v zákoně podrobněji upravena. Zákon pouze uvádí, že jedním z hodnocených kritérií musí být nabídková cena. Velmi stručný a všeobecný výčet vhodných dílčích kritérií uvádí § 8 vyhlášky MMR č. 240/2004 Sb. Zadávací směrnice ES, dle kterých byl zákon koncipován, uvádějí daleko širší příkladný výčet dílčích kritérií dle předmětu veřejné zakázky. Pro zakázky na služby uvádí směrnice na prvním místě hodnocení kvality. Užívaná dílčí kritéria neumožňují zadavateli při hodnocení nabídek uplatnit své dobré nebo špatné zkušenosti s jednotlivými uchazeči, případně přihlédnout ke zkušenostem ostatních zadavatelů. Zejména u zakázek na služby je tato situace absurdní. Důsledná aplikace pravidla „hodnotí se nabídky, ne uchazeči“ není vhodná.

Tato skutečnost je způsobena tím, že reference dle zákona o veřejných zakázkách nepatří mezi kritéria hodnocení, nýbrž mezi kritéria kvalifikace. Kvalifikační kritéria však musí být vždy objektivní (např. počet dokončených pozemkových úprav za poslední tři roky). Hodnocení kvality dosud provedených prací se z výběrových řízení zcela vytratilo.

Od 1. ledna 2006 bude platit nový zákon o veřejných zakázkách. Hlavním důvodem přípravy nového zákona je zajištění souladu s novými směrnici EU vydanými v r. 2004. Systém zadávání veřejných zakázek se novým zákonem zásadně nemění. Většina ustanovení však byla upravena nebo doplněna. Značné změny doznávají ustanovení zákona týkající se kvalifikace uchazečů.

Zahájení komplexní pozemkové úpravy je pro dané území jedinečnou příležitostí, která se nebude třeba už nikdy opakovat. Pozemková úprava nejen ovlivní zemědělské hospodářství na pozemcích, uspořádá a zprůhlední vlastnické vztahy k pozemkům, ale i předurčuje vývoj krajiny na celá desetiletí. Budoucnost oboru vyžaduje zaměřit pozornost na zajištění maximální kvality prováděných prací, spolupráci s dalšími pro-

fesemi a rozšíření celkového záběru pozemkových úprav. Jde o to předložit skutečně komplexní řešení, vycházející z konkrétních místních podmínek. Už zadání veřejné zakázky na pozemkové úpravy může být v tomto ohledu rozhodující.

Výsledky řízení k 1. 9. 2005														
poř. číslo	OPÚ	k.ú.	E/C	cena vybraného dodavatele	ha	Kč/ha	počet nabídek	námítky	nejvyšší nabídka		nejnižší nabídka		předpokládaná cena	
									cena	% CVD	cena	% CVD	cena	% CVD
1	Jindřichův Hradec	Olšany	C	1 841 000	407	4500	7	N	3 402 717	185	1 841 000	100	2 033 000	110
2	Jindřichův Hradec	Bořetín	C	2 608 888	587	4400	8	N	4 595 133	176	2 608 888	100	2 934 000	112
3	Zlín	Otrokovice	E	2 072 600	622	3300	5	N	2 485 000	120	2 072 600	100	3 350 000	162
4	Rakovník	Senomaty Hostokryje	E	5 525 236	1156	4800	7	N	7 940 600	144	5 525 236	100	8 000 000	145
5	Rokycany	Terešov	C	3 773 000	490	7700	6	A	3 773 000	100	3 773 000	100	4 100 000	109
6	Rychnov n. Knežnou	Litvo	C	775 000	365	2100	4	N	917 800	118	775 000	100	1 100 000	142
7	Louny	Malá Čermoc	C	3 747 350	742	5100	11	N	4 408 200	118	3 595 900	96	3 900 000	104
8	Louny	Buskovic	C	3 390 400	880	3900	12	N	5 727 800	169	3 390 400	100	5 280 000	156
9	Benešov	Dunice	C	1 376 200	330	4200	12	N	2 361 600	172	1 376 200	100	2 145 000	156
10	Benešov	Mířetice	C	1 187 400	234	5100	10	N	2 008 710	169	1 187 400	100	1 600 000	135
11	Prostějov	Němčice Hruška	E	5 990 210	1489	4000	9	N	9 127 900	152	5 990 210	100	11 148 500	186
12	Praha - východ	Mrátno	C	1 882 780	540	3500	17	N	3 883 800	206	1 882 780	100	4 300 000	228
13	Prostějov	Dřevnovice	E	1 586 500	375	4200	11	N	2 564 420	162	1 586 500	100	2 901 900	183
14	Chrudim	Biskupice	E	1 151 700	270	4300	13	N	2 173 600	189	1 059 700	92	2 355 200	204
15	Znojmo	Vrbovce	E	5 157 560	1636	3200	4	A	6 720 000	130	5 118 000	99	6 554 000	127
16	Kroměříž	Brušné	E	2 209 450	781	2800	9	N	3 792 560	172	2 209 450	100	3 800 000	172
17	Louny	Kryje	C	6 909 450	1403	4900	13	A	6 998 160	101	6 909 450	100	8 400 000	122
18	Louny	Libotice	C	2 077 152	566	3700	5	N	3 049 770	147	2 077 152	100	3 400 000	164
průměr					4600	5	161	99	159					
zdroj: centrální adresa														
vyrbyraný dodavatel														
Geodézie ČS, Liberec														
Ing. Engler, J. Hradec														
AGERIS, Brno														
Geodézie ČS, Liberec														
GEOREAL, Píseň														
HYDROPROJEKT CZ, Praha														
Ing. Charvát - INGEOS, Teplice														
PROGEKA, Rakovník														
OLGEO, Olomouc														
OLGEO, Olomouc														
GEOCENTRUM, Olomouc														
Kadlec K.K. Nuste, Praha														
OLGEO, Olomouc														
SELLA & AGRETA, Ústí n/O.														
AGROPROJEKT PSO, Brno														
GEOCENTRUM, Olomouc														
Ing. Charvát - INGEOS, Teplice														
GROMA PLAN, Píseň														

Co byste možná potřebovali vědět o tzv. „certifikaci ISO“

Ing. Jiří Šebestík, Supervisory Board Czech Republic

Tento příspěvek si klade za cíl podat „stručnou“ informaci o oblasti, která doposud byla poněkud stranou zájmu odborné veřejnosti v segmentu geodetických a projektových prací a pozemkových úprav. V poslední době, zejména v souvislosti s novým zákonem o zadávání veřejných zakázek, se navíc stávají systémy managementu jakosti velmi aktuální i pro ty firmy, které jsou se svými výsledky a se svým stylem řízení zcela spokojeny a nemají praždný zájem na tom cokoli měnit.

Kritérium zajištění kvality totiž vyžaduje od každého uchazeče o veřejnou zakázku, aby předložil důkazy o své schopnosti splnit všechny požadavky zadavatele. Jinými slovy o schopnosti zaručit jakost (=kvalitu) svého díla či služby. A protože nejsnazším, v zákoně přímo uvedeným a čím dál častěji jediným akceptovatelným způsobem, jak prokázat tuto schopnost, je doložit tzv. „certifikát systému jakosti ISO 9001“ nebo obdobný (např. „certifikát environmentálního systému ISO 14001“), donutí situace postupně každého uchazeče některý certifikát získat. Zákon sice umožňuje, aby byly přijaty i jiné důkazy, ale v praxi zadavatel této problematice obvykle málo rozumí, a tak zůstává u první základní možnosti.

Co vlastně tento certifikát říká, jak ho získat a co může firmě přinést?

V obecném povědomí už zakotvilo mnoho pravdivých i zcela vymyšlených zpráv, včetně řady pikantních „historek z natáčení“. Pokusme se shrnout klíčové pravdy co nejjednodušeji (další možnosti ale spoň naznačit). Přitom nebudeme moci být zcela přesní - například je místo úplného názvu normy ČSN EN ISO 9001:2001 uváděno jen zkrácené „ISO 9001“ apod., koneckonců často se mezi lidmi říká jen „to ízo“...

Ve skutečnosti je „certifikát ISO 9001“ pouhopouhým osvědčením, že ve firmě je pořádek, a to nikoli náhodou. Že to, k čemu se firma – například ve smlouvě – zaváže, také dodrží. Přesněji, že určené parametry je schopna dodržet s předem známou nejistotou. Plyne to z definice jakosti (kvality) jako schopnosti plnit stanovené požadavky souborem inherentních znaků.

Většina lidí bohužel vnímá „kvalitu“ jako technickou dokonalost výrobku. Jde o velmi nešťastné zúžení, které jim pak brání pochopit princip a využít nabízených možností. Často se tím degraduje celý systém managementu jakosti jen na kontrolu, která samozřejmě patří do řídicího systému každé firmy, ale už dávno samotná nestačí.

Certifikát firma obdrží po úspěšném absolvování certifikačního auditu. Vydá jí ho nezávislý certifikační orgán (který je zase pod dohledem certifikačního institutu), pokud mu to certifikační auditor doporučí, poté, co při auditu zjistil, že systém managementu jakosti firmy je ve shodě s požadavky příslušné normy.

*Je třeba zdůraznit a zopakovat jednu naprosto klíčovou samozřejmost, jejíž opakované nepochopení či nerespektování způsobuje opakovaně nejvíc potíží: **VE FIRMĚ MŮŽE FUNGOVAT JEN JEDINÝ SYSTÉM ŘÍZENÍ (tj. managementu).***

Jestliže tedy firma prokazuje shodu svého systému managementu jakosti s požadavky normy ISO 9001, nebo třeba systému environmentálního managementu s požadavky normy ISO 14001, neznamená to, že má dva, tři, nebo více systémů managementu, ale že ten její jediný funkční systém splňuje požadavky z různých hledisek – uspokojuje požadavky na jakost, na životní prostředí, a bezpečnost (třeba norma ISO 18001), a určité

také požadavky zákonů a závazných předpisů, požadavky majitelů na zisk, požadavky zaměstnanců na mzdu a na pracovní podmínky, požadavky subdodavatelů na spolupráci a další a další požadavky, které třeba nejsou přímo předmětem certifikace, ale bez kterých firma nemůže fungovat.

Jak probíhá certifikační audit?

Auditor prověřuje firmu důkladně, jak to zase jemu nařizuje norma ISO 19011, jak se to postupně naučil v kurzech, ve funkci člena týmu a jak z toho byl a zase bude opakovaně zkoušen na podkladě znalostí a dovedností stále aktualizovaných a doplňovaných podle programu osobního rozvoje.

Audit začíná prověřkou řídicí dokumentace systému. To je soubor vnitřních předpisů firmy, jimiž se řídí všechny firemní procesy, činnosti a vztahy, plus externí předpisy, které se na firmu vztahují (zákony, vyhlášky atd.) Struktura této dokumentace není stanovena úplně do detailů, ale některé požadavky jsou striktní. Každá firma musí mít souhrnný vrcholový dokument – **Příručku jakosti** (dále PJ), která popisuje firmu jako celek, její členění, celkové záměry, styl řízení apod. Firma musí mít určeny odpovědnosti za jednotlivé procesy, a musí být popsáno, jak tyto procesy mají správně probíhat, případně jak procesy ovlivňovat, aby se jejich průběh udržel ve předem určených mezích. K tomu obvykle slouží **Směrnice** – tzv. druhá vrstva řídicí dokumentace – které údaje z PJ doplňují a upřesňují. Jinak by se PJ stala příliš obsáhlou a nepřehlednou, kromě toho není třeba, aby každý měl u sebe všechny řídicí dokumenty, když je pro svou práci nevyužívá.

Pokud ovšem (např. velmi malé) firmy skutečně dokážou všechny potřebné informace umístit do PJ, nemusí už kromě zákonem a dalšími závaznými předpisy vyžadovaných dokumentů vytvářet z hlediska certifikace systému nic dalšího.

Obecně platí, že řídicí dokumentace systému může být tím jednodušší, čím vyšší je kompetentnost (tj. schopnosti, znalosti a dovednosti) personálu. Je evidentní, že vysoce kvalifikovaní odborníci s dlouhou praxí nepotřebují k popisu svých činností prakticky žádné instrukce, lze po-

psat pouze rozhraní na vstupu a výstupu, tj. co mají dostat a co odevzdat, a to ještě zpravidla vyplývá přímo ze smlouvy s klientem. Naopak vysokou fluktuací zatížené pozice bez požadavků na odbornost vyžadují podrobnou specifikaci, nemluvě o lůžkách pro zaučení a pro zvýšenou kontrolu.

Firmy se sofistikovaným procesem, kde působí odborníci, což je právě obvyklý případ pro geodety a projektanty, tím získávají výhodu, co se týče zjednodušení řídicí dokumentace. Samozřejmě je to podmíněno vysokou kompetentností pracovníků, o níž je třeba pečlivě dbát a musí být opět konkrétně prokázána, a rovněž řádnou péčí o aktuálnost a dosažitelnost potřebné externí dokumentace – např. u pozemkových úprav. Jejich obsah včetně postupu pro jejich zpracování je určen všeobecně platným předpisem (vyhláškou), na který stačí uvést jen odkaz.

Při prověrkě řídicí dokumentace tedy auditor zjišťuje, zda je v ní popis systému managementu úplný a logicky provázaný, zda poskytuje „odpovědi“ na všechny požadavky normy, zda konkrétní pracovníci mají příslušné řídicí dokumenty k dispozici, a to v aktuální verzi, zda je dovedou v případě potřeby používat, a další.

Pokud auditor zjistí nedostatky, začíná je podle významnosti obvykle do tří stupňů: nejtěžší jsou tzv. systémové neshody (někdy také „major“ - velké), které mohou audit na čas zcela zastavit – pokračuje se až po jejich nápravě a když je prokázáno, že náprava je trvalá a funkční. Prostřední jsou tzv. nesystémové neshody („minor“), které sice systém poškozují, ale nemají jeho funkčnost, projevují se v omezeném rozsahu, hrozí malým rizikem. Pokud se takových neshod neobjeví větší počet, uloží auditor jejich nápravu v přiměřeném termínu, ale audit nepřerušuje. Konečně třetí typ není v pravém smyslu slova neshodou – jde o tzv. „doporučení“, například tam, kde popsané řešení je sice možné, ale málo vhodné, zbytečně náročné apod. Auditor vzhledem ke svým zkušenostem může doporučit oblasti ke zlepšení, ale zůstává na auditované firmě, zda doporučení akceptuje, jak brzy třeba k němu zavede opatření, nebo zda ho vyhodnotí jako nevhodné a k opatření vůbec nepřistoupí. Tento způsob hodnocení zjištěných nedostatků používá auditor po celou dobu auditu.

Auditor po přezkoumání řídicí dokumentace pokračuje zjišťováním na místě, v jakém souladu je skutečnost s popisem v řídicí dokumentaci, zda „se dodržuje, co je psáno“. Na pracovištích firmy klade dotazy pracovníkům a sleduje, jak vykonávají jednotlivé činnosti, zda procesy neprobíhají náhodně, co se děje při vybočení z mezí. Nejdůležitější jsou **hlavní** (klíčové) **procesy** a v nich zúčastnění pracovníci – tyto procesy začínají u specifikace požadavků odběratele (klienta) pokračují přes návrh a vývoj produktu, přípravu a realizaci včetně zapojování

subdodávek, až po předávání klientovi a třeba následný servis. Zde se tvoří hlavní přidaná hodnota a tyto procesy jsou hlavním odůvodněním, proč firma existuje – z nich vychází produkt.

Hlavní procesy mívají výrazně dynamický charakter, jsou to vlastně tzv. „akce“ nebo „zakázky“, velmi často také „projekty“. Nemohly by však podávat požadované výsledky bez **procesů podpůrných**, které jim připravují potřebné zdroje na správné místo ve správný čas a ve správné formě – ať už jde o přípravu personálu na plnění úkolů, o výběr, prověření a zajištění subdodavatelů a materiálů, o údržbu a trvalou provozuschopnost potřebného zařízení a vybavení včetně know-how (HW a SW), budov a ostatní infrastruktury, atd. Podpůrné procesy jsou spíše charakteru statického, náklady na ně bývají někdy řazeny mezi tzv. fixní, neboť nebývají tak úzce vázány na zakázky, obvykle musí být připraveny „trochu napřed“.

Třetí skupina procesů zajišťuje provázanost, společné směřování a vyladění, obsahuje zjišťování pravdivých údajů, jejich hodnocení a následně potřebné zásahy. Obvykle sem zařazujeme procesy strategické, **řídící, kontrolní, měřicí** apod. Mají převážně charakter **zpětnovazební, koordinační**. U malých firem jsou zpravidla koncentrovány, někdy je musí všechny zastávat sám majitel, a i to je snad důvod, proč při jejich rozlišení a popisu bývají potíže. Jsou totiž obrovské rozdíly ve stylech řízení, což je dáno mnoha faktory: rozdílností vedoucích osobností a jejich způsobu vnímání, rozdílností ostatních vedoucích pracovníků, ale také lokalitou, stupněm zralosti firmy a dalšími zvláštnostmi, které firmu činí jedinečnou, přestože z hlediska dodávaného produktu má třeba více konkurentů. Osobnost lídra, šéfa, je samozřejmě rozhodující pro každou firmu. Hlavně pokud dokáže být vedoucí silou, kdy jej ostatní následují, a není pouze operativním řešitelem problémů, je splněn významný předpoklad pro dobrou prosperitu firmy.

Hlavním úkolem každého vedoucího je umožnit podřízeným práci bez chyb (tzv. **proaktivní přístup** s předvídáním a dobrou přípravou), nikoli řešení potíží (retroaktivita), které často ani nemusely nastat, pokud by rizika byla odhalena a sanována včas. Není snad třeba hledat argumenty pro tvrzení, že nejlevnější je udělat práci hned napoprvé bez chyb, protože každé opravování je dražší. Přesto je statisticky prokázáno, že přístup většiny firem je bohužel retroaktivní, tj. napoprvé „to zkoušejí“ s pocitem, že ušetří, pokud například nebudou dělat pořádnou přípravu, nebudou včas vyhledávat a odstraňovat rizika atd.

Pracuje-li vedení firmy systematicky a **systémově, tj. především předvídavě**, není s popisem řídicích činností potíže. Zapisáhlí „operativci“ však těžko popisují svůj „nesystém“ hašení největších požárů a při auditu se velmi rychle projeví rozpory mezi zbožným přáním a realitou. Clánky normy, které se vztahují k vedení, vyžadují osobní angažovanost a aktivitu, což ale neznamená tékat od problému k problému.

Ve třetí fázi auditu auditor zkoumá, zda aktuální stav systému managementu je stabilizovaný, tedy zda nejde o potěmkinovskou narychlo sestavenou situaci, kterou pracovníci nejsou schopni trvale udržet v provozu. Důkazy mu firma podává především formou záznamů, které musí být k dispozici za delší předchozí období. Tyto záznamy musí navzájem navazovat, v určených intervalech musí být vyhodnocovány a pokud byly zjištěny problémy, musela následovat potřebná opatření, opět s příslušným záznamem, zda splnila cíl, nebo se neosvědčila.

Třetí fáze nejlépe vypovídá o tom, zda systém managementu kvality nezustal jen „na papíře“, to jest zda nebyl vytvořen schizofrenní, duplicitní, a tedy nefunkční systém, který přináší pouze zbytečnou práci s vyplňováním jinak nevyužívaných formulářů. Je někdy s podivem, jak řadoví pracovníci jsou ochotni ke změnám a hledají lepší řešení, zatímco jejich vedoucí, nebo i sami vrcholoví manažeři a dokonce i majitelé se tvrději odmítají zamyslet nad vlastní rutinou a upravit ji ke většímu prospěchu sebe i své vlastní firmy. Přitom oni sami by nejlépe měli vnímat, že „jedinou konstantou bude změna“ a včas na to firmu i sebe připravovat, aby změnu zvládli.

Pokud i třetí část auditu proběhne bez zjištění významných závad, uzavře auditor svou činnost tím, že vypracuje zprávu a projedná ji s vedením firmy. Podklady s návrhem na vydání certifikátu předá certifikační komisi, která rozhodne.

Po pár týdnech pak certifikáty firmě buď přinese pošták, nebo – častěji – zastupce certifikační autority ji předá slavnostním způsobem při firemním shromáždění nebo podobné příležitosti. Konec konců je to završení důležité etapy vývoje firmy a sluší se poděkovat i spolupracovníkům, kteří museli odvést kus práce navíc.

Jak je taková příprava na certifikaci náročná?

Už bylo uvedeno, že se to velmi liší firmu od firmy. Základním požadavkem je prokázat aspoň tříměsíční fungování systému ode dne spuštění, i když ne vždy je trvání zcela striktně prověřováno. Méně než šest týdnů „čistého provozu“ neobstojí.

Aby však bylo možno systém uvést do chodu, musí firma projít několika vývojovými fázemi. Má na volbu, zda předešle vyšle své pracovníky získat potřebnou kvalifikaci (tzv. Manažera jakosti), nebo zda si pozve na pomoc profesionálního poradce. Obvyklejší je spolupráce s poradcem, jednak proto, že doma není nikdo prorokem, jednak hlavně menší firmy nemohou uvolnit potřebnou kapacitu, a také první zavedení novému manažerovi jakosti trvá mnohem déle, což znamená více práce pro celou firmu. I zkušenému poradci trvá **práce s firmou obvykle půl roku**, ale není vůbec neobvyklý rok, i více. Výjimečné jsou spíše tři- nebo čtyřměsíční termíny, už kvůli potřebnému „zkušebnímu“ čtvrtletí. Na vyvinutí a zavedení systému je prostě málo, a zvyšuje se nebezpečí, že pů-

jde o formální a neužitečný cizorodý prvek, násilím nucený a provozovaný podle cizí donesené šablony. Záleží na každém, aby se rozhodl, zda chce využít možnosti, které mu systém poskytuje, nebo potřebuje jen doklad pro splnění kvalifikačních kritérií („papír na zeď“).

V praxi se někdy stává, že počáteční dobrá vůle a aktivita firmy se vyčerpá, že pod tlakem jiných úkolů už pověřený člen vedení jen toužebně čeká na dokončení implementace, nemá čas se práci věnovat osobně. Tím roste riziko formálnosti, také zbytek týmu může ztrácet důvěru. Ale drtivá většina firem toto stádium překoná, podstoupí audit s úspěchem a začne systém běžně využívat.

Při práci na úpravě vlastního systému řízení do podoby, která bude splňovat i požadavky příslušné normy, nezbyvá, než se s těmi normami seznámit. Je nutno nastudovat, pochopit, a naučit se aplikovat **ISO 9001**, která obsahuje požadavky na systém, ale napřed je nutno v normě **ISO 9000** najít nové pojmy, popis principů a zdůvodnění, a těžko se obejdeme bez **ISO 9004**, která poskytuje návody s příklady a pomůckami pro aplikaci, přičemž **k dispozici je dalších cca dvacet norem** pro různé oblasti systému managementu, pokud se zjistí jejich využitelnost v konkrétním případě. Skupina norem řady 9000 je vymyšlena a osvědčila se, aby budovaný systém co nejlépe vystihoval realitu firmy a byl výkonnější při dosahování úspěchu. Přitom ani zdaleka nemusí vyhovovat jedné firmě, co se vyplácí sousedovi. Také původně vhodná metoda musí být postupem času opuštěna, a nahrazena účinnější. Koneckonců norma sama požaduje neustálé přezkoumávání toho, co již máme, úvahy o možnostech zlepšování, o potřebách a stanoviscích všech zainteresovaných stran, nabízí firmám způsob, jak úspěšnost posuzovat, jak hledat příležitosti ke zlepšení a jak potom zlepšení dosahovat.

Uvědomme si, že každá firma si musí vybudovat SVŮJ ORIGINÁLNÍ SYSTÉM, a že to je podmínka skutečné funkčnosti. Normy řady 9000 používají největší firmy i jednotliví řemeslníci a všichni jsou nakonec certifikováni podle stejné ISO 9001. Rozdíl je v tom, jakým způsobem se požadavky v konkrétní firmě projeví a naplňují. To právě je úlohou poradce – optimální interpretace požadavků v podmínkách firmy.

Důležité je pochopit, že klientem není jen zákazník, který nakupuje výrobky firmy, ale že existuje celá skupina stran, které mají zájem (interes) na dobré prosperitě firmy. Jsou to tedy například ještě: majitelé firmy (mají v ní vložený majetek), zaměstnanci firmy (dostávají za práci mzdu, ale také zde dosahují své cíle, vytvářejí vztahy, žijí značnou část života), a rovněž vnější společnost jako celek (očekává finance ve formě daní, vytváření pracovních příležitostí, plnění zákonů a předpisů, i účast na udržování prostředí). Požadavky různých zákazníků (znaky jakosti produktu) se jistě velmi odlišují, proto nemohou být podrobně stanoveny v žádné normě a vycházejí vždy

z konkrétních podmínek, ze smlouvy nebo z průzkumu trhu. Zákonem stanoveny nebo normovány jsou jen základní požadavky bezpečnostní, hygienické, požární, statické apod. **Systém managementu jakosti firmy má za úkol tyto požadavky identifikovat a zajistit jejich splnění, a to pro firmu optimálním způsobem.**

Rídit se podle hledisek jakosti je vlastně naprosto přirozený způsob přístupu nejen k firmě, ale k životu vůbec. Vyjde-li ze samotné definice jakosti, je nabíledni, že přesně tímto způsobem všichni vnímáme svět. Hledáme optimální kombinaci podle svých vlastních kritérií, podle hodnot, které uznáváme. Zvažujeme, čemu dát přednost, jestliže naše finanční zdroje jsou omezené, zvažujeme možná rizika, zvažujeme možnosti a děláme si plány do budoucnosti atd.

Systém managementu jakosti ve firmě má přesně tytéž principy: určit počátku pozici firmy na trhu, zvážit možná ohrožení a příležitosti zvenčí, proti nim postavit vnitřní schopnosti, know-how, finanční a materiální zdroje atd. Z tohoto aktuálního stavu podle svých schopností a dostupných vědomostí odhadnout vývoj situace a odvodit vlastní možnosti do budoucna.

Pak už následuje rozhodnutí, které možnosti využít, a co pro to je nutno udělat, jinými slovy firemní strategie (politiky) a postupné cíle na zvolené cestě, pro jejichž splnění dostanou v plánu všichni pracovníci své konkrétní úkoly.

Jediný opravdový rozdíl je v tom, že v běžném životě si málokdo tyto kroky uvědomuje, že je vlastně nerozlišuje, natož aby si je zaznamenával. Norma ISO 9001 takové záznamy vyžaduje, ale to přece není pro firmy nic zvláštního, pokud nejde o vyložené hazardní přístup, kdy se manažer spoléhá na šťastnou náhodu. Z čeho bychom čerpali poučení do budoucna, kdybychom neměli záznam o skutečnosti? Náš mozek má tu vlastnost, že vykládá fakta podle aktuálního stavu vědění. Proto může hodnotit v časové řadě stejnou skutečnost pokaždé jinak (tendence „omlouvat zpětně neúspěchy“ ba dokonce vytěšňovat a utlumovat nepříjemné zážitky apod.). Jenže pro skutečnou optimalizaci potřebujeme tvrdou pravdu. Proto jsou nutné ty nepříjemné záznamy a opakované přezkoumávání.

Systémy jakosti se však vyplácejí. Je známo, že ve státech EU zavedlo tyto systémy jakosti již desítky tisíc firem a roční přírůstek se zvětšuje dominovým efektem. Kdo má fungující systém, dává přednost partnerům na stejné úrovni. Systémy jsou požadovány i při uvádění výrobků na trh, jsou podmínkou získávání dotací atd.

Zavedení fungujícího systému jakosti, integrovaného se stávajícím systémem řízení firmy, přináší zlepšený prodej produktů a díky soustavné optimalizaci procesů i úspory času, práce a financí, tím samozřejmě zvětšuje zisk. Roste i spokojenost zaměstnanců a ochota spolupracovat. Dalšími přínosy systému splňujícího požadavky normy ISO 9001: certifikát jako marketingový

argument (již konkurenční nezbytnost), větší spokojenosti zákazníků a tím udržení stávajících a získávání nových, snížení rizik, lepší rating (hodnocení) firmy, otevření přístupu k programům rozvoje a podpory EU a k úvěrům. Rovněž zvýšení efektivity a zlepšení úrovně produkce, hlavně díky odstranění procesových problémů, účelnějšímu uspořádání činností a zvýšení účinnosti řízení. Zjednoduší se zaškolování pracovníků a vytváření týmů, změna vztahů zvyšuje citlivost k problémům a snahu je řešit a rostou pohotovost a pružnost - nutné podmínky existence v dnešním turbulentním prostředí.

Jak praví pan Deming: Není třeba zavádět systémy jakosti. Přežití není povinné.

Jaké jsou nezbytné činnosti při uplatňování systému jakosti – průběžná agenda?

- určení potřeb a očekávání zákazníka, stavu a možností firmy
- stanovení politiky jakosti a cílů jakosti firmy
- určení procesů a odpovědností nezbytných pro dosažení cílů jakosti
- stanovení ukazatelů efektivnosti pro každý proces směřující k dosažení cílů jakosti
- aplikace opatření pro zjištění efektivnosti a účinnosti každého procesu
- stanovení prostředků pro předcházení neshod a odstraňování jejich příčin
- vyhledání příležitostí pro zlepšení efektivnosti a účinnosti procesů
- určení priorit zlepšování, aby byly získány optimální výsledky (nejvyšší účinnost)
- plánování strategií, procesů a zdrojů pro splnění identifikovaných zlepšení
- uplatňování plánu, operativní řízení
- monitorování vlivů zlepšování
- posuzování výsledků podle očekávaných výstupů
- přezkoumávání činností při zlepšování, aby se určila vhodná následná opatření

A na závěr přehled činností při zavádění systému do firmy.

I. FÁZE: ANALYTIKA

- vstupní seznamovací školení
- formulace cílového stavu, vize, mise, potřeby, hodnoty firmy
- základní údaje o firmě, její silné a slabé stránky (ev. benchmarking)
- vstupní analýza firmy, dotazníky, rekonstrukce provozu a stávajících dokumentů jak řídicích, tak záznamových
- mapa procesu, zpráva o stavu firmy
- stanovení míry shody s požadavkovou normou ISO 9001 a - - stanovení nutných opatření k docílení shody - jako podklad pro plán

II. FÁZE: PLÁNOVÁNÍ

- formulace strategie postupu a postupové schéma
- stratifikace procesů, specifikace rozhraní jednotlivých entit
- určení požadované výsledné struktury dokumentace
- přidělení zdrojů, kompetencí a odpovědností pro implementaci
- Plán jakosti implementace např. formou Project managementu

III. FÁZE: IMPLEMENTACE

- školení a výcvik personálu v nástrojích řízení a zlepšování jakosti se zvláštním zřetelem na interní auditory a garanty (vlastníky) jednotlivých procesů
- vypracování řídicí dokumentace, zejména postupů pro jednotlivé procesy, jejich vzájemná koordinace a ověřování logiky a systémových vazeb
- aplikace postupů v praxi, školení řádového personálu, realizace měření, pořizování záznamů a jejich vyhodnocování
- změnový cyklus pro zlepšování funkce systému a jeho prvků, aplikace nástrojů řízení jakosti a opakované prověřování funkce
- definitivní popis funkce systému, schválení výsledné dokumentace
- příprava předaudit, příprava odpovědí, trénink personálu, měření, záznamy

IV. FÁZE: PROVĚRKA PŘED AUDITEM (závěrečné kolo interních auditů)

- prověření dokumentace
- prověření funkce včetně záznamů
- rozbor výsledků
- vyhotovení zprávy
- spolupráce při samotném předauditu

V. FÁZE: DOLADĚNÍ SYSTÉMU PO PŘEDAUDITU

- specifikace potřebných změn a návrh postupu
- změnový cyklus a ověřování vhodnosti
- fixace změn a schválení dokumentace
- příprava ostrého auditu
- spolupráce při samotném auditu
- zapracování eventuelních připomínek a doporučení z auditu

Přejeme všem firmám, aby jim systémem opravdu přinášel trvalé kladné výsledky a těm, kdo ještě váhají: nebojte se začít, protože každá práce vynaložená tímto směrem vám v budoucnosti určitě pomůže.

Česká architektura 2003-2004 Czech architecture 2003-2004

Tradiční ročenka české architektury představuje 33 stavby z let 2003-2004. Obsahuje více než 350 ilustrací. Výběr staveb do reprezentativní dvoujazyčné publikace provádí vždy jedna osobnost z prací nabídnutých vyzvanými architekty. Toto vydání je rozšířeno o kapitolu Názor, kde hodnotí vývoj soudobé české architektury historik R. Svácha a architekti W. Zschokke a I. Reimann. Zvláštním bonusem pro čtenáře je letos mimořádná samostatná příloha, ve které P. Kratochvíl hovoří s devíti českými architekty.

Více na www.prostor-ad.cz

Vydalo nakladatelství Prostor-architektura, interiér, design, Praha 2005, 224

Novinky v červnových verzích SW HSI pro Česko i Slovensko

Ing. Jan Vorlíček, Ing. Daniela Kaufmanová, HSI s.r.o., Praha

POZEM ČR

Měsíc červen byl měsícem, kdy na trh přišly dvě nové verze produktu POZEM. Samozřejmě, že každá v jiném státě. Zatímco na Slovensku, jsou pozemkové úpravy na začátku a vývoj produktu je tudíž bouřlivý, v České republice jakoby zájem o pozemkové úpravy pomalu ustával. Což ani tak není způsobeno tím, že by neexistovaly krajiny, které by si pozemkovou úpravu nezasloužily. Souvisí to spíše z množství peněz plynoucích do pozemkových úprav. Ať je to jak je, stále je i u nás zpracováno pozemkových úprav dost na to, aby si POZEM zasloužil novou verzi. O novinkách v obou nových verzích by měl pojednávat právě tento příspěvek.

Z pozice člověka, který zvedá telefony zákazníkům POZEM a poskytuje jim dobré rady, vím, že největší problém v předchozí verzi dělalo připojení parcel k databázi a pak hlavně ruční editace katastrálních dat. Tyto problémy souvisí s přechodem na nový datový model lokality POZEM vyvolaný změnou výměnného formátu KN. Z důvodu složitosti tohoto formátu byla do nové verze 7.90 přidána funkce pro zjednodušení editace dat. Tím se rozumí přidání parcely na LV, přesun parcely na jiné LV, přidání nového LV, přeskupení podílů, editace břemen, atd. Vše by mělo být intuitivní a nemělo by to vyžadovat znalosti závislosti informací v NVF. Tento editor je navíc zcela nezávislý na prostředí MS Access, takže nevyžaduje žádný softwarový nadstandard a kromě samotné editace umožňuje uživateli i lepší orientaci při prohlížení dat.

Exporty do VFK a další nové funkce

Další důležitou novinkou, která se sice zatím týká pouze těch zpracovatelů, kteří byli natolik rychlí a ve verzi 7.80 již navrhli nový stav a potřebují ho odevzdat na katastr nemovitostí, je export projektu do VFK. POZEM nyní umožňuje exportovat grafická i netragická data do tohoto formátu, a to jednak ve formátu změnových vět (závažně popsany formát pro výstup dat z PÚ) a jednak ve formě plného souboru VFK, který obsahuje kompletní data týkající se parcel projektu (včetně vlastnických a právních vztahů), který umožňuje převod dat do jiného programu, kde je možno kompletně dopracovat DKM (např. DIKAT). Novinkou je také přepracování funkce pro tvorbu seznamů parcel, vlastníků a listů vlastnictví. Seznamy mohou být nyní omezeny pomocí různých filtrů a přepínačů. Je tak možno nechat si vygenerovat například všechny parcely ze zjednodušené evidence v obvodě, všechny pozemky s druhem pozemku orná půda nebo všechny vstupující vlastníky, kteří začínají od písmene K.

V nové verzi také vznikla kontrolní funkce pro parcely projektu, která kontroluje, zda navržené pozemky tvoří souvislou plochu a nikde nedochází k jejich překrytí či naopak vzniku prázdných území. Novou kontrolní funkcí pro parcely projektu je i Odstranění bodu na linii. Ta umožňuje najít a odstranit ty lomové body parcely, které leží na spojnici (nebo v jejím blízkém okolí) dvou okolních lomových bodů parcely. Nová verze dále umožňuje univerzální přerozdělení podílů při tvorbě nároku pro projekt na základě přepočítání nároků. To je asi výčet těch nejzajímavějších novinek verze 7.90.

Nicméně již teď se pracuje na další verzi, která bude k dispozici stále nad platformou v7 a do níž by měly být zahrnuty další drobné změny a úpravy. Týká se to například tvorby protokolu u aktualizace dat z ISKN, možnosti přesunu parcely na jiný LV v rámci projektování, přidání režimu u dělení souvislé plochy (dělení plochy v poměru beze zbytku), tvorby protokolu u přerozdělování podílů, zobrazení celých textů bř-

men v bilancích aj. Jedna novinka, která se to této verze chystá se bude týkat pouze uživatelů POZEMu na pozemkových úradech a půjde o možnost dávkového zápisu do systému spisové služby OPUS při tvorbě různých protokolů v POZEM, včetně kontroly duplicity adres. Tato verze bude již s největší pravděpodobností poslední nad starší verzí MicroStation.

V současné době totiž začínají přípravné práce pro vytvoření nové verze nad platformou v8. Nová verze sice donutí uživatele přejít na MicroStation verze v8 (popř. PowerMap v8), přinese však mnohem luxusnější prostředí pro práci s DGN výkresy. Tím by měly odpadnout problémy s prvky přesahující 101 vrcholů a hlavně problémy se špatným zápisem prvků do výkresu a stálou nutností opravy pomocí EDG. Termín, kdy bude POZEM nad v8 k dispozici zatím není, ale mělo by to být v příštím roce. Je tedy možné, že tato verze bude již optimalizována pro nejnovější verzi MicroStation XM edition, která by měla být uvolněna v anglické verzi na podzim tohoto roku.

POZEM SR již ve verzi 2.00

Jak už bylo řečeno v úvodu, POZEM je vyvíjen současně i pro slovenský trh. Nová verze, která nedávno vznikla, má označení POZEM SR 2.00. POZEM SR je založen na stejném obdobném datovém modelu jako v Čechách, takže je univerzální a připravený na případnou

změnu výměnného formátu na Slovensku, která je vzhledem k nynějšímu stavu více než nutná. Z důležitých novinek je třeba upozornit na to, že POZEM SR nyní umí převádět grafický formát VGI do DGN včetně zachování objektů a popisných atributů. Navíc vznikla i univerzální funkce pro zpětný převod z DGN do VGI, která probíhá na základě editovatelného konfiguračního souboru. Tyto převodní funkce pomohou jistě i těm, co se pozemkovými úpravami nezabývají, ale mají něco dočinění s úpravou katastrální mapy na Slovensku, protože formát VGI je stále závažným grafickým formátem KN na Slovensku. Ale zpátky k POZEM SR a jeho funkcím. K ní patří funkce Slučování vlastníků, která poloautomaticky slučuje vlastníky, kteří jsou v databázi uvedeni vícekrát pod jiným zápisem (identifikátor, adresa), a zároveň adresu vlastníků rozděluje do jednotlivých sloupců (v KN jsou evidovány většinou v jedné položce).

POZEM SR dále umí vytvořit automaticky cenovou mapu a podle ní oceňovat. Zautomatizována je i tvorba nárokového výkresu. POZEM SR také umí vytvořit všechny potřebné protokoly podle Metodického návodu (RPS, RNS, Kombinatoria, Vyrovnání vlastníků). Nedílnou součástí POZEM SR se stal modul DMT, který byl rozšířen o funkce pro výpočet kubatur a tvorbu podélných a příčných řezů. Přítomnost DMT přímo v POZEM do budoucna umožňuje začlenění výškopisných dat i pro navrhování nových pozemků (výpočet ideálních velikostí pozemku, navrhování cest). Do fáze projektu se však žádný zpracovatel na Slovensku ještě nedostal (vše je zatím na úrovni zpracování registru původního stavu).

Pozemkové úpravy na Slovensku jsou zcela placeny z fondů evropské unie a doufejme, že počet přidělených pozemkových úprav se letos několikrát zvýší a pomůže to i rozvoji POZEM SR.

Na závěr bych chtěl popřát všem, kteří v POZEMu pracují, ať se jim práce daří a ať jim náš program co nejvíce usnadní práci.

HSI Tools nyní pro MicroStation v8

Dle požadavků zákazníků, kteří přecházejí na MicroStation v8, jsme v prvním pololetí roku 2005 vytvořili novou verzi HSI Tools fungující nad jeho verzí 2004 Edition. Pro zájemce jsou samo-

zřejmě k dispozici demoverze. V nové verzi HSI Tools došlo k úpravám počtu obsažených modulů. K tomuto kroku jsme přistoupili po vyhodnocení výsledků ankety, kterou jsme zorganizovali v červnu tohoto roku. Zde proto uvádíme výčet aktuálně obsažených modulů.

Přehled modulů

- Čištění - problém při převodech grafických dat do požadované struktury představuje topologie kresby. Ruční opravy rozsáhlých výkresů jsou téměř nemožné, a proto jsme vytvořili modul Čištění, který je určen pro automatickou opravu topologie dat. Součástí modulu jsou funkce k odstranění duplicitních prvků, zpracování nedotahů (na úrovni koncových bodů prvků a nedotahů typu T), odstranění křížení, odstranění úseček nulové délky a vytváření nových prvků. Dále jsou zde doplňující funkce pro odstranění duplicitně vytvořených uzavřených prvků, vytvoření vnořených ploch.
- Konvertor Automatic - aplikace slouží k dávkovému spouštění funkcí kontrolních modulů na základě předpisu v textovém souboru.
- Kontrola - modul je určen pro zpracovatele grafických dat podle požadavků předpisu odběratele. Umožňuje provést rychle a snadno kontroly atributů a topologie prvků. Mo-

dul obsahuje funkce ke kontrole a opravě obsahu souboru dle definic používaných v systému ProGEO (tzn. barva, vrstva, typ čáry, tloušťka čáry, font, výška a šířka textu, zarovnání atd.). Dále umožňuje vyhledat nedostatky grafických dat z hlediska topologie - duplicity, nedotahy (v rámci koncových bodů), nedotahy typu T, křížení grafických prvků, krátké a nulové úsečky, úsečky pod podobným úhlem. Je zde také funkce pro kontrolu a opravu přesnosti zakreslených prvků.

- Moduly jednotlivých správců sítí - ČTc (dříve SPT1+SPT2), ZČP - kontrolní moduly jsou určeny pro zpracovatele grafických dat podle požadavků předpisu odběratele. Tyto moduly umožňují provést rychle a snadno kontroly atributů, topologie i vzájemných vztahů prvků. Jednotlivé funkce vyhledávají chyby v grafických atributech (vrstva, barva, styl, tloušťka atd.), duplicitní prvky, křížení, nedotahy, volné konce, nesoulad mezi kresbou a seznamem souřadnic, nesprávně umístěné buňky, špatně vytvořené grafické skupiny a další nedostatky. Moduly umožňují některé typy chyb zároveň opravovat. Každá kontrola vytváří chybový protokol s přehledným výpisem chyb.
- Klady mapových listů - Modul obsahuje funkce pro možnost orientace v kladech mapových listů souřadnicových systémů S-JTSK (v kladu Státní mapy), Gusterberg, sv. Štěpán, S-42 a Základní mapy ČR.

Součástí nadstavby je také Správce systému, který

- umožňuje jednoduše připojovat a odpojovat referenční výkresy z aktivního adresáře
- zobrazuje definice všech prvků datového modelu

A dále byla do systému zařazena funkce Informace o prvku, která zobrazuje skutečné atributy prvku, souřadnice XYZ (JTSK) všech lomových příp. vztahných bodů a měřítko (buňky, uživatelského stylu čáry).

Všechny výše uvedené moduly jsou zařazeny také do systému ProGEO 3.00. Obě nadstavby jsou k dispozici pro MicroStation 2004 Edition a Bentley PowerMap 2004 Edition.

Nový zákon

- Zákon č. 216/2005 Sb., publikovaný dne 3. června 2005 v částce 77 Sbírky, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřadech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů. Zákon nabývá účinnosti dne 1. července 2005.

Info o parcele v mapě

Pokud jsou vektorová data katastru nemovitostí zobrazena v mapovém okně a to buď ve formátu BLK nebo VYK, mají správnou strukturu a vytvořený příslušný databázový model, lze informace o parcelách zobrazit jejich výběrem v mapě. Výběr lze provést několika grafickými nástroji a to buď obdélníkem, polygonem nebo linií. Pokud je zobrazeno víc katastrálních území, systém zobrazí informace o všech vybraných parcelách s tím, že parcely jsou seřazeny dle jednotlivých KÚ. Po potvrzení grafického výběrového nástroje se zobrazí dialog s informacemi. Pokud byla vybrána pouze jedna parcela jsou veškeré dostupné informace o této parcele zobrazeny přímo, jinak je zde seznam parcel a seznam listů vlastnictví, na kterých jsou parcely zapsány. Volbou konkrétní parcely lze zobrazit další informace o ní nebo volbou konkrétního listu vlastnictví zobrazit výpis listu vlastnictví. Toto umožňují hypertextové odkazy, které ještě dovolují přecházet z informací o parcelách na výpis listu vlastnictví, budovy, které na parcele leží a z budov opět na list vlastnictví, parcely nebo jednotky atd. Jsou zde také funkce, které pro jakoukoliv parcelu, budovu nebo jednotku spustí aplikaci ČÚZK Nahlížení do katastru nemovitostí.

Pokud jsou vektorová data katastru nemovitostí ve formátu BLK, lze najít k jakékoliv parcele, parcely sousední. Systém zobrazí dialog se seznamem parcel. Vybraná parcela je zobrazena červeně. Jsou zde informace o tom, na jakém katastru se parcely nacházejí, jejich seznam s výměrami, čísla listů vlastnictví, na kterých jsou zapsané, druhy pozemků a potom informace o jednotlivých listech vlastnictví. Pokud byli jiným nástrojem TopoLu xT parcely vybrány (dotazem jazyka ToPas, v DB okně atd., atribut _SELECT=1), je možno zobrazit informace o takto vybraných parcelách.

Info dle katastrálních území

Systém umožňuje pracovat s daty ISKN obsaženými v připojených databázích přímo. Lze provést výpis informací na základě výběru parcely, budovy, jednotky nebo listu vlast-

nictví jejich číslem, nebo dle jména nebo části jména vlastníka. Pomocí odkazů je potom možno se dostat na další informace jako jednotlivé LV, parcely, budovy, jednotky. Pro všechny typy objektů platí, že se musí provést určitý výběr. Například u parcel se musí definovat zda jde o parcely katastru nemovitostí nebo parcely zjednodušené evidence a jestli se jedná o stavební nebo pozemkové parcely.

Parcely

Jako první krok je nutno zadat typ parcely, zda se jedná o parcely katastru nemovitostí (KN) nebo o parcely zjednodušené evidence (ZE). Pokud není v daném KÚ jednotná číselná řada je další krok výběr druhu číslování a to zda se jedná o stavební nebo pozemkové parcely. Dále lze aktivovat filtr na parcely definovaného typu a druhu číslování. Je možno zadat konkrétní parcelní číslo, interval parcelních čísel nebo vybrat všechny parcely. Po definici filtru lze provést se zvolenými jednou z možností:

- **Info** zobrazí informace o zvolené parcele
- **Info vše** zobrazí zjednodušené informace o všech zvolených parcelách
- **ČÚZK** spustí internetovou aplikaci Nahlížení do katastru ČÚZK

Pomocí odkazů se lze opět dostat na list vlastnictví, budovy na parcele atd. U parcel jsou vypsány veškeré informace, které jsou k ní v ISKN evidovány. Kromě toho lze ještě zjistit parcely sousední. Pokud je zvoleno více parcel je možno provést výpis **Souhrn dle bonit** (pokud jsou u jednotlivých parcel evidované kódy BPEJ, provede systém výpis těchto kódů se seznamem parcel) a **Soupis vlastníků** (provede se jedinečný výpis všech vlastníků zapsaných na příslušných LV s adresami).

Budovy

Jako první krok je nutno zvolit část obce ze seznamu částí na KÚ a potom již lze aktivovat filtr na budovy. Je možno zadat konkrétní číslo budovy, interval čísel budov nebo vybrat všechny budovy. Pokud existuje v dané části obce budova s identickým číslem popisným i evidenčním systém vybere obě a je možno

zvolit tu, která uživatele zajímá. Systém je opět schopen zobrazit veškeré dostupné informace o budově i s odkazy na list vlastnictví a parcely, na kterých leží a nebo spustit internetová aplikaci Nahlížení do katastru ČÚZK.

Jednotky

Jako první krok je nutno zvolit část obce ze seznamu částí na daném katastrálním území a budovu. Systém potom vypíše seznam jednotek v budově a je možno zobrazit informace o jednotce přímo v prostředí nadstavby Katastr se všemi odkazy nebo v prostředí aplikace Nahlížení do katastru ČÚZK.

Listy vlastnictví

Systém umožňuje přímo zadat konkrétní list vlastnictví, zadat filtr pomocí intervalu nebo zobrazit všechna čísla LV na daném KÚ. Potom si lze zvolit jeden list vlastnictví, pro který se provede podrobný výpis. V dialogu potom lze zoomovat na jednotlivé parcely, blikat s nimi, permanentně je vysvětlit v mapovém okně, provést jejich podrobný výpis, stejně tak jako budov nebo jednotek, které jsou na LV zapsány. Pro daný LV lze také provést **Souhrn dle bonit** (pokud jsou u jednotlivých parcel evidované kódy BPEJ, provede systém výpis těchto kódů se seznamem parcel).

Vlastníci

Systém umožňuje nadefinovat jakýkoliv text, přes který se provede filtr. Systém nerozlišuje velká a malá písmena a vyhledá text na jakékoliv pozici. Lze také provést výpis všech vlastníků na daném katastrálním území. Pro zvoleného vlastníka potom systém zobrazí informace o listech vlastnictví kde je zapsán a umožní i výpis tohoto listu vlastnictví se všemi informacemi a možnostmi.

SKOKAN

Další součástí nadstavby Katastr je program SKOKAN. Jedná se o program, který umožní převést data naimportovanou z nového výměnného formátu VFK do starých DBF souborů, tak aby mohli uživatelé používat i svoje staré aplikace opírající se o tyto soubory.

Jak dál v zadávání veřejných zakázek?

Údaje o výsledcích zadávání veřejných zakázek v pozemkových úpravách tak, jak jsme již upozorňovali v bulletinu č. 52 a jak je v tomto čísle (53) rozebírá Ing. Jebavý, nemohou odbornou veřejnost ponechat v klidu.

Je třeba znovu důrazně upozornit na skutečnost, že současné ceny podle výsledků veřejných soutěží nedosahují ani 50 % ceny, kterou pro projektové práce pozemkových úprav uvádí Agroprojekt PSO s.r.o. Brno v roce 2003 a ceny za geodetické práce, uvedené v ceníku zeměměřických činností z roku 2004.

Ukazuje se, že to není jen problém oboru pozemkových úprav, ale i zeměměřických činností. V časopise „Zeměměřič č. 6+7“ je publikován článek zástupců komory geodetů a kartografů (KGK) „Ceny za zeměměřické činnosti“, který m.j. potvrzuje historickou pravdu: když se něco dělá poctivě a podle platných předpisů je s tím víc práce a samozřejmě i náklady jsou vyšší, tak se to musí odrazit v ceně.

Některé pozemkové úřady si pravděpodobně neuvědomují, že přistoupení na nejnižší nabídkovou cenu může vést ke snížení kvality prací a tím k postupné degradaci oboru. Za ceny, které jsou výsledkem výběrového řízení dosud nikdo pozemkovou úpravu nevypracoval. Zakázky mohou získávat především firmy, které si odborné práce smluvně zadají, nebo, jak se uvádí v Zeměměřiči 6+7 „provádějí práce s vybavením patřícím škole nebo státním organizacím, případně jsou sami zaměstnanými u státních organizací“.

Výbor středočeské pobočky ČMKPÚ

Nabízí se otázka, zda jde pouze o zásadu nepřidělovat si problémy, nebo jde o nízkou úroveň a kvalifikaci zadavatelů, nebo o záměr postupně likvidovat soukromý sektor v projektování pozemkových úprav.

Na základě objednávky Hospodářské komory ČR byla v letošním roce vypracována oborová příručka „Projektování pozemkových úprav“ v níž se uvádí, že v současné době MZe ÚPÚ eviduje 765 fyzických osob, majících oprávnění k projektování pozemkových úprav (z toho necelých 10 % je zaměstnáno na pozemkových úřadech). Statistika ÚPÚ dále uvádí, že projektováním pozemkových úprav se v současné době zabývá cca 135 firem.

Je třeba si uvědomit, že vstupem ČR do EU se na obor pozemkových úprav musí pohlížet i z pohledu zemí EU, kde tento obor má nezastupitelné místo zejména v procesu tvorby a obnovy venkova (Rakousko, SRN, Holandsko, Francie).

Sdělení redakce

Hospodářská komora ČR zadala vypracování oborové příručky „Projektování pozemkových úprav“, která je k dispozici u Oborového koordinačního místa pro stavebnictví – OKM ST, Praha 1, Václavské nám. 31, tel. 224 228 555.

Fotografie k článku Pozemkového úřadu v Mladé Boleslavi

Hloubení podélného příkopu a vybudování podkladní vrstvy z recyklovaného materiálu.

Měření únosnosti podkladních vrstev před zhotovením penetračního makadamu.